

Kā nodrošināt pietiekamu skaitu policistu?

Rīga 2025

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

2025. gada 23.decembris

Lietderības revīzija “Kā nodrošināt pietiekamu skaitu policistu?”

Revīziju veica vecākā valsts revidente Linda Freidenfelde-Purgaile, vecākā valsts revidente juriste Agnese Oļševska, vecākā valsts revidente Ilona Kronberga, vecākā valsts revidente Sarmīte Baltusa (no 14.04.2025.), valsts revidente juriste Kristīne Evertovska (no 10.02.2025. līdz 07.05.2025.), atbildīgā sektora vadītāja Kaiva Skalbiņa, departamenta direktors Gatis Litvins, pamatojoties uz Valsts kontroles Otrā revīzijas departamenta 2024. gada 20. augusta revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-71/2024.

Revidējamās vienības – Iekšlietu ministrija, Valsts policija

Vāka noformējumā izmantotā foto autors – Ruslans Šulga/liepajniekiem.lv

Cienjāmais lasītāj!

Sabiedriskā drošība nedrīkst būt tikai deklarācija – tai jābūt ikdienas realitātei, kuras kvalitāti visātrāk atklāj policijas kapacitāte savlaicīgi reaģēt, novērst pārkāpumus un izmeklēt noziedzīgus nodarījumus.

Revīzijas konteksts ir skarbs: pēdējo piecu gadu laikā policistu skaits ir samazinājies par vairāk nekā 1000. No dienesta atvaļinās vairāk policistu, nekā tiek pieņemts, un vakances ilgstoši nav iespējams aizpildīt. Tāpēc revīzijas mērķis ir skaidrot cēloņus un sekas, kā arī identificēt rīcības virzienus problēmas novēršanai.

Revīzijā secinām, ka atlīdzības konkurētspējas stiprināšanā panākts ievērojams progress un policistu atlīdzība ir būtiski augusi. Tas nozīmē, ka atlīdzībai vairs nebūtu jābūt iemeslam, kāpēc policisti izvēlas neturpināt dienestu. Revīzija apliecina, ka problēma ir cilvēkresursu pārvaldībā, Valsts policijas uzdevumu prioritizēšanā un izpildes organizēšanā.

Vērojama būtiska cilvēkresursu nevienlīdzība starp reģioniem: Rīgas reģiona pārvaldē nodrošināti tikai 44 % no nepieciešamā policistu skaita, kamēr pārējos reģionos – vidēji 83 %. Tas ierobežo policijas klātbūtni tieši galvaspilsētā, kur koncentrējas augstākie drošības riski. Cilvēkresursu deficīta “cena” ir pārslodze un Rīgā veidojas apburtais loks: augsta slodze mazina policista amata pievilcību, apgrūtina piesaisti un noturēšanu, kā rezultātā saglabājas ilgstoši neaizpildītas amata vietas.

Revīzijā esam identificējuši piektdaļu no visiem nepieciešamajiem policistu amatiem, kurus varētu veikt civilais personāls vai deleģēt ārpus Valsts policijas. Atbrīvojot policistus no šiem pienākumiem, kapacitāti var novirzīt to amatu un uzdevumu izpildei, kurus ekskluzīvi var veikt tikai policists.

Iespējas cilvēkresursu trūkumu īstermiņā kompensēt ar jaunu policistu piesaisti ir ierobežotas, jo darbaspēka deficīts Latvijā jau šobrīd ir jūtams gandrīz visās nozarēs. Turklāt policists ir īpašs un specifisks resurss: dienests prasa mērķtiecīgu sagatavošanu, profesionālās

prasmes un atbilstību paaugstinātām fiziskās sagatavotības un veselības prasībām, tādēļ piesaiste un sagatavošana ir laikietilpīga un sarežģīta. Tāpēc izšķiroši ir nodrošināt, ka policists veic uzdevumus, kuriem obligāti nepieciešamas policijas pilnvaras un profesionālā kompetence, bet pārējos pienākumus nodrošina citi nodarbinātie.

Sabiedriskās drošības nodrošināšana nav tikai policijas uzdevums – tajā jāiesaistās arī sabiedrībai un privātajam sektoram. Iekšējās drošības politika ir jāīsteno kā kopīga atbildība: policijai nosakot skaidras prioritātes, bet vienlaikus izveidojot mehānismus, kas ļauj iedzīvotājiem un privātajam sektoram pienācīgi īstenot savu lomu tiesību aizsardzībā un kopējās drošības stiprināšanā.

Šāda pieeja atbilst Satversmes ievadā nostiprinātajam solidaritātes principam – ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem. Pilnīga paļaušanās tikai uz policiju nav ne reāla, ne arī vēlama, jo tā vājina sabiedrības noturību un katras personas atbildības sajūtu.

Nepieciešamo reformu īstenošana Valsts policijā nav tikai politiskas izvēles jautājums, bet no Satversmes un Valsts pārvaldes iekārtas likuma izrietošs tiesisks pienākums.

No sirds pateicos kolēģiem, kuri piedalījās revīzijā un ieguldīja profesionālu, rūpīgu darbu ziņojuma sagatavošanā. Pateicos arī Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas pārstāvjiem, kā arī visu revīzijā iesaistīto organizāciju pārstāvjiem par sadarbību, sniegto informāciju un atbalstu revīzijas procesā.

Cieņā
departamenta direktors Gatis Litvins

Saturs

Kopsavilkums	5
Galvenie secinājumi	5
Pamatinformācija par revidējamo jomu	11
Konstatējumi, secinājumi, ieteikumi	14
1. Atlīdzības sistēmas reforma ir nodrošinājusi pozitīvas pārmaiņas	14
Pēdējos gados atlīdzības palielināšanai piešķirti vairāk nekā 80 milj. <i>euro</i>	15
Amatpersonu mēnešalga kopš 2020. gada pieaugusi par vairāk nekā 50 %	16
Amatpersonu kopējā atlīdzība kopš 2020. gada pieaugusi vidēji par 78 %	17
Atlīdzības līmenis starp Rīgas un pārējo reģionu pārvaldēm ir līdzīgs	19
Valsts policijas koledžas kadetu atlīdzība kopš 2020. gada augusi par 86 %	20
2. Policijas strukturālā reforma – iestādē kopumā taisnīgi sadalīt cilvēkresursus un izlīdzināt darba slodzes – ir jāturpina	22
Faktiskais policistu skaits ir ievērojami mazāks par nepieciešamo	22
Noslodze nav vienlīdzīga un taisnīga	26
3. Policisti jāatbrīvo no speciālajam dienestam neraksturīgiem uzdevumiem	32
4. Dienesta gaitas nosacījumi jāpadara elastīgāki	40
Prasības dienesta uzsākšanai un turpināšanai var padarīt samērīgākas un diferencētākas	40
Dienesta laika pagarināšanas process nemotivē turpināt dienestu	44
5. Policistu izdienas pensiju sistēmas izmaiņas nerisinās ilgtspējas problēmas	47
6. Policijas darba atslogošanā vairāk jāiesaista sabiedrība un uzņēmēji	52
Jāattīsta brīvprātīgo palīgu institūts Latvijā	53
Jāpaplašina apsardzes komersantu loma sabiedriskās kārtības un drošības uzturēšanā	55
Valsts policijas un mazumtirdzniecības komersantu sadarbībai jākļūst efektīvākai	57
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	60
1. pielikums. <i>Eurostat</i> dati par policijas izdevumiem	67
2. pielikums. Policistu izdienas pensiju sistēmu raksturojošie rādītāji (standarta situācijā) Latvijā un citās revīzijā aptaujātajās valstīs 2025. gadā	73
3. pielikums. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas normatīvā regulējuma par brīvprātīgajiem policijā salīdzinājums	75
Atsauces	78

Kopsavilkums

Pēdējo vismaz 10 gadu laikā ir saglabājusies nemainīga tendence, ka no dienesta atvaļinās lielāks policistu skaits, nekā tiek pieņemts dienestā. Valsts policijā ir liels vakantu amata vietu skaits un ilgstoši ir grūtības tās aizpildīt.

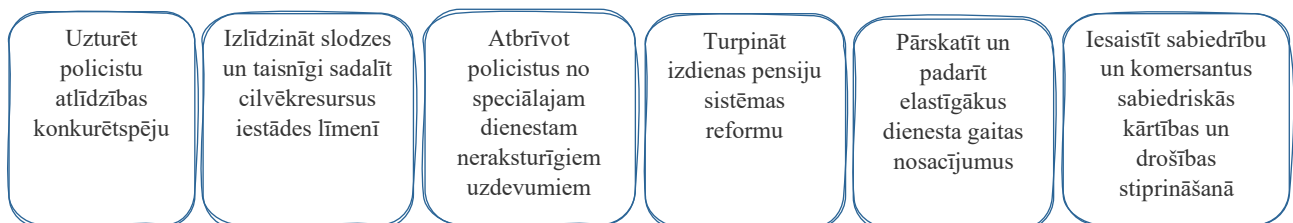
Valsts policijas darbību ilgstoši ietekmē dažādas reformas, kuru mērķis ir gan īstenot strukturālās izmaiņas un uzlabot organizatoriskos procesus, gan pilnveidot personāla politiku. Ir īstenoti pasākumi, lai pārskatītu iestādes struktūru, izlīdzinātu policistu noslodzi, pilnveidotu atlīdzības sistēmu un stiprinātu motivācijas sistēmu.

Revīzijā vērtēta reformu ietekme un iespējamie risinājumi nepieciešamā policistu skaita nodrošināšanai bez ievērojamiem papildu finanšu resursiem.

Galvenie secinājumi

Revīzijā iegūtie pierādījumi apliecina, ka pastāv vairāki risinājumi kā mazināt policistu trūkumu. Lai arī policistu atlīdzības konkurētspējas stiprināšanā panākts ievērojams progress, pārējo reformu mērķi sasniegti daļēji. Tāpēc ir būtiski turpināt iesāktās reformas un attīstīt jaunus virzienus, lai ilgtermiņā nodrošinātu stabilu un profesionālu policistu sastāvu.

Iespējamie rīcības virzieni policistu piesaistei un noturēšanai

Atlīdzības sistēmas reforma ir nodrošinājusi pozitīvas pārmaiņas

Atlīdzībai papildus piešķirtais finansējums pēdējo piecu gadu laikā vismaz 80 miljonu *euro*, sasniedzot 197 miljonu *euro*, ir devis rezultātu – policistu (amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm) mēnešalgas pieaugušas vidēji par 53 %, bet kopējā atlīdzība (mēnešalga, piemaksas, prēmijas, naudas balvas un pabalsti) vidēji par 78 %. Piešķirtais papildu finansējums jau šobrīd ir ļāvis sasniegt Valsts policijas darbības un attīstības stratēģijā 2023.–2027. gadam noteikto rādītāju: ik gadu panākt vidējās atlīdzības pieaugumu par 5 %. Pieciem gadiem noteiktais rādītājs ir pārsniegts stratēģijas trešajā gadā. Tas apliecina progresu virzībā uz stratēģijas mērķi – nodrošināt konkurētspējīgu atlīdzību un novērst kritisku personāla nepietiekamību.

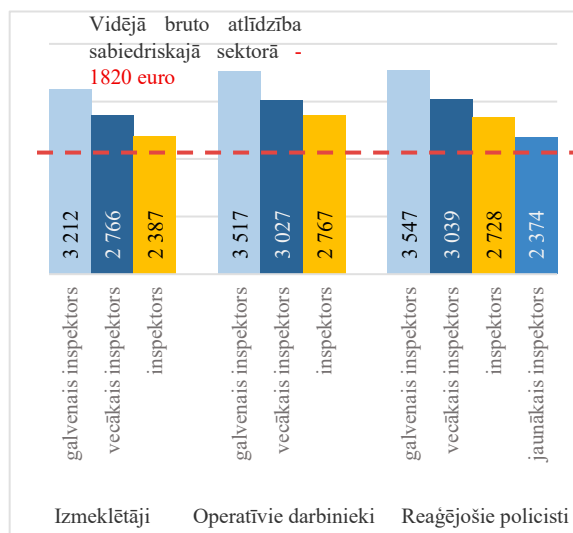
Valsts kontroles vērtējumā, šobrīd vairs nav pamata uzskatīt, ka Valsts policijas amatpersonu atlīdzība ir zema. Atlīdzības līmenis ir augstāks nekā vidēji darba tirgū. Ņemot vērā mēnešalgas pieaugumu un jaunās piemaksas par noteiktu funkciju un uzdevumu izpildi 300 *euro* apmērā noteikšanu, 2025. gada pirmajos

astoņos mēnešos policistu vidējā atlīdzība par 56 % pārsniedz vidējo bruto atlīdzību sabiedriskajā sektorā (valsts un pašvaldību institūcijās).

Joprojām kopējā atlīdzība ir būtiski atkarīga no mainīgās daļas, tostarp virsstundu darba samaksas. Mainīgā daļa var sasniegt pat 25 % no kopējās atlīdzības.

Atlīdzības sistēma nav arī pilnībā taisnīga, ņemot vērā policistu darba noslodzi. Rīgas reģiona pārvaldē ilgstoši ir liels vakanču skaits, tādēļ amatpersonu noslodze ir būtiski lielāka, taču noteiktās atlīdzības apmērs līdz 2024. gadam bija vien līdz 3 % augstāks nekā citās reģionu pārvaldēs.

Valsts policijas koledžā uzņemto kadetu skaita pieaugums ļauj secināt, ka šobrīd kadeti noteiktā atlīdzība ir motivējoša, lai jaunieši izvēlētos dienestu Valsts policijā. Kadeta atlīdzība ir samērojama ar zemākā līmeņa policista jeb jaunākā inspektora atlīdzību.

Kopumā atlīdzības pieaugums vērtējams pozitīvi, un tam būtu jāvairo amatpersonu motivācija un iestādes spēja amatpersonas noturēt dienestā. Tāpēc svarīgi turpināt īstenot ilgtspējīgu atlīdzības politiku, nodrošinot motivējošu un arī taisnīgu atlīdzības līmeni.

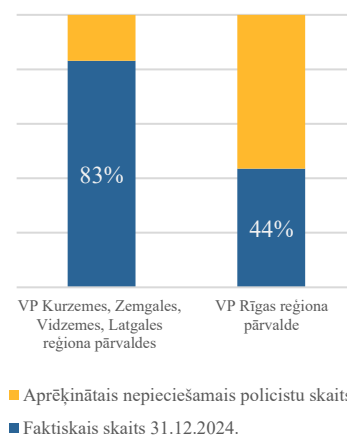
Policijas strukturālā reforma ir jāturpina, lai taisnīgi sadalītu cilvēkresursus un izlīdzinātu slodzes

Saskaņā ar aktuālākajiem Eurostat datiem Latvijā policistu skaits ir viens no zemākajiem Eiropas Savienībā un ir par 58 % mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā.

Valsts policija ir izstrādājusi kritērijus un aprēķinājusi nepieciešamo policistu skaitu policijas reģionālajās struktūrvienībās (iecirkņos) prevencijas, izmeklēšanas un reaģēšanas jomās. Kā revīzijā norādīja policija, reģionālās pārvaldes nodrošina 90 % darba tiešo policijas funkciju izpildē. Kritēriji un aprēķins par nepieciešamo policistu skaitu Valsts policijas augstākā līmeņa struktūrvienībās (Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē, Galvenajā kārtības policijas pārvaldē, Galvenajā administratīvajā pārvaldē un Kriminālistikas pārvaldē) nav veikts, jo tām ir citāds darbību raksturs un tas nav tieši salīdzināms ar teritoriālo pārvalžu struktūrvienību uzdevumiem.

Faktiskā situācija liecina, ka vidēji reģionu pārvaldēs izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās ir nodrošināti tikai 63 % no nepieciešamā policistu skaita. Taču starp reģioniem ir būtiskas atšķirības. Kurzemes, Zemgales, Vidzemes, Latgales pārvaldēs ir 83 % no nepieciešamā policistu skaita, bet Rīgas reģiona pārvaldē tikai 44 %.

Lai gan viens no 2022.–2023.gada strukturālās reformas mērķiem bija taisnīgi sadalīt cilvēkresursus un izlīdzināt slodzes visā iestādē, situācija Rīgas reģiona pārvaldē nav uzlabojusies. Tāpēc Valsts kontroles vērtējumā, ir jāturpina slodzes izlīdzināšana iestādes līmenī, lai spētu elastīgi un efektīvi reaģēt uz mainīgo vidi un iespējamajiem apdraudējumiem visā valsts teritorijā.

Par to, ka esošie policisti strādā nepārtrauktā pārslodzē, liecina arī lielais virsstundu skaits. Pārreķinot nostrādātās virsstundas pilnās slodzēs, 2024. gadā tās bija 296 pilnas slodzes, kas pārsniedz, piemēram,

Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Ziemeļu pārvaldes lielumu. Valsts kontroles vērtējumā, tas ir minimālais papildus nepieciešamais cilvēkresursu pieaugums, lai nodrošinātu Valsts policijas funkciju un uzdevumu izpildi bez pārmērīgas amatpersonu noslodzes. Šādam policistu skaita pieaugumam Valsts policijai ir finansējums un papildu līdzekļi nebūtu jāpieprasa.

Situāciju Rīgas reģiona pārvaldē neuzlabo arī kadetu pārcelšanas kārtība uz pastāvīgo dienesta vietu pēc Valsts policijas koledžas absolvēšanas. Pašreizējā kārtība nav līdzsvarota un atbilstoša dienesta interesēm un vajadzībām: dienesta vietu pārsvarā nosaka pēc kadeta deklarētās dzīvesvietas un personīgajām vēlmēm nevis dienesta nepieciešamības. Rezultātā Rīgas reģiona pārvaldē, kur cilvēkresursu deficīts ir vislielākais, nonāk nepietiekams absolventu skaits – no trīs pēdējiem Valsts policijas koledžas īsā cikla profesionālās augstākās izglītības programmas “Policijas darbs” absolventiem tikai 115 jeb 48 % norīkoti Rīgas reģiona pārvaldē. Valsts policijai ir jāmaina kadetu pārcelšanas kārtība, lai sekmētu taisnīgu un vienmērīgu cilvēkresursu sadali starp pārvaldēm. Šo situāciju ir veicinājusi nepareiza normatīvo aktu par pārcelšanās izdevumu kompensēšanu interpretācija.

Policisti jāatbrīvo no speciālajam dienestam neraksturīgiem uzdevumiem

Valsts policijai noteikto funkciju un uzdevumu izpilde ir vairākkārt pārskatīta, un konkrētu uzdevumu izpilde nodota citām institūcijām (piemēram, konvojēšana, nākotnē – ekspertīzes). Arī atbalsta funkcijas – personāla vadība, grāmatvedība, dokumentu pārvaldība u. tml. – vairs neveic policisti jeb amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Tomēr revīzijā konstatētais ļauj secināt, ka uzdevumu un amata pienākumu izvērtēšana, kopsakarā ar amatiem noteikto tiesisko statusu, ir turpināma.

Revīzijā konstatēti vairāki Valsts policijas uzdevumi un no tiem izrietošie amata pienākumi, kurus veic policisti (amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm), kaut arī amata pienākumu izpilde neprasa paaugstinātu atbildību un dienesta disciplīnas ievērošanu un nav saistīta ar darbu bīstamos apstākļos un paaugstināta riska situācijām. Tādēļ šo amatu atbilstošai izpildei nav nepieciešams, lai persona atbilstu arī noteiktai fiziskajai sagatavotībai, veselības stāvoklim un psiholoģiskajām īpašībām.

Starp tādām Valsts policijas darbības jomām minama specifisku noziedzīgu nodarījumu, piemēram, kibernetiskumu un finanšu noziegumu izmeklēšana, izmeklēšana administratīvā pārkāpuma procesā, kriminālistika un pierādījumu izņemšana, stratēģiskais un metodiskais darbs prevencijā, licencēšana un atļauju piešķiršana, disciplinārā uzraudzība u. c. Revīzijā vērtētie amati vairāk atbilst ierēdņa veiktajam administratīvajam darbam – izskatīt iesniegumus, sagatavot lēmumus, izstrādāt dažādus dokumentus, analizēt un apkopot datus. Pēc Valsts kontroles aprēķiniem, šādos amatos strādā vismaz 700 policisti. Valsts kontroles vērtējumā, šo amatu izpildi var veikt speciālisti ar citu nodarbinātības statusu, bet esošie policisti būtu jāpārceļ Valsts policijas amatos, kuru izpildi var veikt tikai speciālajam dienestam sagatavota amatpersona, piemēram, reaģēšanas jomā, kur policistu trūkums ir kritisks.

Ir svarīgi, lai dienestā esošas personas ieņemtu tikai tos amatus, kuru pienākumu pilnvērtīgai izpildei objektīvi ir nepieciešamas specifiskas prasmes un sagatavotība, un kurām tādēļ ir nodrošināmas amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm sociālās garantijas. Valsts kontroles vērtējumā, būtisku netaisnību policistu vidū rada situācija, kurā izdienas pensiju un citas sociālās garantijas nopelna gan tie policisti, kuru dienests saistīts ar risku veselībai un dzīvībai, gan arī tie policisti, kuri veic administratīvu darbu un kuri nav pakļauti apdraudējumam.

Valsts policijas funkciju, uzdevumu un no tiem izrietošo pienākumu pārvērtēšana ir arī pamats turpmākajiem secinājumiem par iespējām un lietderību nodot vai deleģēt konkrētus uzdevumus citiem subjektiem – publiskām vai privātām personām.

Dienesta gaitas nosacījumi jāpadara elastīgāki

Paplašināt dienestam atbilstošo personu loku varētu, ja periodiski tiktu pārskatītas policista amata prasības pretendentiem.

Pēdējos gados Iekšlietu ministrija ir vairākkārt pārskatījusi policistu fiziskās sagatavotības prasības, un tas ir devis pozitīvu rezultātu. Tomēr joprojām jāvērtē iespēja diferencēt fiziskās sagatavotības un veselības prasības atkarībā no amata specifikas un rakstura, īpaši tajos amatos, kuru pienākumi nav saistīti ar paaugstinātu fizisko slodzi.

Piecu gadu aizliegums atgriezties dienestā pēc disciplinārsoda – atbrīvošana no dienesta – piemērošanas nav saskaņots ar termiņu, pēc kura amatpersona uzskatāma par disciplināri nesodītu, un neatbilst samērīguma principam. Ierobežojums pārsniedz termiņu, kas nepieciešams leģitīmā mērķa (dienesta disciplīnas) sasniegšanai, un nepamatoti apgrūtina profesionālo kompetenču saglabāšanu un interesi atgriezties dienestā.

Latvijas pilsonības prasība ir vispārpieņemta norma valsts dienestā, tomēr likumdevējs ir atzinis, ka noteiktos apstākļos valsts un sabiedrības drošības interesēs pilsonības nosacījums var tikt mīkstināts attiecībā uz Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas, NATO un citu sabiedroto valstu pilsoņiem.

Būtiski ir pārskatīt Valsts policijas iekšējo kārtību dienesta laika pagarināšanai. Pašreiz iniciatīvai jānāk no policista un šo iespēju izmanto mazāk nekā puse no 50 gadu vecumu sasniegušajiem policistiem. Esošā kārtība neveicina amatpersonas palikšanu dienestā un var radīt sajūtu, ka līdzšinējais ieguldījums un pieredze netiek pienācīgi novērtēta.

Valsts policijai jāmaina dienesta laika pagarināšanas process, lai motivētu amatpersonas turpināt dienestu pēc izdienas vecuma sasniegšanas. Ir jābūt skaidriem kritērijiem dienesta nepieciešamības vērtējumam amatpersonas turpmākai nodarbināšanai un amatpersonai ir laikus jāuzzina par to, vai saņems piedāvājumu turpināt dienestu.

Policistu izdienas pensiju sistēmas izmaiņas nerisinās identificētās problēmas

Ilgi gaidītā izdienas pensiju reforma, kas pakāpeniski stāsies spēkā no 2027. gada 1. janvāra, Valsts kontroles vērtējumā, būtiski neietekmēs Latvijas novecojušo izdienas pensiju sistēmu vēl vismaz 25 gadus. Izmaiņas būs ļoti lēnas un radikāli neizmainīs līdzšinējo sistēmu, kas vairs neatbilst kopējai pensiju politikai, demogrāfiskajām tendencēm un valsts interesēm.

Izdienas pensiju sistēma arī turpmāk veicinās amatpersonu atvaļināšanos no dienesta, neskatoties uz to spējām dienestu turpināt. Izdienas pensija gandrīz pilnībā – par 93 % – atvieto dienesta laikā gūto darba samaksu.

Desmit gadu laikā pakāpeniski par pieciem gadiem pieaugs izdienas stāžs un izdienas vecums, kas dos tiesības uz izdienas pensiju. Līdz ar to reforma veicinās policistu ilgāku noturēšanu dienestā, tomēr uzlabojumi nebūs tūlītēji un nerisinās cilvēkresursu trūkumu tuvāko gadu laikā. Turklāt tas varētu neskart pat pusi no visām iekšlietu nozares amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm. Piemēram, Valsts policijā doties izdienas pensijā 50 gadu vecumā varētu turpināt reaģējošie policisti kārtības policijas jomā un policijas specvienību amatpersonas. Šāda valsts politika turpinās negatīvi ietekmēt Valsts policijas nodrošinājumu ar nepieciešamajiem cilvēkresursiem.

Vairumā Eiropas valstu izdienas vecums, izdienas stāžs un pensijas apmērs jau šobrīd ir augstāks, nekā tie Latvijā būs tikai pēc desmit un vairāk gadiem. Ir valstis, kas vispār ir atteikušās no izdienas pensijām, piemēram, Igaunija, Zviedrija, Somija.

Diskusijas par reformas būtību praktiski nav notikušas, jo ar izdienas pensiju sistēmas reformu saistītie likumprojekti Saeimā pieņemti divos lasījumos kā valsts budžeta likumu pavadošie likumprojekti. Reformas finanšu ietekmes izvērtējums nav visaptverošs – aprēķini veikti tikai par vienu no paredzētajām izmaiņām, kuras ietekme uz valsts budžetu būs niecīga. Kopumā finanšu ietekme uz budžetu būs ļoti lēzena: tikai pēc 15 gadiem izdienas pensijas apmēru sāks ietekmēt pensijas minimālā un maksimālā apmēra pazemināšana par 10 %, bet pēc 25 gadiem izdienas pensiju vairs nepiešķirs uz mūžu – to izmaksās līdz vecuma pensijas saņemšanai u. c.

Valsts kontroles vērtējumā, ir jāturpina padziļināts izdienas pensiju sistēmas vērtējums, ņemot vērā arī ārvalstu praksi, lai panāktu, ka Latvijas izdienas pensiju sistēma atbilstu valsts iekšējās drošības interesēm, būtu finansiāli panesama valsts budžetam un arī taisnīga attiecībā pret pārējo sabiedrību.

Jāturpina strādāt arī pie tādas sistēmas izveides, kas veicina policistu pārkvalificēšanu pēc aiziešanas izdienas pensijā un ilgāku noturēšanu darba tirgū. Šos jautājumus pieņemtā izdienas pensiju reforma neplāno risināt.

Polijas darba atslogošanā jāiesaista sabiedrība un uzņēmēji

Drošība nav tikai valsts institūciju pienākums – tā ir kopīga atbildība, kas gulstas uz ikvienu sabiedrības locekli. No Latvijas Republikas Satversmes ievaddaļas izriet indivīda konstitucionāls pienākums rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, kā arī izturēties atbildīgi pret citiem. Policijas un citu dienestu loma drošības nodrošināšanā ir neapšaubāma. Tomēr situācijā, kad trūkst cilvēkresursu, ir jāmeklē papildu risinājumi – alternatīvas pieejas un inovatīvi sadarbības modeļi – sabiedrības potenciāla pilnvērtīgai izmantošanai. Stiprinot sabiedrības un policijas sadarbību, iespējams ne tikai mazināt riskus, bet arī paaugstināt iedzīvotāju zināšanas, veicināt saliedētību un uzticēšanos, kā arī nostiprināt pārliecību, ka drošība ir kopīga atbildība.

Būtisku ieguldījumu policijas darba atslogošanā – prevencijā, sabiedriskās kārtības uzturēšanā u. c. jomās – var dot brīvprātīgie policijas atbalstītāji. Lietuvas un Igaunijas pieredze liecina, ka brīvprātīgie var būt nozīmīgs atbalsts un sadarbības resurss policijai. Tādēļ ir jāidentificē un jāievieš piemērotākie risinājumi brīvprātīgo palīgu piesaistei, piemēram, īstenojot pilotprojektus. Pilotprojekti dotu iespēju noteikt sadarbības virzienus, formas un metodes, kas vislabāk motivētu iedzīvotājus iesaistīties sabiedriskās kārtības un drošības uzraudzībā.

Valsts policijas cilvēkresursus būtu iespējams atslogot, plašāk iesaistot privātās apsardzes komersantus sabiedriskās kārtības un drošības uzturēšanā. Revīzijā noskaidrots, ka Latvijā apsardzes komersanti būtu gatavi plašāk sadarboties un veikt vairākus uzdevumus, kurus šobrīd veic policija. Šāda pieeja tiek izmantota arī citās Eiropas valstīs. Apsardzes komersanti, piemēram, nodrošina aizturēto personu apsardzi, apsargā dažādus objektus, uztur sabiedrisko kārtību un patrulē publiskās vietās, ierobežot un regulē satiksmi.

Valsts kontroles vērtējumā, arī Latvijā ir iespēja apsardzes sektoram nodot vai deleģēt noteiktus uzdevumus. Piemēram, dažādu objektu apsardzi un palīdzības sniegšanu institūcijām un subjektiem to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu realizācijā. Šobrīd Valsts policijā dažādu objektu apsardzi nodrošina kopumā 280 policisti. Valsts kontroles vērtējumā, tas nav optimālākais veids, kā izmantot dienestam speciāli sagatavotu personālu apstākļos, kad policistu būtiski trūkst.

2024. gadā zādzības, krāpšanas un piesavināšanās nelielā apmērā Latvijā veidoja vidēji 32 % no visiem Valsts policijā reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. No tiem būtiska daļa ir zādzības no tirdzniecības vietām, tādēļ jāpilnveido Valsts policijas sadarbība ar mazumtirdzniecības komersantiem. Ciešāka sadarbība sekmētu ātrāku izmeklēšanu, kā arī mazinātu zādzību apjomu. Šobrīd nav izveidots

pastāvīgs Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbības formāts, kurā būtu iespējams pārrunāt aktualitātes un risināt ar zādzībām tirdzniecības vietās saistītās problēmas. Efektīvu sadarbību zādzību gadījumā apgrūtina vienota un ērta digitālā risinājuma trūkums. Informācijas apmaiņa starp Valsts policiju un tirdzniecības komersantiem nenotiek pēc vienotiem principiem, tā lielā mērā ir atkarīga no katra komersanta un iecirkņa policista izpratnes, kapacitātes un vēlmes sadarbīties.

Nīderlandes pieredze liecina, ka zādzību prevencijai tirdzniecības vietās var plašāk izmantot apmeklētāju personas datu apstrādi, lai noteiktu ierobežojumus tirdzniecības vietas apmeklējumam. To nepieļauj spēkā esošais Latvijas normatīvais regulējums personas datu aizsardzības jomā. Tādēļ būtu jāvērtē iespējas precizēt tiesisko ietvaru un ļaut izmantot personu vizuālu atpazīšanu bez biometrisku datu apstrādes, vienlaikus ievērojot Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasības par īpašu kategoriju datu apstrādi. Šāds risinājums ļautu samērot fiziskās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ar komersantu īpašuma tiesībām un sabiedrības drošības interesēm.

Ieteikumi

Pamatojoties uz revīzijas secinājumiem, Iekšlietu ministrijai un Valsts policijai ir sniegti septiņi ieteikumi, lai nodrošinātu policistu piesaisti un noturēšanu un mazinātu policistu trūkumu. Valsts kontroles ieteikumi:

- ❖ nodrošināt Valsts policijā pamatotu un taisnīgu cilvēkresursu sadali un vienmērīgu noslodzi un pārskatīt kārtību, kādā kadeti pēc Valsts policijas koledžas absolvēšanas tiek pārcelti darbā;
- ❖ visaptveroši izvērtēt Valsts policijas funkcijas, uzdevumus un no tiem izrietošos amata pienākumus, lai noteiktu visus amatus, kuriem objektīvi nav nepieciešama atbilstība dienestam specifiskajām prasībām, un lemtu par cita nodarbinātības statusa noteikšanu;
- ❖ pārvērtēt prasības, kas ir izvirzītas personai, kura var kandidēt uz amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu;
- ❖ mainīt dienesta laika pagarināšanas procesu;
- ❖ attīstīt brīvprātīgo palīgu institūtu Latvijā;
- ❖ izvērtēt jomas, kuras ir iespējams un lietderīgi nodot vai deleģēt privātajam apsardzes sektoram;
- ❖ uzlabot Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbību ātrai un efektīvai informācijas apmaiņai un pierādījumu iesniegšanai, kā arī vērtēt iespējas plašākai personas datu apstrādei, lai ieviestu papildu pasākumus komersantu mantas aizsardzībai.

Tā kā jautājums par izdienas pensiju sistēmu pārsniedz revidējamās vienības kompetenci, Valsts kontrole vēršīsies Ministru kabinetā par nepieciešamību turpināt izdienas pensiju sistēmas pilnveidošanu, lai panāktu, ka izdienas pensiju sistēma Latvijā atbilstu valsts iekšējās drošības interesēm, dienestiem nepieciešamo cilvēkresursu nodrošinājumam, būtu finansiāli panesama valsts budžetam un arī taisnīga attiecībā pret pārējo sabiedrību.

Pamatinformācija par revidējamo jomu

Valsts policijas galvenie uzdevumi

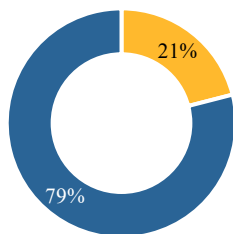
Garantēt personu
un sabiedrības
drošību

Novērst
noziedzīgus
nodarījumus un
citus
likumpārkāpumus

Atklāt
noziedzīgus
nodarījumus,
meklēt personas,
kas izdarījušas
noziedzīgus
nodarījumus

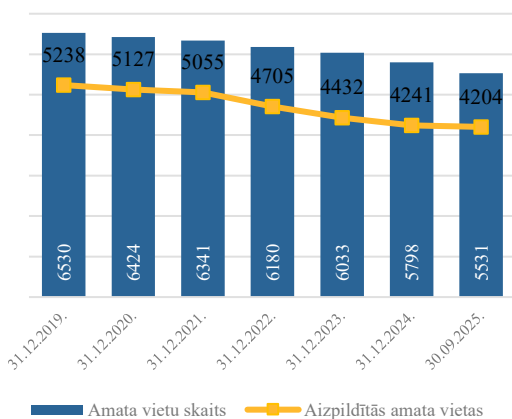
Palīdzēt personām,
iestādēm,
uzņēmumiem un
organizācijām to
tiesību aizsardzībā
un ar likumu
noteikto
pienākumu
realizācijā

Savas
kompetences
ietvaros izpildīt
administratīvos
sodus un
kriminālsodus

No visiem Valsts policijā nodarbinātajiem – 79 % policisti un 21 % darbinieki.

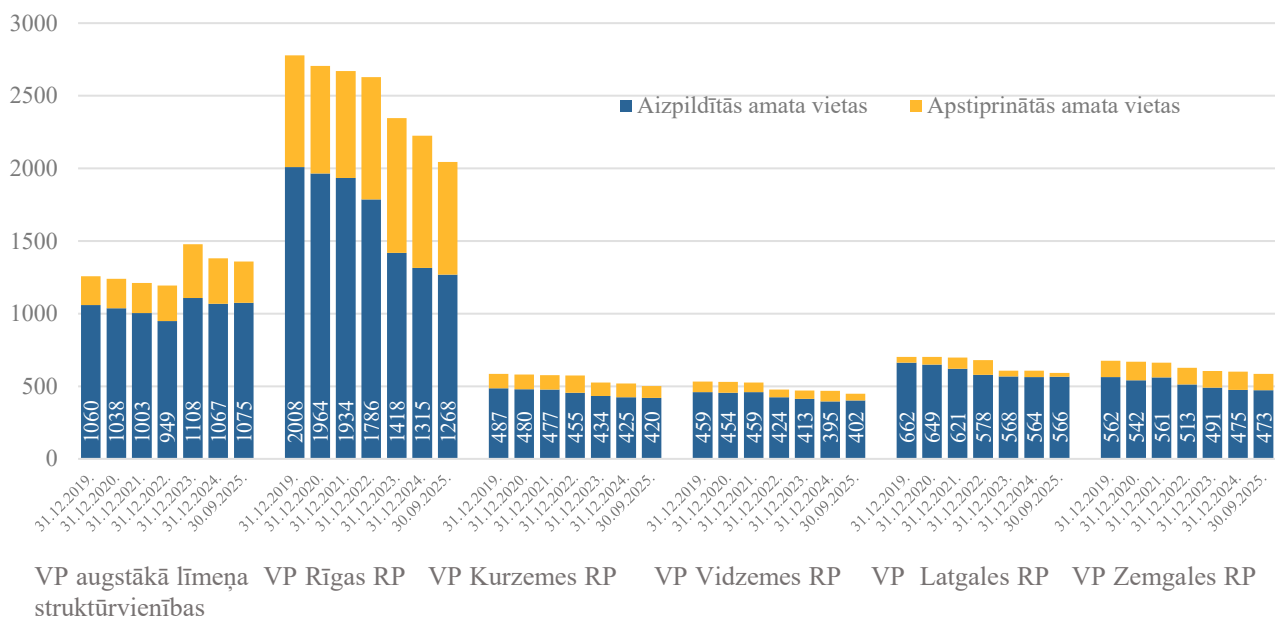
Noteiktās amata vietas – 82 % policistu amata vietas un 18 % darbinieku amata vietas.

Policistu skaits sarūk ik gadu: pēdējo piecu gadu laikā – vairāk nekā par 1000 policistiem.

Aizpildītās vietas: faktiski aizpildīti 76 % policistu amata vietu (24 % – vakantas).

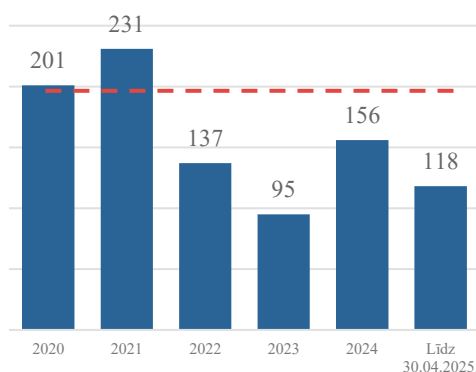
Valsts policijas pienākumus izpilda: augstākā līmeņa struktūrvienības – Galvenā kriminālpolicijas pārvalde, Galvenā kārtības policijas pārvalde, Galvenā administratīvā pārvalde un Kriminālistikas pārvalde, un piecas reģionālās pārvaldes – Rīgas reģiona, Kurzemes reģiona, Zemgales reģiona, Vidzemes reģiona un Latgales reģiona pārvalde.

Pārvaldēs policistu nodrošinājums būtiski atšķiras: Rīgas reģiona pārvaldē aizpildītas vidēji tikai 62 % amata vietu, bet pārējās – vidēji 86%.

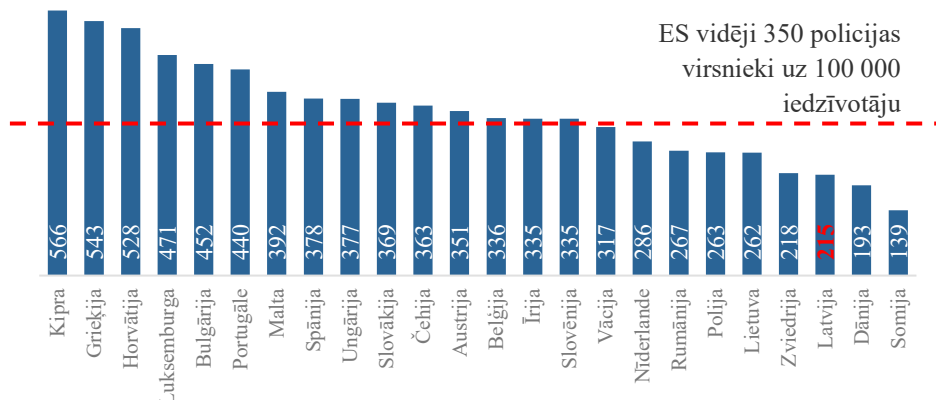

Četrus gadu laikā policistu mainībai bijis vidējs un stabils līmenis – vidēji 13 % gadā.

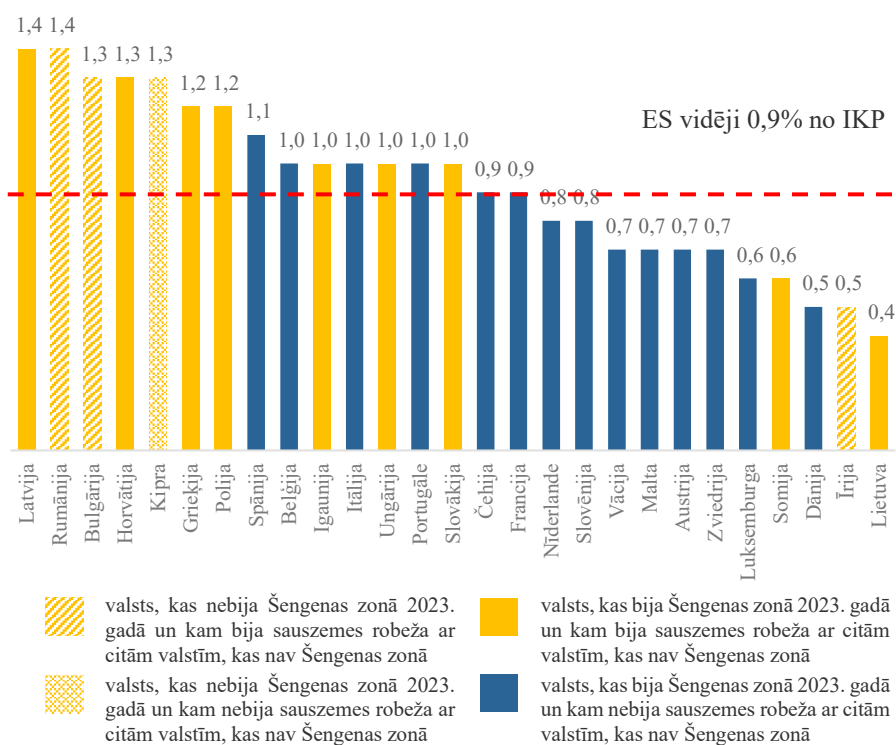

Ik gadu plānots dienestam piesaistīt ap 200 Valsts policijas koledžas absolventu.

No 2024.gada Latvijas Universitātē Iekšējās drošības akadēmijā ik gadu uzņem 105 studentus augstākās izglītības studiju programmā “Pirmstiesas izmeklēšana”.

Latvijā policistu skaits ir viens no zemākajiem Eiropas Savienībā¹ – 2023. gadā 215 policisti uz 100 000 iedzīvotāju, kas ir par 58 % mazāk nekā vidēji Eiropas Savienībā.

Valdības izdevumi policijas dienestam Latvijā 2023. gadā bija 1,4 % no iekšzemes kopprodukta un bija vislielākais šīs jomas finansējums².

Tomēr tie nav tikai Valsts policijas izdevumi. Valdības izdevumos policijas dienestiem uzrāda arī citu valsts institūciju izdevumus, kuru darbība vai atsevišķi uzdevumi saistīti ar sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanu. 2023.gadā būtisku daļu no izdevumiem veidoja arī ārējās robežas izbūves izdevumi.

Detalizēta informācija par Eurostat principiem izdevumu klasifikācijai un Latvijas pieeju skatīt 1. pielikumā.

Konstatējumi, secinājumi, ieteikumi

1. Atlīdzības sistēmas reforma ir nodrošinājusi pozitīvas pārmaiņas

Uzlabojumi atlīdzības sistēmā un papildus piešķirtais finansējums ir devis rezultātu – pēdējo piecu gadu laikā policistu atlīdzība ir pieaugusi vidēji par 78 %.

Nav pamata apgalvot, ka policistu atlīdzība ir zema. Pēdējo gadu pieauguma rezultātā vidējā policistu atlīdzība pārsniedz vidējo bruto atlīdzību sabiedriskajā sektorā par 56 %.

Tomēr atlīdzības sistēmai būtu jābūt taisnīgākai, ņemot vērā darba apjomu un noslodzi. Rīgas reģiona pārvaldes amatpersonu noslodze ir būtiski lielāka, bet atlīdzības apmērs ir tikai nedaudz augstāks nekā citās reģiona pārvaldēs. Tas negatīvi ietekmē iespējas Rīgas reģiona pārvaldē piesaistīt jaunus policistus un noturēt tos dienestā.

Kadetu atlīdzība ir pieaugusi un ir samērīga salīdzinājumā ar zemākā līmeņa amata jeb jaunākā inspektora atlīdzību. Uzņemto kadetu skaita pieaugums liecina, ka šobrīd noteiktā atlīdzība ir pietiekami motivējoša, lai jaunieši izvēlētos dienestu Valsts policijā.

Lai stiprinātu motivāciju, noturību un konkurētspēju Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonu vidū, kā arī nodrošinātu mērķtiecīgu personāla pārvaldību, 2017. gadā Iekšlietu ministrijas dienestos ieviesa jaunu atlīdzības sistēmu. Jaunā sistēma paredzēja gan samazināt speciālo piemaksu veidus, tos iekļaujot mēnešalgā, gan ieviest vienotu amatu klasifikācijas sistēmu (amatu katalogu), gan noteikt mēnešalgu grupas un grupu minimālos un maksimālos apmērus.

Jaunās atlīdzības sistēmas ieviešana ir saistīta arī ar papildu finanšu līdzekļu nepieciešamību, tāpēc atlīdzības jautājumu policija jau gadiem min kā risināmu problēmu, kas ietekmē konkurētspēju darba tirgū, apgrūtinot gan jaunu policistu piesaisti, gan esošo noturēšanu. 2024. gadā tika veikta Valsts policijas amatpersonu ar dienesta pakāpēm apmierinātības aptauja un nodarbināto, kas atstāj dienestu, aptauja. Aptaujās³ zemā atlīdzība joprojām ir minēta kā viens no galvenajiem faktoriem, kas dienestu padara nepievilcīgu.

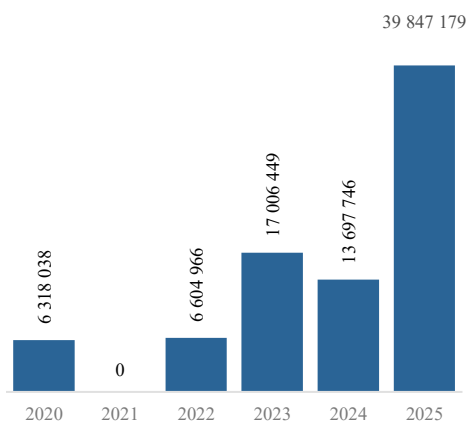
Valsts kontrole revīzijā vērtēja, kādi pasākumi veikti, lai motivētu amatpersonas palikt dienestā un mazinātu kritisko policistu nepietiekamību, nodrošinot konkurētspējīgu, darba apjomam atbilstošu atlīdzību.

Pēdējos gados atlīdzības palielināšanai piešķirti vairāk nekā 80 milj. *euro*

Valsts policijas darbības un attīstības stratēģijā 2023.–2027.gadam⁴ viens no prioritāriem pasākumiem ir panākt vidējās atlīdzības pieaugumu ik gadu 5 % apmērā.

Kopš 2020. gada ik gadu (izņemot 2021. gadu) Valsts policijai piešķirts papildu finansējums amatpersonu atlīdzības palielināšanai (skatīt 1. attēlu⁵). 2025. gadā kopā valsts budžeta finansējums Valsts policijas nodarbināto atlīdzībai ir 197 milj. *euro*, kas ir par 59 % vairāk, salīdzinot ar 2020. gadu.

Lielākais papildu finansējums – gandrīz 40 milj. *euro* – piešķirts 2025. gadā mēnešalgu palielināšanai vidēji par 10 %, kā arī jaunas piemaksas par noteiktu funkciju un uzdevumu izpildi 300 *euro* apmērā ieviešanai. Arī 2023. un 2024. gadā piešķirtā papildu finansējuma mērķis bija palielināt atlīdzību vidēji par 10 %. Savukārt 2020. un 2022. gadā papildus piešķirtais finansējums bija paredzēts izmeklētāju atlīdzības palielināšanai.

1.attēls. Policistu atlīdzības palielināšanai papildus piešķirtais finansējums 2020.–2025.gadā.

Iekšlietu resora, tajā skaitā Valsts policijas, amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm atlīdzības sistēma ir komplicēta. Amatpersonu ikmēneša atlīdzību⁶ veido vairākas darba samaksas⁷ un sociālo garantiju⁸ komponentes. Amatpersonu mēnešalgas apmēru nosaka, klasificējot amatus atbilstoši Ministru kabineta noteiktajam Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogam⁹ un ņemot vērā amatam atbilstošo mēnešalgu grupu un grupai noteikto mēnešalgas intervālu¹⁰.

Amatpersonas saņem piemaksu par speciālo dienesta pakāpi 14–170 *euro* un kopš 2025. gada 1. janvāra piemaksu par noteiktu funkciju un uzdevumu izpildi 300 *euro* apmērā. Tāpat amatpersonas var arī saņemt piemaksu par prombūtnē esošas amatpersonas aizvietošanu, papildu pienākumu veikšanu, kā arī par specifisku dienesta pienākumu pildīšanu. Piemēram, izmeklētājiem par procesuālo darbību veikšanu liela apjoma vai juridiski sarežģītās smagu vai sevišķi smagu noziegumu lietās, kinologiem un hipologiem par dienesta pienākumu pildīšanu kopā ar dienesta suni vai zirgu. Liela daļa policistu dienesta pienākumus veic maiņās un saņem arī piemaksu par nakts darbu, darbu svētku dienās un nereti arī par virsstundu darbu.

Valsts policijas amatpersonas nesaņem prēmiju par ikgadējās darbības un tās rezultātu novērtējumu. Taču tās prēmē līdz divām mēnešalgām par drošsirdīgu un pašai izvēlēto rīcību, kā arī par tāda valsts drošības apdraudējuma vai nozieguma novēršanu vai atklāšanu, kas radījis vai varēja radīt būtisku kaitējumu. Amatpersonām var piešķirt arī naudas balvu, gadā nepārsniedzot amatpersonai noteiktās mēnešalgas apmēru.

Amatpersonām ir paredzētas arī dažādas sociālās garantijas. Aizejot ikgadējā apmaksātajā atvaļinājumā, tiek piešķirts atvaļinājuma pabalsts 50 % apmērā no mēnešalgas. Pēc katriem pieciem nepārtrauktas izdienas gadiem amatpersona saņem izdienas pabalstu triju mēnešalgu apmērā. Amatpersonas var saņemt arī citus pabalstus un kompensācijas atkarībā no dienesta specifikas, taču tās tiek izmaksātas salīdzinoši reti.

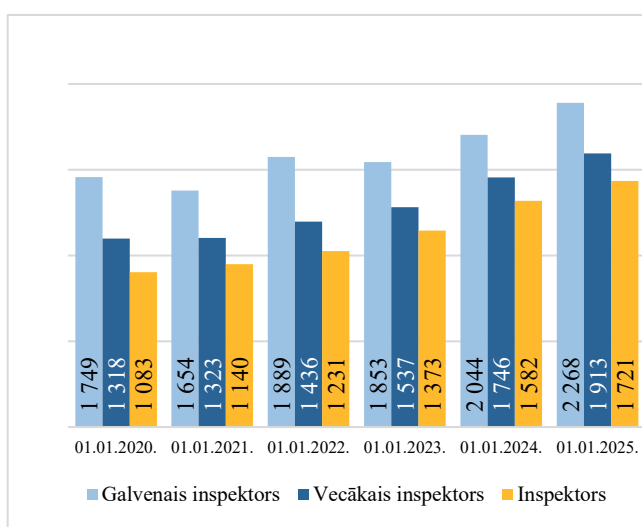
Revīzijā padziļināti analizēta Valsts policijas amatpersonu, kas ieņem galvenā inspektora, vecākā inspektora, inspektora, jaunākā inspektora amatus, kuri klasificēti 12. saimē “Noziedzības novēršana un apkarošana”¹¹, 13.1. apakšsaimē “Reaģēšana” un 9. saimē “Resursu un krīzes vadība Valsts policijā”¹²,

mēnešalgas un kopējo bruto atlīdzību¹³ no 2020. gada līdz 2025. gada augustam. Analizētās amatpersonas veido 57 % no visām Valsts policijā nodarbinātajām amatpersonām ar speciālo dienesta pakāpi.

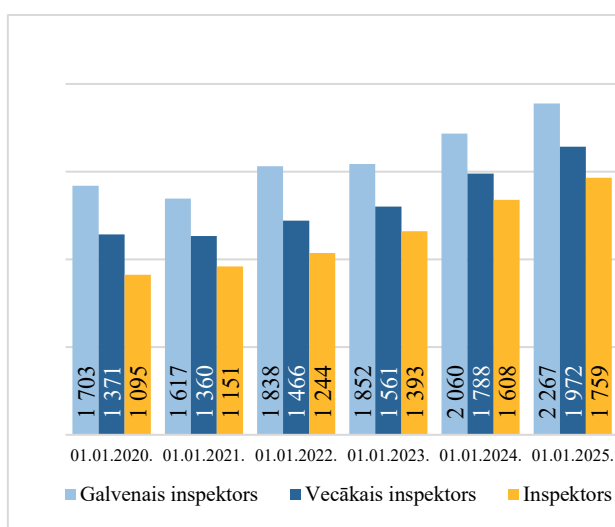
Amatpersonu mēnešalga kopš 2020. gada pieaugusi par vairāk nekā 50 %

Revīzijā konstatēts, ka amatpersonu mēnešalga ik gadu pakāpeniski palielināta un piecu gadu laikā no 2020. gada līdz 2025. gadam ir pieaugusi par vairāk nekā pusi jeb vidēji par 53 %.

Vērtējot mēnešalgas pieaugumu pa jomām, jākonstatē, ka kārtības policistiem, kas veic reaģēšanu un krīzes vadību, noteiktās mēnešalgas pieaugums pēdējos piecos gados ir bijis straujākais, ik gadu tā palielināta vidēji par 10 %, bet piecu gadu laikā vidēji par 61 %. Savukārt izmeklētājiem un operatīvajiem darbiniekiem mēnešalga vidēji ik gadu pieaugusi par 8 %, bet piecu gadu laikā vidēji par 45 %. (skatīt 2., 3. un 4. attēlu)

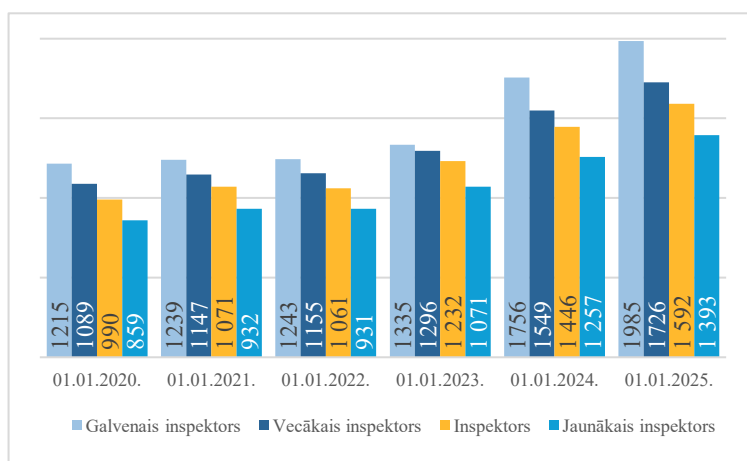

2. attēls. Izmeklētājiem noteiktā vidējā mēnešalga, euro

3. attēls. Operatīvajiem darbiniekiem noteiktā vidējā mēnešalga, euro

Līdz 2023. gadam, kā jau iepriekš norādīts, papildu finansējums piešķirts tieši izmeklētāju mēnešalgas un kopējās atlīdzības paaugstināšanai. Līdz ar to straujāks mēnešalgas pieaugums reaģējošajiem policistiem, visticamāk, jāvērtē kā mēnešalgas līdzsvarojošs process. Vienlaikus jāņem vērā, ka katras jomas amata klasifikācija un mēnešalgas līmenis ir noteikts, ņemot vērā amata izpildei nepieciešamās prasības – izglītības līmeni, pieredzi, darba sarežģītību, un atbildības līmeni¹⁴. Vienādiem amata nosaukumiem ne vienmēr ir vienāds mēnešalgas līmenis – tas atkarīgs no darbības jomas un amata izpildei izvirzītajām prasībām.

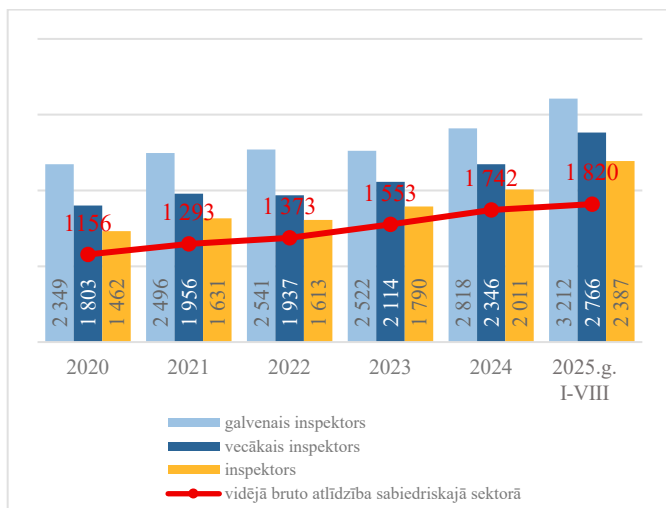
4. attēls. Reaģējošajiem policistiem noteiktās vidējā mēnešalga, euro

Amatpersonu kopējā atlīdzība kopš 2020. gada pieaugusi vidēji par 78 %

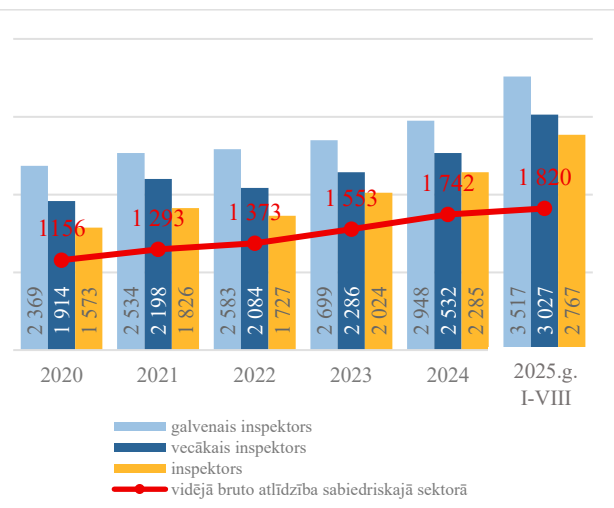
Mēnešalga ir tikai viena no kopējās atlīdzības komponentēm, bet no tās pārsvarā ir atkarīga arī pārējo komponentu vērtība un līdz ar to arī kopējais apmērs.

Pēdējo piecu gadu laikā, salīdzinot 2025. gada pirmos astoņus mēnešus ar 2020. gadu, kopējā atlīdzība pieaugusi vidēji par 78 %. Vērojama tādi pati tendence kā mēnešalgas pieaugumam – straujāks pieaugums reaģējošajiem policistiem, attiecīgi ik gadu vidēji par 15 %, bet piecu gadu laikā par 93 %. Savukārt amatpersonām, kas veic noziedzības novēršanu un apkarošanu mēnešalgas ik gadu pieaugusi vidēji par 10 %, bet, salīdzinot 2025. gada pirmos astoņus mēnešus ar 2020. gadu, izmeklētājiem vidēji par 67 %, bet operatīvajiem darbiniekiem par 72 %.

2022. gadā atlīdzības samazinājums izskaidrojams ar to, ka 2021. gadā tika izbeigti Covid-19 ierobežošanas pasākumu ievērošanas kontroles pasākumi, kuros amatpersonas intensīvi tika iesaistītas. Papildus piešķirtais finansējums 2022. gadā nodrošināja, ka izmeklētājiem darba samaksa kopumā saglabājās 2021. gada līmenī, kamēr kārtības policijas struktūrvienībās un operatīvajiem darbiniekiem tā samazinājās attiecīgi vidēji par 7 % un 3 %, salīdzinot ar 2021. gadu.

5. attēls. Izmeklētāju vidējā bruto darba samaksa mēnesī no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem, euro

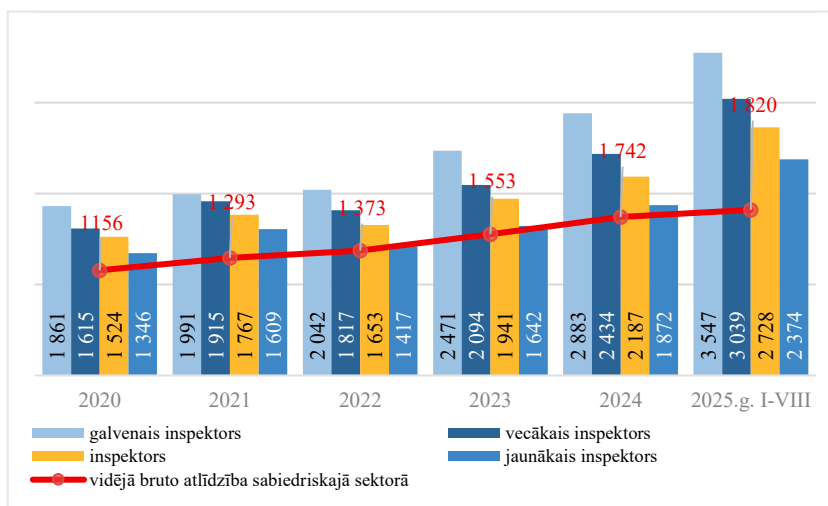

6. attēls. Operatīvo darbinieku vidējā bruto darba samaksa mēnesī no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem, euro

Revīzijā, salīdzinot amatpersonu kopējo atlīdzību ar Oficiālās statistikas portālā pieejamo informāciju¹⁵ par vidējo bruto atlīdzību sabiedriskajā sektorā¹⁶, konstatēts, ka policijas amatpersonu atlīdzība visos amatu līmeņos gan noziedzības novēršanas, gan sabiedriskās kārtības un reaģēšanas jomā pārsniedz vidējo bruto atlīdzību sabiedriskajā sektorā.

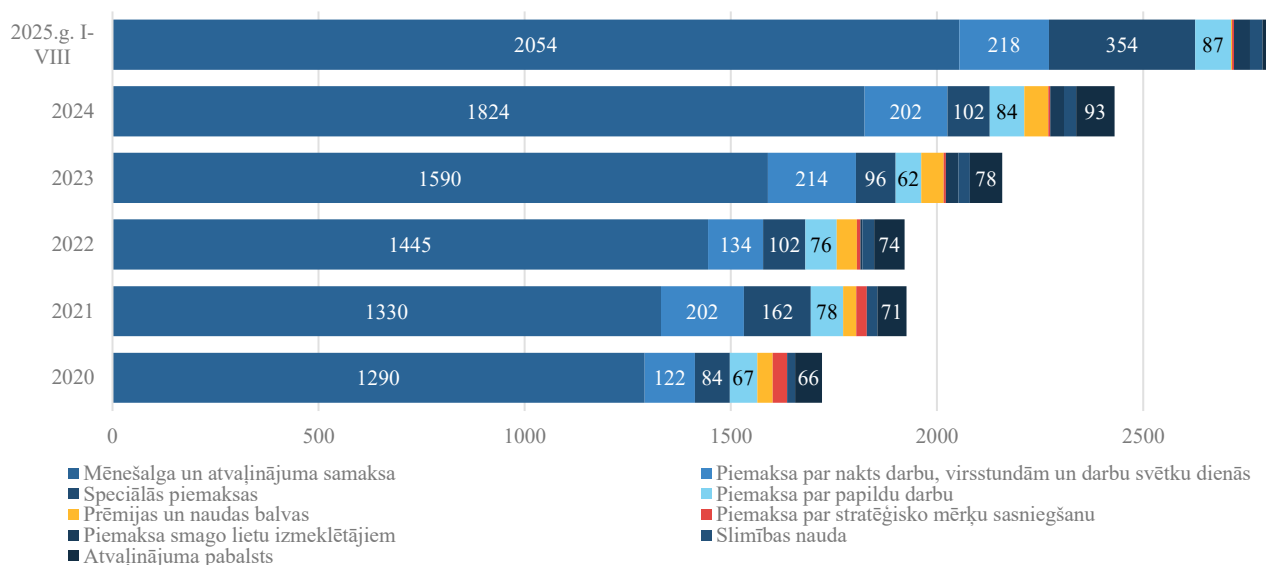
No 2020. līdz 2024. gadam kārtības policijas jeb reaģējošo policistu atlīdzība bija vidēji par 25 % augstāka, izmeklētāju par 37 %, bet operatīvo darbinieku par 50 %. 2025. gada astoņos mēnešos, ņemot vērā mēnešalgas pieaugumu un jaunās ikmēneša piemaksas ieviešanu, pieaugums ir bijis straujāks, pārsniedzot vidējo bruto atlīdzību sabiedriskajā sektorā vidēji par 56 % (izmeklētāju – 51 %; kārtības policistu – 53 % un operatīvo darbinieku – 68 %). Amatpersonu, kas īsteno operatīvās darbības pasākumus, vidējā bruto atlīdzība ir augstāka par izmeklētāju vidējo bruto atlīdzību (skatīt 5., 6. un 7. attēlu), jo, lai arī operatīvajiem darbiniekiem ir noteiktas nedaudz augstākas mēnešalgas, tie biežāk strādā virsstundas, kam arī ir lielāka ietekme uz kopējo atlīdzību.

Revīzijā konstatēts, ka sabiedriskās kārtības un reaģēšanas jomas jaunāko inspektoru vidējā bruto atlīdzība iepriekšējos trīs gados sasniedza vidējo bruto atlīdzības līmeni sabiedriskajā sektorā tikai uz virsstundu apmaksas rēķina. No 2025. gada līdz ar mēnešalgas paaugstināšanu un ar jaunās piemaksas ieviešanu jaunāko inspektoru bruto atlīdzība ir būtiski paaugstinājusies un par 30 % pārsniedz vidējo bruto atlīdzības līmeni sabiedriskajā sektorā, tajā skaitā arī bez samaksas par virsstundu darbu. (skatīt 7. attēlu)

7. attēls. Reaģējošo policistu vidējā bruto darba samaksa mēnesī no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem, euro

Kopējās atlīdzības struktūra kopš 2020. gada nav būtiski mainījies, bet tā atšķiras dažādu policijas darbības jomu amatpersonām. Izmeklētāju un operatīvo darbinieku atlīdzībā 85 % veido mēnešalga un speciālās ikmēneša piemaksas, bet pārējo mainīgā daļa – samaksa par virsstundām, piemaksa par nakts darbu un darbu svētku dienās, papildu darbu, prēmijas, naudas balvas u.tml. (skatīt 8. attēlu)

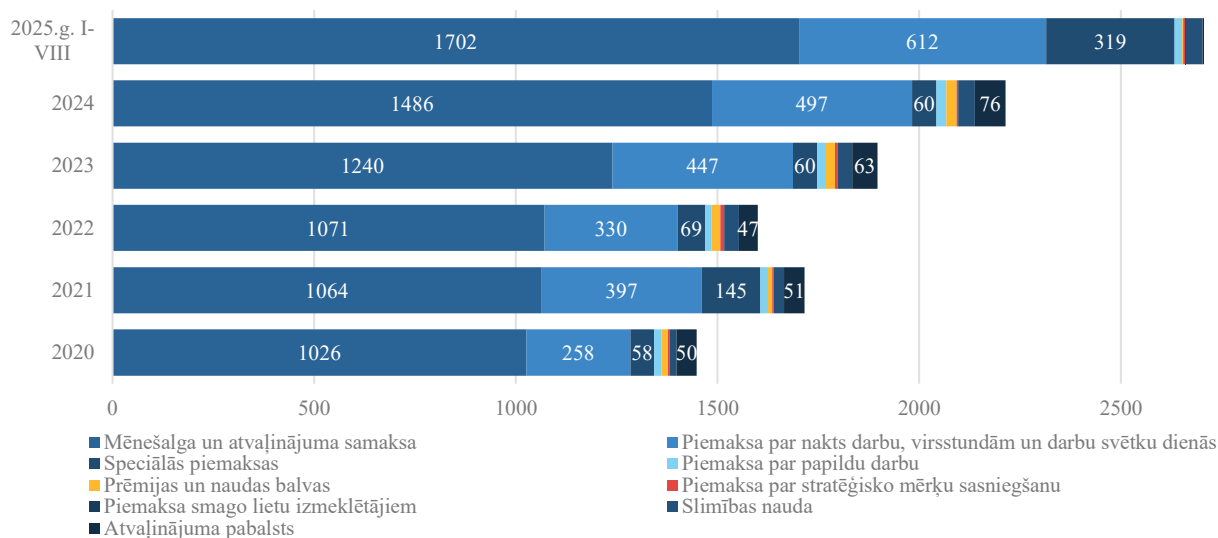

8. attēls. Izmeklētāju un operatīvo darbinieku vidējās bruto atlīdzības mēnesī struktūra no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem.

Savukārt reaģējošo policistu atlīdzība ir vairāk atkarīga no mainīgās daļas. Tās īpatsvars ir lielāks un veido 25 % no kopējās atlīdzības, bet 75 % ir pastāvīgā daļa, kuru veido mēnešalga un speciālās ikmēneša piemaksas (skatīt 9. attēlu). Turklāt mainīgā daļa nodrošina to, ka reaģējošo policistu atlīdzība ir nedaudz augstāka par izmeklētāju un operatīvo darbinieku vidējo atlīdzību.

Reaģējošajiem policistiem vidēji 22 % no atlīdzības veido samaksa par darbu naktī un svētkos, kā arī virsstundu darbu – mēnesī vidēji 19 virsstundas. Visvairāk virsstundas ir bijušas Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldē un Rīgas reģiona pārvaldē, kas skaidrojams ar lielo vakanču skaitu. Tāpat

regulāri virsstundu darbā tiek iesaistītas arī Latgales reģiona pārvaldes amatpersonas, lai sniegtu atbalstu Valsts robežsardzei nelegālās migrācijas ierobežošanā uz Latvijas – Baltkrievijas robežas.

9.attēls. Reaģējošo policistu vidējās bruto atlīdzības mēnesī struktūra no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem.

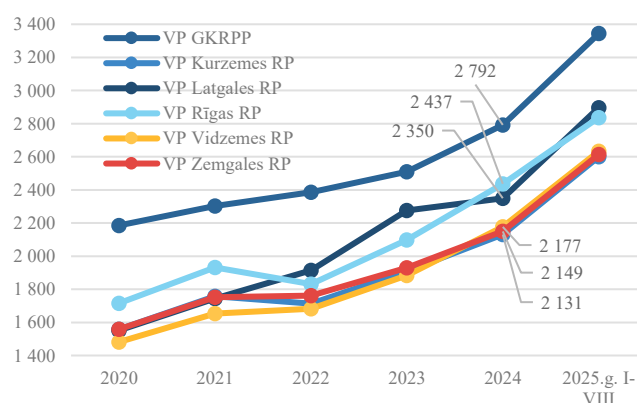
Atlīdzības līmenis starp Rīgas un pārējo reģionu pārvaldēm ir līdzīgs

No 2020. līdz 2025. gadam Galvenās kārtības policijas un Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes amatpersonām noteiktā mēnešalga bija attiecīgi vidēji par 7 % un 22 % augstāka salīdzinājumā ar reģionu pārvaldēm, jo Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes un Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes darbs ir sarežģītāks nekā reģionu pārvaldēs.

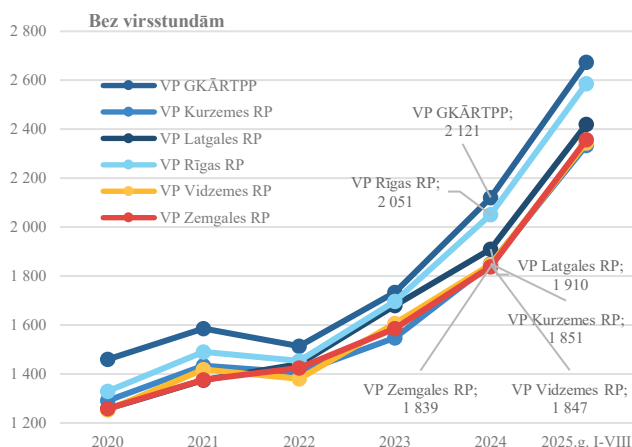
Reģionu līmenī amatpersonām noteiktā mēnešalga un kopējā atlīdzība ir līdzīga, savukārt Rīgas reģiona pārvaldē – nedaudz augstāka. Līdz 2023. gadam (ieskaitot) Rīgas reģiona pārvaldē izmeklētāju un operatīvo darbinieku mēnešalga bija vidēji par 3 % augstāka, bet reaģējošo policistu vien par 1 %. Kopš 2024. gada atšķirība ir lielāka un sasniedz 8 %.

Līdzīga situācija konstatēta arī attiecībā uz vidējo atlīdzību, taču ir izņēmumi. Latgales reģiona pārvaldes izmeklētāju un operatīvo darbinieku vidējā bruto atlīdzība ir līdzvērtīga Rīgas reģiona pārvaldes amatpersonu atlīdzībai, kamēr pārējās reģionu pārvaldēs tā var būt par 10 % zemāka (skatīt 10. attēlu).

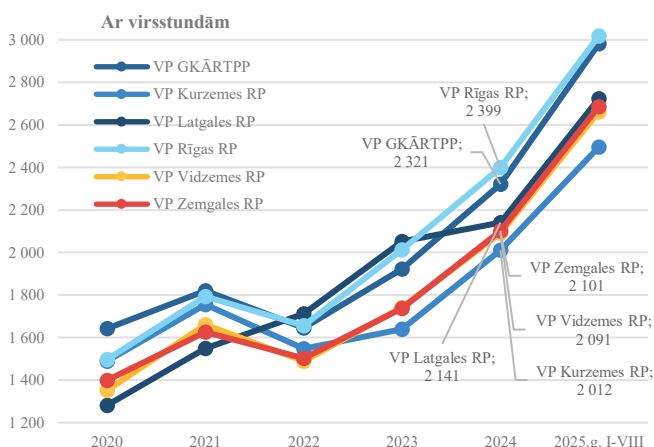
Kurzemes reģiona pārvaldes reaģējošie policisti retāk iesaistīti virsstundu darbā, līdz ar to Kurzemes reģiona pārvaldes inspektoru vidējā atlīdzība ar samaksu par virsstundām ir mazāka nekā pārējās teritoriālajās pārvaldēs (skatīt 11. un 12. attēlu).

10. attēls. Izmeklētāju un operatīvo darbinieku vidējā bruto atlīdzība mēnesī no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem un reģioniem.

11. attēls. Reaģējošo policistu vidējā bruto atlīdzība mēnesī bez samaksas par virsstundām no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem un reģioniem.

12. attēls. Reaģējošo policistu vidējā bruto atlīdzība mēnesī ar samaksu par virsstundām no 2020. gada līdz 2025. gada augustam (ieskaitot) sadalījumā pa gadiem un reģioniem.

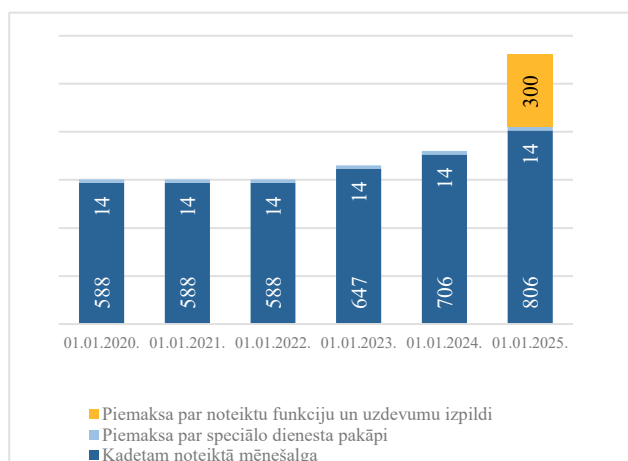
Vērtējot kopējās atlīdzības apmēru, ir jāņem vērā dati par to, cik daudz amata vietu ir aizpildītas, un amatpersonu faktisko darba slodzi Rīgas reģiona un pārējās reģiona pārvaldēs. Rīgas reģiona pārvaldes amatpersonu noslodze ir būtiski lielāka, taču noteiktās atlīdzības apmērs ir tikai nedaudz augstāks. Valsts kontroles vērtējumā, šāda situācija neveicina taisnīgu atlīdzības sistēmu un, visticamāk, arī apgrūtina Rīgas reģiona pārvaldei piesaistīt amatpersonas un tās noturēt dienestā.

Valsts policijas koledžas kadetu atlīdzība kopš 2020. gada augusti par 86 %

Valsts nodrošina kadetu apmācību kā ieguldījumu Valsts policijas personāla attīstībā un sagaida, ka pēc izglītības iegūšanas kadets turpinās dienestu un sniegs ieguldījumu policijas funkciju izpildē. Līdz ar to, uzsākot mācības koledžā, kadets stājas dienesta attiecībās un no pirmās mācību dienas saņem atlīdzību. Mēnešalgas apmēru kadetam nosaka atbilstoši 1. mēnešalgu grupas¹⁷ minimālajai mēnešalgai. Kopš 2020. gada kadetu mēnešalga palielināta četras reizes un piecu gadu laikā pieaugusi par 37 % (skatīt 13. attēlu).

Papildus mēnešalgai kadets saņem arī speciālo piemaksu par ierindnieka speciālo dienesta pakāpi 14 euro apmērā. Kopš 2024. gada, ja kadeta vidējā atzīme ir vismaz 8 balles, nav neattaisnotu kavējumu, nav studiju vai mācību parādu un nav spēkā esoša disciplinārsoda, mēnešalgai piemēro sekmības koeficientu līdz 1,2. Savukārt kopš 2025. gada, tāpat kā citas iekšlietu sistēmas iestāžu amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, arī kadeti saņem piemaksu par noteiktu funkciju un uzdevumu izpildi 300 euro apmērā. Tātad kadetam noteiktā minimālā atlīdzība mēnesī ir 1120 euro, kas, salīdzinot ar 2020. gadu, ir pieaugusi par 86 %.

Salīdzinot ar sabiedriskā sektora vidējo bruto atlīdzību, kadeta atlīdzība 2025. gadā nav uzskatāma par augstu, taču tā ir par 51 % augtāka nekā valstī noteiktā minimālā alga (740 euro). Valsts kontroles vērtējumā, šobrīd noteiktā atlīdzība kadetam ir samērīga salīdzinājumā ar Valsts policijas zemākā amata

13. attēls. Valsts policijas koledžas kadeta mēnešalga un piemaksas 2020.–2025. gadā

– jaunākā inspektora – atlīdzību, ņemot vērā gan dienesta pienākumu raksturu, gan sagatavošanās dienestam posma specifiku. Vienlaikus tā ir salīdzinoši konkurētspējīga un motivē jauniešus izvēlēties dienestu policijā. Par to liecina arī Valsts policijas koledžas publiski paustā informācija¹⁸, ka 2025. gada septembrī studijas uzsācis līdz šim lielākais kadetu skaits kopš Valsts policijas koledžas dibināšanas.

2. Policijas strukturālā reforma – iestādē kopumā taisnīgi sadalīt cilvēkresursus un izlīdzināt darba slodzes – ir jāturpina

Valsts policija ir noteikusi kritērijus un veikusi aprēķinus par nepieciešamo policistu skaitu policijas reģionālajās struktūrvienībās prevencijas, izmeklēšanas un reaģēšanas jomās. Faktiski ir nodrošināti tikai 63 % no nepieciešamā policistu skaita, turklāt Rīgas reģiona pārvaldē – tikai 44 % no nepieciešamā skaita.

Pēdējos gados veiktā iestādes struktūras reorganizācija nav atrisinājusi problēmu – taisnīgi sadalīt cilvēkresursus starp struktūrvienībām un izlīdzināt policistu noslodzi.

Valsts policija nepareizi interpretējusi normatīvos aktus un kadetu pārcelšanas kārtību pēc koledžas pabeigšanas nav saskaņojusi ar dienesta interesēm un vajadzībām.

Valsts policijā 2022. gadā tika uzsākta un 2023. gada beigās noslēdzās strukturālā reforma ar mērķi taisnīgi sadalīt cilvēkresursus un izlīdzināt slodzes¹⁹.

Reforma skāra policijas iecirkņus visā valsts teritorijā, lai to apvienošanas rezultātā efektīvāk izmantotu pieejamos cilvēkresursus, materiāli tehnisko bāzi, informāciju tehnoloģijas un citus resursus. Tika izveidots reaģējošā policista institūts, apvienojot patruļpolicijas un ceļu satiksmes uzraudzības funkcijas, kā arī paplašinot reaģējošā policista kompetenci – reaģēt uz ceļu satiksmes notikumiem, sabiedriskās kārtības pārkāpumiem, sadzīves konfliktiem, veikt sākotnējās izmeklēšanas darbības un kriminālmeklēšanas pasākumus, pieņemt lēmumus par administratīvā pārkāpuma procesa vai kriminālprocesa uzsākšanu.²⁰

Reforma īstenota, ieviešot Eiropas Savienības Strukturālo reformu atbalsta programmas (SRAP) ietvaros²¹ no 2018. gada septembrim līdz 2019. gada jūnijam starptautisko ekspertu, kas veica Valsts policijas organizatoriskās un funkcionālās struktūras novērtējumu, sniegtās rekomendācijas, tajā skaitā par nepieciešamā policistu skaita aprēķinu un noslodzes izlīdzināšanu.

Pēc reorganizācijas 2024. gadā veikto Valsts policijas amatpersonu ar dienesta pakāpēm apmierinātības aptauju²² dati rāda, ka nevienmērīga un palielināta darba noslodze joprojām ir problēma, ar kuru policisti saskaras ik dienu, un tas ir viens no iemesliem, kāpēc policisti izlemj dienestu pamest.

Cilvēkresursi ir galvenie resursi, ar kuriem Valsts policija var nodrošināt noteikto funkciju un uzdevumu izpildi. Tāpēc revīzijā vērtēts, vai ir aprēķināts nepieciešamais policistu skaits iestādei noteikto funkciju un uzdevumu izpildei, kā arī vai esošie cilvēkresursi starp struktūrvienībām ir taisnīgi sadalīti un ir nodrošināts vienmērīgs slodzes sadalījums vienādu uzdevumu izpildē.

Faktiskais policistu skaits ir ievērojami mazāks par nepieciešamo

Eurostat datu izmantošana orientējošam salīdzinājumam par nepieciešamo policistu skaitu

Starptautisko ekspertu²³ vērtējumā viena no iespējām kā novērtēt nepieciešamo policistu skaitu ir izmantot Eurostat datus par vidējo policijas virsnieku skaitu Eiropas Savienībā. Eksperti norādīja, ka vidējais skaits

raksturo resursu apjomu, ar kuru ir iespējams valstī garantēt sabiedrisko kārtību un drošību, veikt izmeklēšanu un reaģēt uz pārmaiņām.

Revīzijā, analizējot *Eurostat* datus²⁴ par 27 Eiropas Savienības valstu faktisko policijas virsnieku skaitu no 2018. līdz 2023. gadam, konstatēts, ka vidējais policijas virsnieku skaits šo sešu gadu laikā nav izteikti svārstījies – vidējais policistu skaits bijis robežās no 344 līdz 350 uz 100 000 iedzīvotāju. Vidējais rādītājs sešu gadu laikā – 346 policisti uz 100 000 iedzīvotājiem.

Līdz ar to kopumā vidējo policistu skaitu Eiropas Savienības valstīs var raksturot kā stabilu. Valsts kontroles vērtējumā, šo rādītāju būtu jāuzskata par orientējošu salīdzinājumu, ko izmantot kā sākotnējo atskaites punktu cilvēkresursu plānošanai nacionālā līmenī. Tas var kalpot kā salīdzinājuma rādītājs, nevis kā tiešs mērķa līmenis. Tas var palīdzēt objektīvāk izvērtēt, cik lielā mērā Valsts policijas cilvēkresursu nodrošinājums atbilst citu valstu līmenim un Latvijas vajadzībām. Vienlaikus būtu jāņem vērā valsts konkrētā situācija un tās raksturojošie rādītāji, piemēram, iedzīvotāju skaits, blīvums, noziedzības līmenis u. tml.

Ņemot vērā vidējo policijas virsnieku skaitu Eiropas Savienībā sešu gadu laikā (346), datus par faktisko iedzīvotāju skaitu Latvijā no 2020. līdz 2025. gadam un prognozes līdz 2035. gadam²⁵ (1,8 miljoni), revīzijā aplēsts, ka Latvijā orientējošais rādītājs varētu būt 6200 policisti.

Aptuveni šāds amata vietu skaits Valsts policijā bija noteikts pirms pieciem gadiem, bet tas ir mazinājies gan pēc veiktajām reorganizācijām reģionālajās pārvaldēs, gan mazinot ilgstoši vakanto amata vietu skaitu. Saskaņā ar aktuālākajiem *Eurostat* datiem²⁶ Latvijā policistu skaits 2023. gadā ir viens no zemākajiem Eiropas Savienībā un ir par 58 % mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā.

Valsts policijas kritēriji nepieciešamā policistu amata vietu skaita noteikšanai

Valsts policija ir izstrādājusi kritērijus²⁷ nepieciešamā policistu skaita aprēķināšanai reģionu pārvalžu struktūrvienībām (iecirkņiem) izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās. Kritērijos iekļauta gan konkrēta darba apjoma informācija katrā jomā, gan rādītāji, kas raksturo apkalpojošo teritoriju, piemēram:

- ❖ izmeklēšanas jomā ir nepieciešams viens izmeklētājs uz 50 kriminālprocesiem;
- ❖ prevencijas jomā ir nepieciešama viena amatpersona uz 10 000 iedzīvotājiem;
- ❖ reaģēšanas jomās katrā diennakts dežūrā jābūt divām amatpersonām, kas apkalpo 10 000 iedzīvotāju.

Kritēriji neattiecas uz Valsts policijas augstākā līmeņa struktūrvienībām. Reģionālās pārvaldes ir savstarpēji salīdzināmas pēc tām noteiktās darbības un uzdevumu būtības, bet augstākā līmeņa struktūrvienību darbībai ir citāds raksturs – vērsts uz stratēģisko vadību, darba koordinēšanu, sarežģītāku noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, kā arī tādu uzdevumu izpildi, kas reģionālajām pārvaldēm nav noteikti. Taču augstākā līmeņa struktūrvienībās nodarbināto policistu skaits ir ievērojams un veido gandrīz ceturto daļu no kopējā policistu skaita. Tas var nozīmēt, ka šajās struktūrvienībās nodarbināto policistu pienākumi ir vairāk saistīti ar administratīvu, nevis specifisku policijas uzdevumu veikšanu. Salīdzinājumam jāmin SRAP ietvaros²⁸ starptautisko ekspertu norādītais Somijas piemērs, kur augstākajā līmenī (tajā skaitā Galvenajā kriminālpolicijā) strādā ap 11 % no kopējā personāla. Vienlaikus augstākajā līmenī strādā daudz civilieredņu, un tas ir iemesls nelielajam policijas virsnieku skaitam.

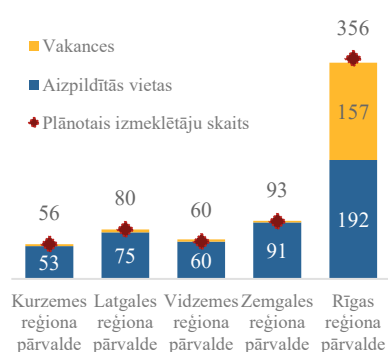
Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju²⁹ 90 % tiešo Valsts policijas funkciju īsteno reģionālās pārvaldes.

Atbilstoši noteiktajiem kritērijiem Valsts policija aprēķināja, ka reģionu pārvalžu teritoriālajās struktūrvienībās (iecirkņos) izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas funkciju izpildei kopumā nepieciešami 3674 policisti.

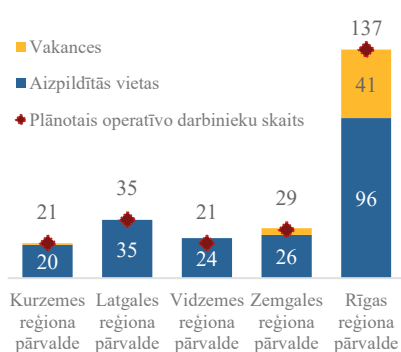
Aprēķini par nepieciešamo policistu skaitu reģionu pārvalžu struktūrvienībās (iecirkņos) liecina, ka iecirkņos ārpus Rīgas reģiona bija jāsamazina izmeklētāju, operatīvo darbinieku un arī inspektoru, kas veic izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā, skaits, bet jāpalielina reaģējošo policistu skaits. Savukārt Rīgas reģiona pārvaldē atbilstoši apstiprinātajiem kritērijiem policistu skaits bija jāpalielina visās darbības jomās.

Veicot strukturālās un darba organizācijas izmaiņas, pamatā tika izmantoti Valsts policijas veiktie aprēķini par nepieciešamo policistu skaitu reģionu pārvalžu teritoriālajās struktūrvienībās (iecirkņos).

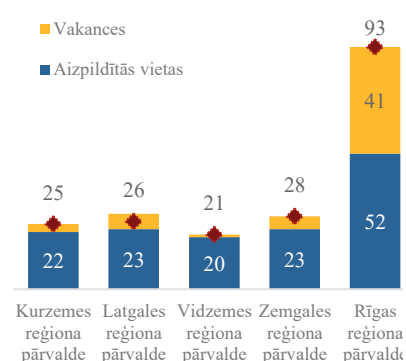
Salīdzinot veiktos aprēķinus par nepieciešamo amatpersonu skaitu ar apstiprinātajiem amatu vietu sarakstiem, revīzijā konstatēts, ka netika ieviesti 3 % no aprēķinātajām amata vietām. Pēc reorganizācijām reģiona pārvalžu struktūrvienību (iecirkņu) – Vidzemes reģiona pārvaldē (01.10.2022.), Zemgales reģiona pārvaldē (01.11.2022.), Kurzemes reģiona pārvaldē (01.01.2023.) un Latgales reģiona pārvaldē (01.02.2023.) – amatu vietu noteikšana kopumā bija balstīta uz iepriekš veiktajiem aprēķiniem par nepieciešamo policistu skaitu. Savukārt Rīgas reģiona pārvaldē netika ieviesti 4 % izmeklētāju, 8 % reaģējošo policistu un 9 % inspektoru, kas veic izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā, amata vietu (skatīt 13. – 17. attēlu).

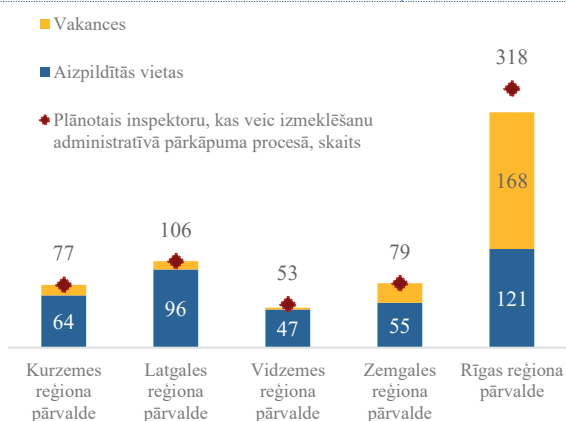
13. attēls. Plānotais un faktiskais izmeklētāju skaits pēc reorganizācijas.

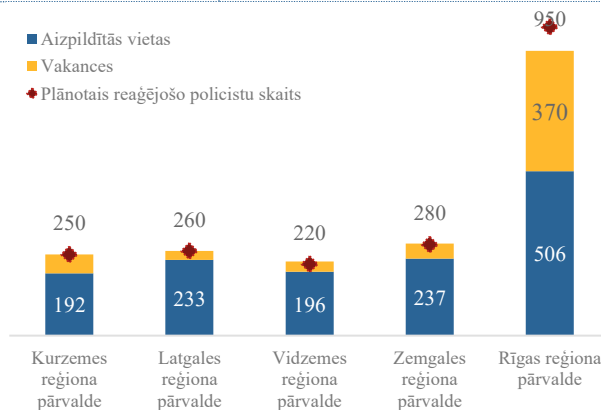
14. attēls. Plānotais un faktiskais operatīvo darbinieku skaits pēc reorganizācijas.

15. attēls. Plānotais un faktiskais inspektoru, kas veic prevenciju, skaits pēc reorganizācijas.

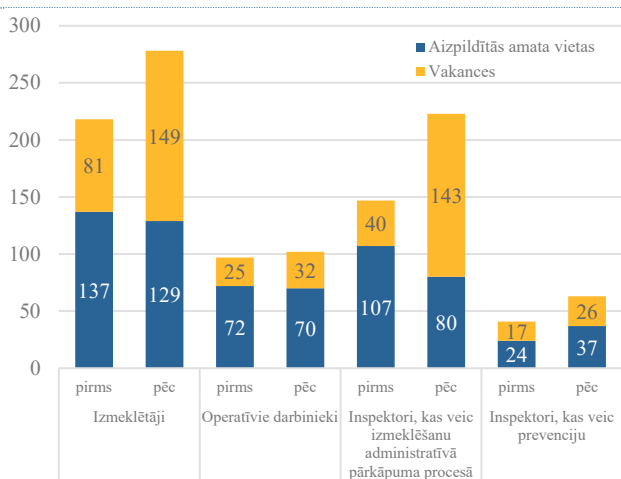
16. attēls. Plānotais un faktiskais inspektoru, kas veic izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā, skaits pēc reorganizācijas.

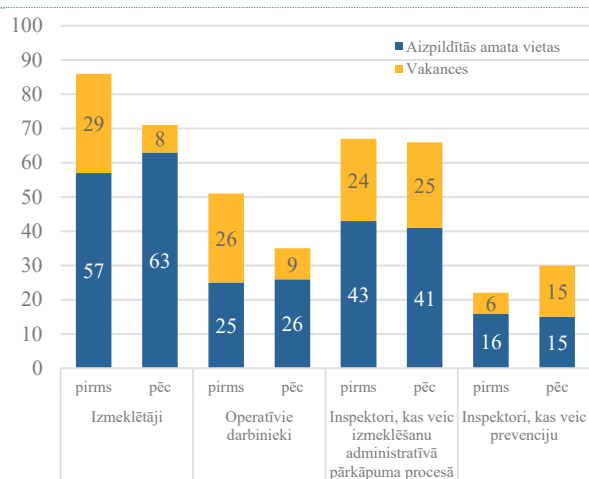
17. attēls. Plānotais un faktiskais reaģējošo policistu skaits pēc reorganizācijas.

Revīzijā konstatēts, ka reģiona pārvalžu struktūrvienībās (iecirķņos), izņemot Rīgas reģiona pārvaldi, lai amata vietu skaits atbilstu aprēķinātajam nepieciešamajam policistu skaitam, reorganizācijas laikā tika mazinātas vakantās amata vietas vai arī piedāvāts faktiski nodarbinātajiem ieņemt amatus tajās jomās, kur policistu skaitu bija jāpalielina.

Rīgas reģiona pārvaldē situācija ilgstoši ir sarežģīta. Jau pirms reorganizācijas apstiprināto amatu vietu skaits atpalika no aprēķinātajām vajadzībām un vakanču skaits bija liels. Pēc reorganizācijas, palielinot amata vietu skaitu, vakanču skaits vēl pieauga (skatīt 18. un 19. attēlu).

18. attēls. Aizpildīto un vakanto inspektoru amatu vietu skaits pirms un pēc reorganizācijas Rīgas pilsētas pārvaldēs (iecirķņos).

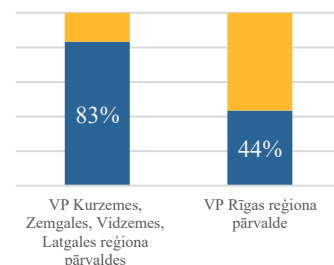
19. attēls. Aizpildīto un vakanto inspektoru amatu vietu skaits Pierīgās iecirkņos.

Piemēram, saskaņā ar aprēķiniem Rīgas pilsētas pārvaldēs (iecirķņos) bija nepieciešamas 249 amatpersonas, kas veic izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā. Pirms reorganizācijas bija noteiktas 147 amata vietas, no kurām vakantas bija 40 jeb 37 %. Pēc reorganizācijas papildus tika izveidotas 76 amata vietas, kā rezultātā 64 % Rīgas pilsētu pārvalžu (iecirķņu) amatpersonu, kas veic izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā, amata vietu bija vakantas. Turklāt saskaņā ar veiktajiem aprēķiniem bija nepieciešamas vēl 26 amata vietas, kas netika ieviestas.

2024. gada beigās amata vietu skaitu samazināja par 10 %, atsakoties no daļas vakanto amata vietu. Kurzemes, Zemgales, Vidzemes un Latgales pārvaldē apstiprinātās amata vietas 2024. gada beigās bija par 2 % mazāk nekā pēc noteiktajiem kritērijiem aprēķināts, bet Rīgas reģiona pārvaldē par 19 % mazāk, nekā aprēķināts.

Vidēji visās reģiona pārvaldēs ir 2321 jeb 63 % no atbilstoši Valsts policijas kritērijiem aprēķinātā nepieciešamā policistu skaita izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās. Tomēr situācija Rīgas reģiona pārvaldē un pārējās reģiona pārvaldēs būtiski atšķiras. Kurzemes, Zemgales, Vidzemes, Latgales pārvaldē ir 83 % no nepieciešamā policistu skaita, bet Rīgas reģiona pārvaldē tikai 44 % (skatīt 20. attēlu).

Detalizēta informācija par aprēķināto nepieciešamo policistu skaitu, pēc reorganizācijas un 2024. gada beigās apstiprināto amata vietu skaitu, un faktisko policistu skaitu 2024. gada beigās izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās reģiona pārvaldēs apkopota zemāk tabulā.

Aprēķinātais nepieciešamais policistu skaits

Faktiskais skaits 31.12.2024.

20. attēls. Faktiski nodrošinātais policistu skaits no nepieciešamā skaita reģiona pārvaldēs izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās, %

Tabula. Reģiona pārvaldēs izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomās aprēķinātās, noteiktās un faktiski aizpildītās policistu amata vietas.

Pārvalde	Aprēķinātais skaits	Amata vietas pēc reorganizācijas	Amata vietas 31.12.2024.	Faktiskais skaits 31.12.2024.
VP Rīgas reģiona pārvalde	1854	1744	1502	807
VP Zemgales reģiona pārvalde	509	514	488	380
VP Latgales reģiona pārvalde	507	507	503	470
VP Kurzemes reģiona pārvalde	429	429	415	335
VP Vidzemes reģiona pārvalde	375	386	383	329
KOPĀ	3674	3580	3291	2321

Lai gan ir nepieciešami papildu cilvēkresursi, finansējuma šādam apjomam Valsts policijai nav. Pat ja būtu iespēja aizpildīt visas vakances, ar Valsts policijai piešķirto valsts budžeta finansējumu tās apmaksāt nebūtu iespējams. Iespēja apmaksāt būtu tikai tās slodzes, kas faktiski nodrošinātas ar policistu virsstundu darbu.

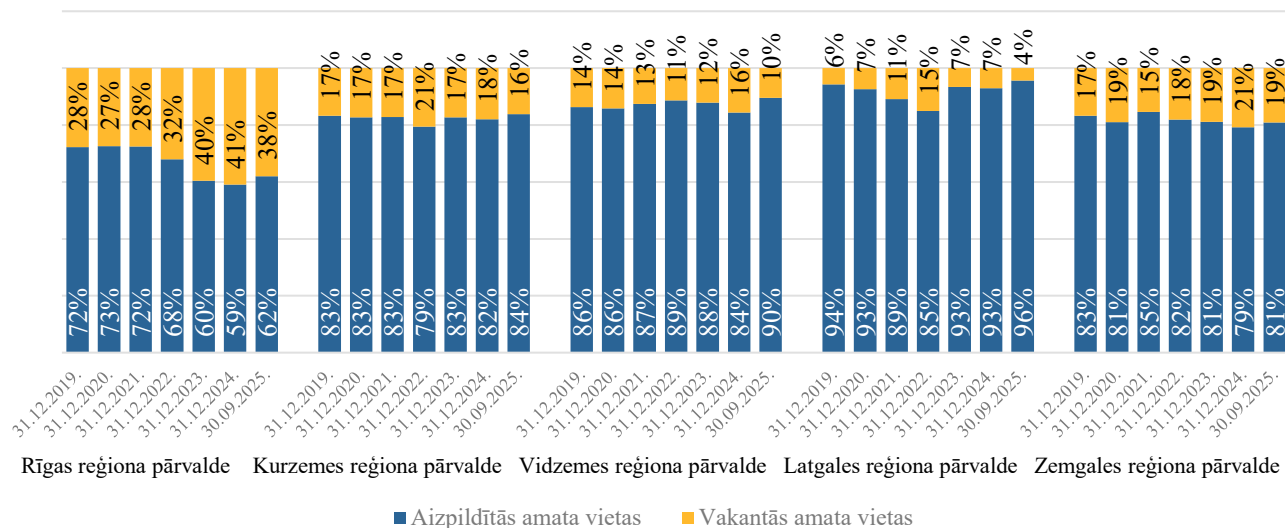
2024. gadā kopumā Valsts policijā virsstundu darbs sasniedza 587 tūkst. stundas³⁰. Pārvēršot attiecīgās virsstundas pilnās slodzēs, tās ir ap 296 pilnas slodzes gadā, kas pārsniedz, piemēram, Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirkņa vai Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Ziemeļu pārvaldes lielumu³¹.

Virsstundu apjoms faktiski raksturo minimālo cilvēkresursu pieauguma nepieciešamību Valsts policijā, lai nodrošinātu funkciju un uzdevumu veikšanu bez pārmērīgas amatpersonu noslodzes. Lai arī šis apjoms veido vien ap 20 % no Valsts policijas kopējā vakanto amata vietu skaita, Valsts kontroles vērtējumā, arī tam būtu vērā ņemams pozitīvs efekts.

Noslodze nav vienlīdzīga un taisnīga

Lai arī Valsts policijā veiktās strukturālo un darba organizācijas pārmaiņu mērķis bija policistu slodzes izlīdzināšana visā valstī³², nevienmērīgā noslodze starp struktūrvienībām joprojām pastāv.

Ne tikai nepieciešamā un faktiskā policistu skaita būtiskās atšķirības, bet arī dati par reģiona pārvalžu amata vietu aizpildījumu rāda krasās atšķirības cilvēkresursu nodrošinājumā. Rīgas reģiona pārvaldē ilgstoši neizdodas aizpildīt gandrīz trešo daļu no amata vietām, kamēr pārējās reģiona pārvaldēs situācija ir būtiski labāka. Rīgas reģiona pārvaldē pēdējo gadu laikā (kopš 2023. gada) aizpildīti vien vidēji 62 % no amata vietām, bet pārējās pārvaldēs – vidēji 86 % (skatīt 21. attēlu).

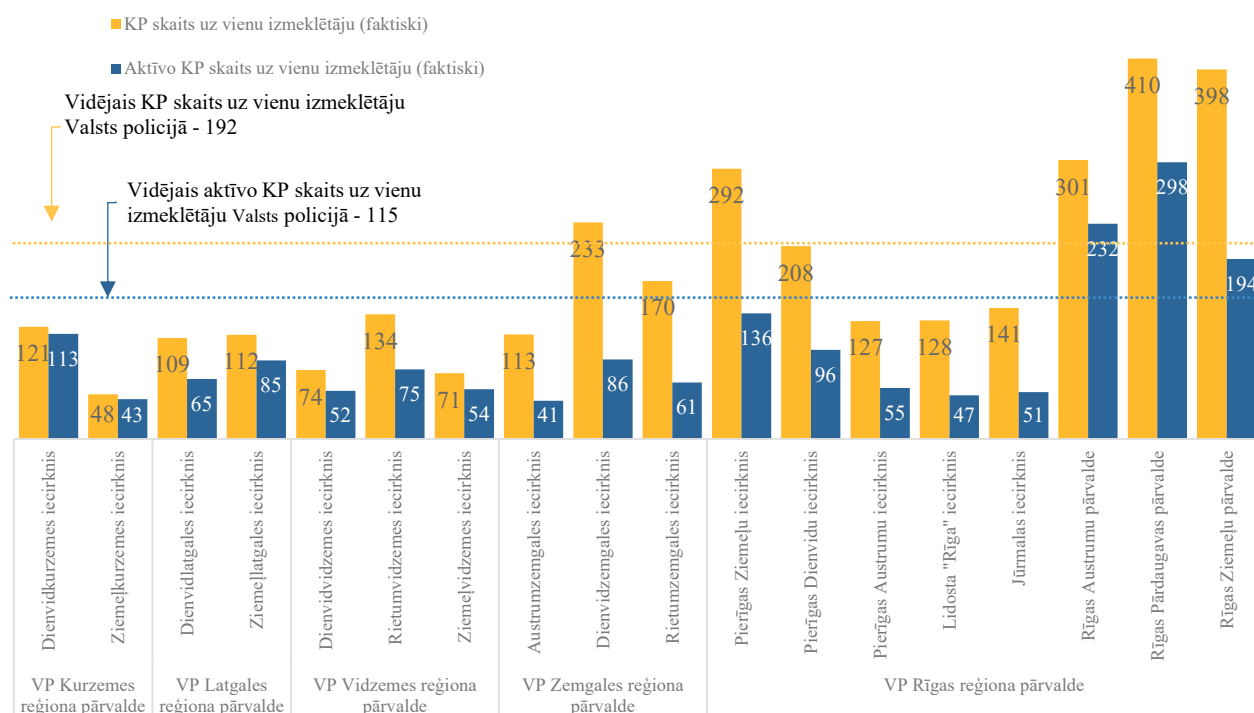
21. attēls. Valsts policijas reģionālajās pārvaldēs apstiprināto un aizpildīto amatpersonu amatu vietu īpatsvars, %.

Revīzijā veiktā datu analīze arī liecina, ka pēc pirmajiem trīs gadiem dienestā Valsts policijā vidēji gandrīz piektā daļa (jeb 18 %) amatpersonu no dienesta atvaļinās. Valsts kontroles vērtējumā, visticamāk, arī pārmērīgā noslodze to ietekmē. Turklāt lielāko daļu no šīm personām nozare ir zaudējusi un iespējamība, ka tās atgriezīsies dienestā, ir zema.

Valsts policijā 2024. gadā ir apstiprinātas³³ vairākas ikmēneša atskaites dažādu darbības jomu amatpersonu paveiktā darba uzskaitē. Kā revīzijā norādīja³⁴ Valsts policija, to mērķis ir nodrošināt vienotu datu uzskaiti par dienesta uzdevumu efektīvu izpildi pieejamo resursu ietvaros. Pamatojoties uz atskaišu analīzi, tiek vērtētas amatpersonu darba slodzes un veikti nepieciešamie korekcijas pasākumi struktūrvienības ietvaros, nodrošinot uz datiem balstītu lēmumu pieņemšanu.

Tātad Valsts policijai kopš 2025. gada sākuma ir pieejami dati un informācija, lai novērtētu situāciju pa jomām starp pārvaldēm un pieņemtu lēmumus iestādes līmenī par policistu slodzes izlīdzināšanu.

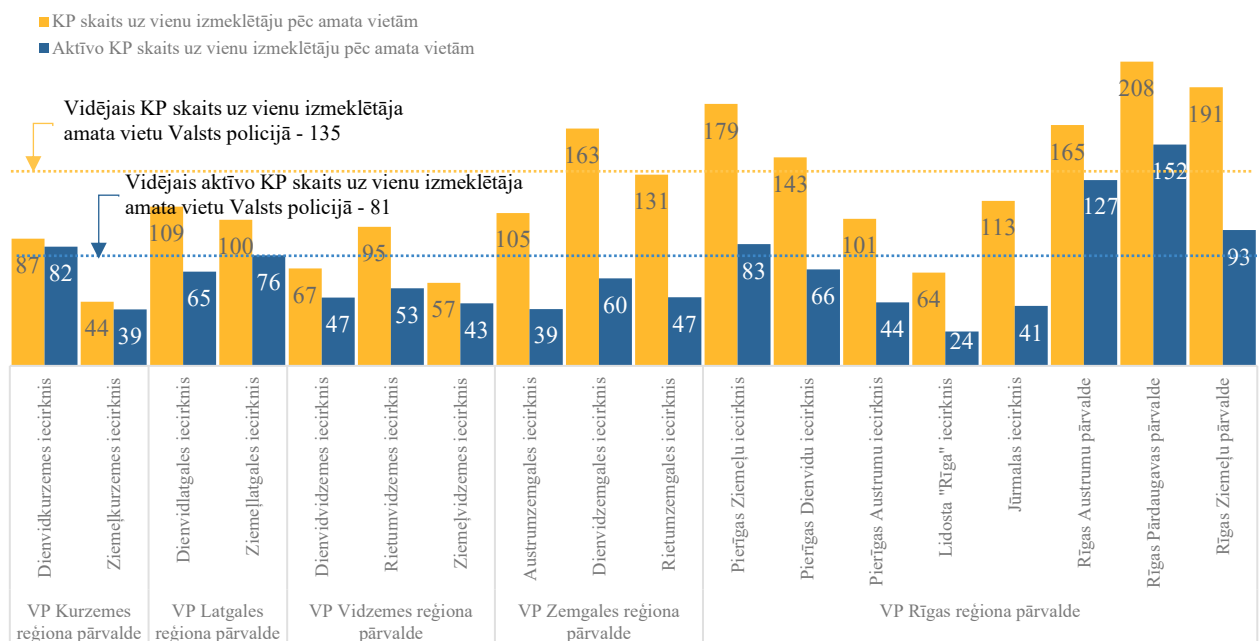
Iestādes līmenī 2024. gadā salīdzinātā izmeklētāju noslodze, izmantojot datus par lietvedībā esošo kriminālprocesu un izmeklētāju skaitu, parāda būtiskās atšķirības starp reģioniem (skatīt 22. attēlu).

22. attēls. Vidējais kopējais lietvedībā esošo kriminālprocesu un aktīvo kriminālprocesu skaits uz vienu izmeklētāju (faktiski) 31.12.2024. sadalījumā pa Valsts policijas iecirkņiem.

Gan kopējais, gan aktīvo kriminālprocesu skaits uz vienu faktiski nodarbināto izmeklētāju visaugstākais ir Rīgas pilsētas pārvaldēs. Salīdzinājumā ar pārējo reģionu pārvalžu iecirkņiem Rīgā uz vienu izmeklētāju kopējais kriminālprocesu skaits ir līdz 8,5 reizēm, bet aktīvo – līdz 7 reizēm lielāks. Atšķirīga noslodze vērojama arī starp viena reģiona iecirkņiem. Piemēram, Dienvidkurzemes iecirknī gan kopējais lietvedībā esošo kriminālprocesu skaits, gan aktīvo kriminālprocesu skaits ir divas reizes lielāks nekā Ziemeļkurzemes iecirknī.

Revīzijā veiktā scenāriju modelēšana parādīja – pat ja Rīgas pilsētas pārvaldēs (Austrumu, Pārdaugavas un Ziemeļu pārvaldēs) tiktu aizpildītas visas vakantās amata vietas, aktīvo kriminālprocesu skaits uz vienu izmeklētāju joprojām būtu lielāks nekā citos iecirkņos. Tāpat saglabātos arī noslodzes atšķirība Kurzemes reģiona pārvaldes Dienvidkurzemes un Ziemeļkurzemes iecirkņos (skatīt 23. attēlu).

23. attēls. Vidējais kopējais lietvedībā esošo kriminālprocesu un aktīvo kriminālprocesu skaits uz vienu izmeklētāja amata vietu 31.12.2024. sadalījumā pa Valsts policijas iecirkņiem.

Lai izlīdzinātu izmeklētāju slodzi un panāktu līdzīgu aktīvo kriminālprocesu skaitu uz vienu faktiski nodarbināto izmeklētāju, iecirkņos ārpus Rīgas pilsētas izmeklētāju skaits būtu jāsamazina par 119 izmeklētājiem jeb vidēji par 41 % un attiecīgie resursi jāpārvirza uz Rīgas pilsētas pārvaldēm. Tas ļautu faktiski nodarbināto izmeklētāju skaitu dubultot.

Turklāt, lai panāktu taisnīgāku un vienmērīgāku izmeklētāju noslodzi, būtu jāpārskata arī kritēriji izmeklētāju palīgu amata vietu noteikšanai, nodrošinot to samērību ar reālo situāciju – atbilstoši faktiskajam izmeklētāju skaitam un darba apjomam, ņemot vērā izmeklētāju palīgu pienesumu izmeklēšanas darbā. Izmeklētāju palīgu institūts³⁵ Valsts policijā ieviests³⁶ kopš 2024. gada 1. janvāra, lai atslogotu izmeklētājus no tehnisku un organizatorisku darbu veikšanas. Rīgas pilsētas pārvaldē, samazinot 62 izmeklētāju amata vietas, to vietā izveidoja tik pat izmeklētāja palīgu amatu vietu. Savukārt pārējos reģionos un Pierīgas iecirkņos izmeklētāju amata vietu skaits tika samazināts tikai par trim, bet to vietā, pārdalot no citām struktūrvienībām neaizpildītās amata vietas, izveidoja 44 izmeklētāju palīgu amata vietas.

Lai arī Rīgas pilsētas pārvaldēs tika ieviests proporcionāli lielāks izmeklētāju palīgu amata vietu skaits – vidēji viens izmeklētāja palīgs uz trim izmeklētājiem, bet iecirkņos ārpus Rīgas pilsētas – viens izmeklētāja palīgs uz astoņām izmeklētāja amata vietām, Rīgas pilsētas pārvalžu darba apjoms ir vismaz divas reizes lielāks nekā citās pārvaldēs (iecirķos). Līdz ar to faktiski izmeklēšanas funkcija tika stiprināta iecirkņos ārpus Rīgas pilsētas, kamēr Rīgas pilsētas pārvaldēs izmeklēšanas funkcijas stiprināšanai papildu amata vietas netika izveidotas.

Valsts kontroles vērtējumā, lai panāktu taisnīgu un izlīdzinātu noslodzi, viens no risinājumiem, ko Valsts policija līdz šim izmantojusi tikai retos gadījumos, ir vērtēt iespēju dienesta interesēs uz noteiktu vai nenoteiktu laiku³⁷ amatpersonu pārcelt no citām policijas struktūrvienībām uz Rīgas pilsētas pārvaldēm. Šādi rīcībai ir finansiālas sekas, jo, amatpersonu pārcēlot uz citu Latvijas administratīvo teritoriju, Valsts policijai ir pienākums izmaksāt pārcelšanās pabalstu vai kompensēt transporta izdevumus, dzīvojamās telpas īres un komunālos maksājumus³⁸. Tomēr noteiktos gadījumos šis var būt pamatots risinājums

efektīvākai cilvēkresursu izmantošanai, neskatoties uz izmaksām, īpaši tajās pārvaldēs, kur policistu trūkums jau rada risku vai nespēju pilnvērtīgi izpildīt policijai noteiktos uzdevumus.

Tāpat Valsts kontrole kritiski vērtē Valsts policijas pieeju kadetu turpmākās dienesta vietas noteikšanai pēc Valsts policijas koledžas absolvēšanas.

Kadeta pēc īsā cikla profesionālās augstākās izglītības programmas “Policijas darbs” absolvēšanas Valsts policija turpmāko dienesta vietu galvenokārt nosaka struktūrvienībā, kas atrodas tā deklarētās dzīvesvietas teritorijā, vai Rīgas reģiona pārvaldē, ja kadets pats izteicis šādu vēlmi.

Saskaņā ar kadetu sadales komisiju lēmumiem 2024. gada februārī, 2025. gada februārī un septembrī kopējais Valsts policijas koledžas absolventu skaits īsā cikla profesionālās augstākās izglītības programmā “Policijas darbs” bija 238 kadeti, no kuriem tikai 115 jeb 48 % kā dienesta vieta noteikta Rīgas reģiona pārvalde. Turklāt no tiem tikai 64 deklarētā dzīvesvieta bija Rīga. Tas nozīmē: ja 47 amatpersonas pašas nebūtu izrādījušas vēlmi dienestu turpināt Rīgas reģionā pārvaldē, arī tās tāpat kā pārējās amatpersonas tiktu norīkotas dienestam Kurzemes, Vidzemes, Latgales un Zemgales reģiona pārvaldēs³⁹.

Valsts policija norādīja⁴⁰, ka komisija, vērtējot dienesta nepieciešamību par noteikta skaita policistu nodrošināšanu konkrētās struktūrvienībās, ir spiesta ņemt vērā apstākli, ka Valsts policijai nav finanšu resursu, lai kadeti, kurus pārceļ amatā uz citu Latvijas Republikas administratīvo teritoriju valsts vai dienesta interesēs un kura tādēļ maina dzīvesvietu, nodrošinātu Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā noteiktās sociālās garantijas ar pārcelšanos saistīto izdevumu kompensācijai un kompensācijai par dzīvojamās telpas īri un komunālajiem maksājumiem. Līdz ar to faktiski kadetu turpmākā dienesta vieta pārsvarā tiek noteikta atbilstoši deklarētajai vai faktiskajai dzīvesvietai.

Valsts kontrole nevar pievienoties Valsts policijas viedoklim. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā paredzētie pabalsti un kompensācijas ir piemērojami tikai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma (turpmāk – Dienesta gaitas likums) 12. panta pirmās daļas 1. un 2. punkta gadījumos, t. i., ja amatpersonu dienesta interesēs uz noteiktu vai nenoteiktu laiku pārceļ prombūtnē esošas amatpersonas amatā vai citā vakantā amatā. Pārcelšana saistībā ar izglītības iestādes absolvēšanu ir atsevišķs pamats – Dienesta gaitas likuma 12. panta pirmās daļas 6. punkts. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma pabalstu un kompensāciju normas uz šādiem gadījumiem neattiecas. Tāpēc pārcelšana pēc izglītības iestādes absolvēšanas nav uzskatāma par dienesta interesēs veiktu pārcelšanu uz noteiktu vai nenoteiktu laiku un uz šādiem gadījumiem minētās pabalstu un kompensācijas tiesību normas nav attiecināmas.

Turklāt Dienesta gaitas likuma 12. panta otrajā daļā izsmeļoši ir uzskaitīti gadījumi, kad amatpersonu citā amatā drīkst pārcelt tikai ar viņas piekrišanu. Šo gadījumu vidū nav pārcelšanas saistībā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas izglītības iestādes absolvēšanu (12. panta pirmās daļas 6. punkts). Līdz ar to šajā situācijā norma par obligātu piekrišanu nav piemērojama.

Kadeta vēlmes ir jālīdzsvaro ar dienesta vajadzībām un interesēm, īpaši, ņemot vērā, ka tie ir sagatavoti konkrētu policijas uzdevumu veikšanai. Valsts policijai ir jābūt tiesībām noteikt kadeta dienesta vietu tajās struktūrvienībās un teritorijās, kur ir vislielākā nepieciešamība.

Nepareizi piemērojot normatīvos aktus, Valsts policija ir nonākusi situācijā, kad Rīgas reģiona pārvaldē būtiski trūkst cilvēkresursu un esošie policisti ir pārslogoti. Tas, visticamāk, ietekmē amatpersonu labsajūtu, darba sniegumu, kā arī lēmumu dienestu pamest. Valsts policijai ir jāmaina kadetu sadales kārtība, lai nodrošinātu taisnīgu un vienmērīgu cilvēkresursu sadali starp pārvaldēm.

Ieteikums

Valsts policijai nodrošināt pamatotu un taisnīgu cilvēkresursu sadali un vienmērīgu noslodzi, tajā skaitā pārskatot kārtību, kādā kadeti pēc Valsts policijas koledžas absolvēšanas tiek pārcelti uz turpmāko dienesta vietu Valsts policijā un to nosakot atbilstoši policijas vajadzībām un interesēm.

3. Policisti jāatbrīvo no speciālajam dienestam neraksturīgiem uzdevumiem

Vairākus Valsts policijas uzdevumus un no tiem izrietošos amata pienākumus veic policisti, lai gan šo pienākumu izpildei nav nepieciešama atbilstība dienestam specifiskajām prasībām – noteiktai fiziskajai sagatavotībai, veselības stāvoklim un psiholoģiskajām īpašībām. Piemēram, izmeklēšana administratīvā pārkāpuma procesā, kriminālistika un pierādījumu izņemšana, licencēšana un atļauju izsniegšana u. c.

Lai vairotu taisnīgumu un speciālajam dienestam sagatavotos cilvēkresursus izmantotu tikai tādiem Valsts policijas uzdevumiem, kur atbilstība dienesta specifiskajām prasībām ir obligāti nepieciešama, Valsts policijai jāturpina tai noteikto uzdevumu un izrietošo policistu amata pienākumu izvērtējums.

Tas ļaus noteikt amata vietas, kurās pienākumus var pildīt nodarbinātie citā amata tiesisko attiecību statusā. Savukārt esošos policistus jāpārceļ amatos, kuru izpildi var veikt tikai speciālajam dienestam sagatavota amatpersona un kur to trūkums ir kritisks.

Dienests policijā nozīmē pastāvīgu gatavību pildīt pienākumus, tajā skaitā arī ārpus darba laika, paaugstinātas atbildības un riska apstākļos. Policista jeb amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi pienākumus raksturo šādas pazīmes – paaugstināta atbildība, paaugstinātas prasības pret dienesta disciplīnas ievērošanu, darbs bīstamos apstākļos un paaugstināta riska situācijās.⁴¹ Tāpēc ar likuma spēku ir noteiktas prasības, kādām dienestā esošai amatpersonai ir jāatbilst, lai tā spētu pienācīgi veikt pienākumus. Tās attiecas gan uz fizisko sagatavotību, gan veselības stāvokli un psiholoģiskajām īpašībām.

Valsts policijā 2017. gadā tika pabeigta 2011. gadā uzsāktā atbalsta funkciju amata vietu pārveidošana no amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm uz darbinieku amatiem. Pārveidošana skāra tādas tipiskas atbalsta funkcijas kā grāmatvedība, dokumentu pārvaldība, personāla vadība, iepirkumu veikšana un juridiskais nodrošinājums u. tml. Reformas mērķis bija novērst situāciju, ka amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm veic uzdevumus, kuru izpilde neprasa ne fizisku, ne psiholoģisku sagatavotību un nav saistītas ar risku veselībai un dzīvībai.

2018. gadā Valsts policija identificēja 25 normatīvos aktus, kuros ietvertie uzdevumi ir tādi, kas nav tieši saistāmi ar sabiedrisko kārtību un noziedzības apkarošanu, kuru izpilde ilgāku laiku nav bijusi aktuāla, dublē citu institūciju uzdevumus vai kuri, ņemot vērā to saturu, būtu nododami privāto tiesību subjektiem.⁴² Virzība šo tiesību aktu pārskatīšanā ir notikusi daļēji. Piemēram, 2025. gada 1. jūlijā stājās spēkā grozījumi Ieslodzījuma vietu pārvaldes likumā, kas paredz, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde no Valsts policijas pakāpeniski pārņem ieslodzīto konvojēšanu.

Revīzijā ir konstatēti uzdevumi un pienākumi, kuru izpildi veic policisti, lai gan to raksturs pilnībā vai daļēji liecina, ka to izpildei nav nepieciešamas specifiskas policista prasmes un sagatavotība. Tāpēc Valsts policijai jāturpina vērtēt iespēja šādos amatos nodarbināt personas bez speciālās dienesta pakāpes. Turklāt civilā statusa speciālistu amati ir pievilcīgāki darba tirgū, un darbinieku piesaiste šādām vakancēm parasti ir vieglāka un ātrāka. Jāatzīmē, ka Valsts policijas reglaments⁴³ jau šobrīd nosaka, ka Valsts policijā nodarbinātie var būt ne tikai amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm un darbinieki, ar kuriem noslēgti darba līgumi, bet arī valsts civildienesta ierēdņi.

Būtisks resurss šādu uzdevumu veikšanai varētu būt arī pārkvalificēti bijušie policisti, kas devušies izdienas pensijā. Tie ir uzkrājuši profesionālās zināšanas, tādēļ būtu jāveicina plašāka un mērķtiecīgāka atvaļināto amatpersonu zināšanu un pieredzes izmantošana arī pēc došanās izdienas pensijā. Dati rāda, ka Valsts policija jau ir sākusi strādāt šajā virzienā, jo atvaļināto amatpersonu skaits, kuras turpina darbu Valsts policijā kā darbinieki, pēdējos gados pieaug. 2020. gadā tie bija 7 %, bet 2024. gadā jau 19 %. Pārsvārā bijušās amatpersonas ieņem izmeklētāju palīgu, apsargu, videonovēršanas iekārtu operatoru amatus, kā arī strādā tādās jomās kā personāla vadība, dokumentu pārvaldība, apsaimniekošana.

Šāda pieeja ļautu atslogot policistus no uzdevumiem, kas saistīti, piemēram, ar plānošanas dokumentu izstrādi, analītisko un metodisko darbu, iesniegumu un sūdzību izskatīšanu, administratīvā procesa īstenošanu.

Valsts kontroles vērtējumā, pēc policistu uzdevumu un pienākumu pārvērtēšanas nākamais solis būtu to uzdevumu, kuru izpildei objektīvi nav nepieciešamas policista specifiskās zināšanas, prasmes un atbilstība dienestam specifiskajām prasībām, nodošana vai deleģēšana citiem subjektiem – publiskām vai privātām personām.

Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana

Noziedzības apkarošanai likumdevējs vairākām tiesībaizsardzības institūcijām jeb izmeklēšanas iestādēm⁴⁴ (Valsts policijai, Valsts robežsardzei, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu un muitas policijai⁴⁵ u. c.) ir piešķīris vienu un to pašu funkciju, proti, veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Izmeklēšanu veic izmeklēšanas iestādes pilnvarotas amatpersonas jeb izmeklētāji. Izmeklēšanas tiesiskais regulējums ir noteikts Kriminālprocesa likumā, un no tā izriet, ka izmeklēšanas mērķis ir noskaidrot personu, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un ir saucama pie kriminālatbildības, kā arī savākt pietiekamus pierādījumus kriminālprocesa nodošanai prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai.⁴⁶ Tātad kriminālprocesa izmeklēšana visos gadījumos tiek veikta saskaņā ar vienotu procesuālo regulējumu, kas nosaka izmeklētāju pienākumus, tiesības un darbību secību.

Valsts kontrole iepriekš veiktajā revīzijā⁴⁷ par izmeklēšanas iestādēm Latvijā secināja, ka visiem izmeklētājiem ir viena galvenā pamatfunkcija – organizēt un veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Tomēr dažādās izmeklēšanas iestādēs atšķiras tas, kādas amata tiesiskās attiecības ir noteiktas izmeklētājiem. Piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu, lai atklātu noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju, ir amatpersonas, kuras ir nodarbinātas valsts dienesta attiecībās, un to nodarbinātības tiesiskajām attiecībām piemērojamas darba tiesiskās attiecības regulējošo normatīvo aktu normas, ciktāl to nenosaka citi tiesību akti.⁴⁸

Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldē, kas nodrošina izmeklēšanu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un novēršanā valsts ieņēmumu un muitas lietu jomā, izmeklēšanu veic ierēdņi (t. i., valsts amatpersonas).⁴⁹ No 2026. gada 1. janvāra stāsies spēkā Nodokļu un muitas policijas likums par Valsts ieņēmumu dienesta reorganizāciju un jaunas iestādes – Nodokļu un muitas policijas – izveidi, kuras funkcijās ietilps atklāt, novērst un izmeklēt noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus valsts ieņēmumu un muitas lietu jomā.⁵⁰ Nodokļu un muitas policijas nodarbināto statuss nemainīsies un izmeklēšanu nodokļu un muitas jomā veiks ierēdņi (t. i., valsts amatpersonas). Tāpat kā Valsts policija arī Nodokļu un muitas policija būs iekšlietu ministra pārraudzībā esoša iestāde.⁵¹

Valsts policijai ir visplašākā kompetence izmeklēt noziedzīgus nodarījumus.⁵² Tie var būt tādi, kas skar sabiedrisko kārtību, cilvēku drošību un mantu, proti, gan vardarbīgi noziegumi kā slepkavības, miesas bojājumi, laupīšanas, dzimumnoziegumi, cilvēku tirdzniecība, gan mantiski, ekonomiski,

kibernozieģumi, krāpšanas, narkotiku tirdzniecība, kontrabanda un organizētā noziedzība u. c. Taču izmeklētāja pienākumi galvenokārt ir juridiska un analītiska rakstura, neatkarīgi no lietas veida vai smaguma pakāpes.

Izmeklētāji var saskarties ar noziedzīgu grupējumu darbību un agresīviem aizdomās turētajiem, tāpēc tie ir pakļauti dzīvības un veselības riskam. Tai pašā laikā ir jomas, kurās izmeklētāju darbs galvenokārt norit biroja telpās, un apdraudējuma līmenis ir zems, piemēram, kibernetizācijas un finanšu nozieģumu izmeklēšana jomās, kurās Valsts policijā ir apmēram 100 izmeklētāji.

Līdz ar sabiedrības un tehnoloģiju attīstību mainās arī noziedzības tendences. Efektīvai izmeklēšanai un noziedzības apkarošanai nepieciešams augsti kvalificēts personāls, tajā skaitā plašas un bieži vien arī specifiskas zināšanas informāciju tehnoloģiju, finanšu un citās jomās, kurās būtu iespējams piesaistīt arī profesionālus speciālistus, kam netiek izvirzītas dienestam nepieciešamās veselības un fiziskās sagatavotības prasības.

No 2028. gada būs iespēja policijas darbā piesaistīt ap 100 speciālistu, kas Latvijas Universitātē Iekšējās drošības akadēmijā būs absolvējušas pirmā cikla profesionālās augstākās izglītības studiju programmu “Pirmstiesas izmeklēšana”. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu, uzsākot darbu policijā, arī šīm personām būs jāatbilst obligātajām dienesta prasībām⁵³, tajā skaitā fiziskās sagatavotības un veselības prasībām, lai gan uzņemšanas un mācību procesā atbilstība prasībām nebija izvirzīta un netika pārbaudīta.

Tas rada risku, ka, iespējams, daļu sagatavoto speciālistu nevarēs pieņemt dienestā Valsts policijā, ja tie neatbilst noteiktajām dienesta prasībām, lai gan tiem ir visas nepieciešamās juridiskās, analītiskās un procesuālās zināšanas izmeklēšanas darba veikšanai. Tādējādi tiek ierobežotas Valsts policijas iespējas piesaistīt jaunus un kvalificētus speciālistus, kuru sagatavošanā ieguldīti publiskie resursi.

Izmeklēšana administratīvā pārkāpuma procesā

Likums nosaka institūcijas, kuru amatpersonas ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpumu procesu, un starp tām ir gan Valsts policija, gan tādas iestādes kā Būvniecības valsts kontroles birojs, Dabas aizsardzības pārvalde, Datu valsts inspekcija, Ekonomikas ministrija, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, pašvaldības būvvaldes u. c. Administratīvā pārkāpuma procesu veic šo institūciju amatpersonas.⁵⁴

Administratīvās atbildības likums paredz vienotus principus un regulējumu administratīvā pārkāpuma procesa norisei (izņemot atsevišķus likumā noteiktus gadījumus saistībā ar automatizētu lēmumu pieņemšanu u. c.), tajā skaitā pierādīšanai un izmeklēšanas darbībām neatkarīgi no iestādes, kas šo procesu veic.⁵⁵

Valsts policijā izmeklēšanu administratīvā pārkāpuma procesā veic 456 amatpersonas – inspektori, vecākie inspektori un galvenie inspektori. Tie izskata fizisko un juridisko personu iesnieģumus, veic administratīvā pārkāpuma procesu, organizē un kontrolē nolēmumu par sodu izpildi, uzsāk un veic resoriskās pārbaudes, ievada un izgūst informāciju no informācijas sistēmām. Augstāka līmeņa struktūrvienībās tie veic arī kontroles, uzraudzības, metodiskā atbalsta funkcijas.⁵⁶ Tātad amata pienākumi lielā mērā ir raksturīgi ierēdņa funkcijām, kas tostarp ietver arī procesuālo lēmumu pieņemšanu.

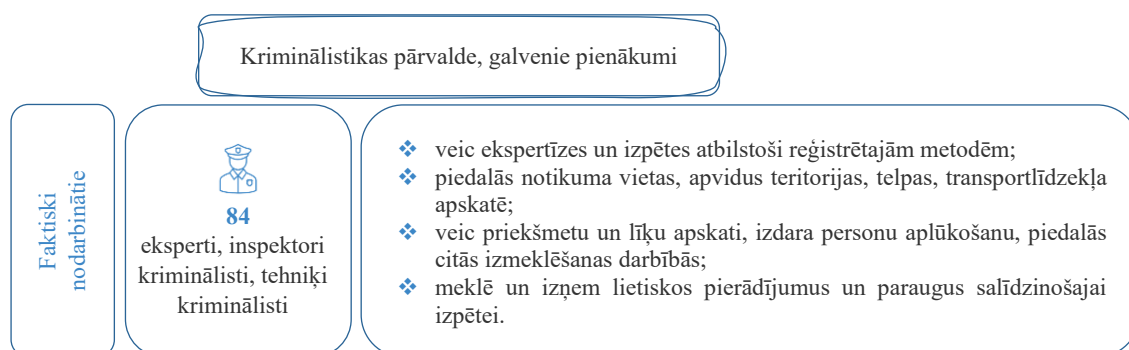
Administratīvo izmeklēšanu veic Kārtības policijas struktūrvienības visā Latvijā. Administratīvo pārkāpumu izmeklēšana aptver plašu administratīvo pārkāpumu loku, piemēram, ceļu satiksmes un transporta drošības, sabiedriskās kārtības (piemēram, atrašanās publiskā vietā reibuma stāvoklī, sabiedriskās kārtības traucēšana, trokšņošana, pret personu vērsta agresīva uzvedība u. c.), sapulču, gājienu un piketu organizēšanas un norises, alkoholisko dzērienu, narkotisko un psihotropo vielu aprites, pirotehnikas lietošanas, tirdzniecības noteikumu, vides aizsardzības, obligāti veicamo mājas pārvaldīšanas darbību pārkāpumu jomās.

Administratīvi aizturēt personu ir tiesīgas ne tikai policijas amatpersonas, bet arī citu likumā noteikto iestāžu amatpersonas, kurām nav speciālās dienesta pakāpes, piemēram, Dabas aizsardzības pārvaldes, Valsts vides dienesta un Valsts meža dienesta amatpersonas.⁵⁷ Tādējādi vajadzība noteiktos gadījumos administratīvi aizturēt personas nevarētu būt pamatojums tam, ka attiecīgais pienākums ir saistīts ar noteiktiem riskiem un līdz ar to arī nepieciešamību pēc noteiktām fiziskās sagatavotības vai veselības prasībām. Vajadzības gadījumā noteiktu pienākumu izpildei papildus varētu tikt piesaistīts pavadošais policists.

Kriminālistika, lietisko pierādījumu izņemšana

Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālistikas pārvalde veic notikuma vietas apskati, piedalās izmeklēšanas darbībās, veic lietisko pierādījumu izpēti un sniedz ekspertu atzinumu, metodisko un informatīvo palīdzību pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un tiesai procesuālo darbību nodrošināšanai krimināllietās un civilīetās, veic nepieciešamās darbības objektu izņemšanai, saņemšanai, izsniegšanai un nodrošina to izpēti.⁵⁸

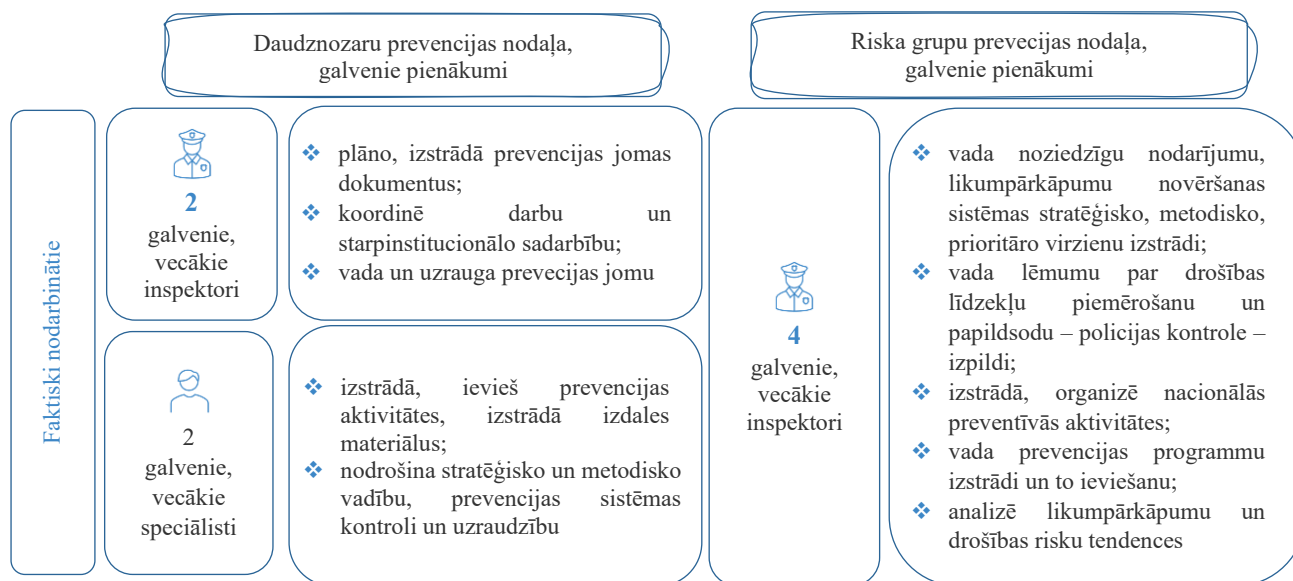
Tiesu ekspertīžu reformas ietvaros tiesu ekspertus, kuriem ir nepieciešamais tiesu eksperta sertifikāts, plānots pārcelt darbā uz Valsts tiesu ekspertīžu biroju. Šie amati jau ir pārveidoti par darbinieku amatiem. Taču Valsts policijā amata pienākumus turpinās pildīt eksperti, kas neveic tiesu ekspertīzes, kriminālisti un tehniķi kriminālisti, kuru galvenie amata pienākumi ir saistīti ar notikuma vietas apskati un lietisko pierādījumu un paraugu izņemšanu kriminālprocesos. Tiem joprojām tiks saglabātas amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm statuss.

Valsts kontrole nesaskata objektīvu pamatojumu, kāpēc pārējām amatpersonām, kuras neskars plānotā reforma, būtu saglabājams amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi statuss. Situācija, kad amatiem ar līdzīgu pienākumu saturu ir noteikts atšķirīgs nodarbinātības statuss, liecina par nekonsekvenci amatu klasifikācijā un tiesiskā regulējuma piemērošanā. Turklāt jau ir atzīts, ka eksperta pienākumus var veikt persona, kurai nav nepieciešama speciāla sagatavotība vai pakļautība dienesta režīmam. Tas vēlreiz apliecina, ka ne visiem amatiem, kas līdz šim klasificēti kā amatpersonu amati, ir nepieciešama speciālā dienesta pakāpe.

Prevencija

Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes –Prevencijas vadības biroja Daudznozaru preventīvas nodaļā un Riska grupu preventīvas nodaļā – nodarbināti gan seši policisti, gan vairāki darbinieki. Šo amatu pienākumi kopumā ir raksturojami kā administratīvs darbs, kas saistīts ar stratēģisko plānošanu un vadību preventīvas jomā. Turklāt nodarbinātie ar darbinieka statusu nepieciešamības gadījumā ir tiesīgi aizvietot Daudznozaru preventīvas nodaļas amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi un otrādi – nodaļas darbiniekus var aizvietot amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi. Tas nozīmē, ka atbilstība dienestam specifiskajām prasībām nav izšķiroša.

Savukārt reģionu pārvalžu preventijas nodaļu 17 amatpersonu pienākumi paredz vien dažus pienākumus, kas saistīti ar risku veselībai un dzīvībai. Pārsvārā šīs amatpersonas nodarbojas ar administratīvu un metodisku darbu. Tāpēc gadījumos, kad jāveic riskam pakļauti pienākumi, to varētu veikt kopā ar policistu.

Turklāt ir jāvērtē arī lietderība reģionu pārvalžu iecirkņu preventijas grupu amatpersonu pienākumus sadalīt atkarībā no tā, vai amata pienākumi ir saistīti ar risku veselībai un dzīvībai vai arī risku nav:

- ❖ nodarbinātie bez speciālās dienesta pakāpes – sagatavo dažādus plānošanas dokumentus, izskata iedzīvotāju sūdzības, veic analītisko un metodisko darbu, nodrošina lietvedību administratīvo pārkāpumu lietās u. tml.;
- ❖ amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi – apseko riska vietas un objektus, īsteno preventīvos pasākumu riska vidēs, veic kontrolpirkumus, piedalās profilaktiskajos reidos, izpilda policijas lēmumu par nošķiršanu un tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Tas ļautu mērķtiecīgāk pārvaldīt cilvēkresursus, nodrošināt efektīvāku darba sadali un sniegt atbalstu amatpersonām, atslogojot tās no uzdevumiem, kuros nav nepieciešama dienesta sagatavotība vai pakļautība īpašam dienesta režīmam.

Par to, ka metodiskais un stratēģiskais preventijas darbs nav obligāti veicams tikai policistam, liecina arī ārvalstu pieredze. Ir dažādas pieejas, kā valstis īsteno noziedzības preventijas funkciju. Piemēram, Nīderlandē kopš 2004. gada darbojas Noziedzības novēršanas un drošības centrs, kas ir neatkarīgs nevalstisks fonds un kas sadarbojas ar Tieslietu un drošības ministriju, pašvaldībām, policiju, komersantiem, sabiedriskajām organizācijām u. c. Tas izstrādā vadlīnijas, metodiskos rīkus un standartus, veic pētījumus un datu analīzi, organizē apmācības un koordinē publiskā un privātā sektora sadarbību drošības jomā. Centrs palīdz pašvaldībām un uzņēmumiem ieviest preventīvus pasākumus, tādējādi papildinot policijas darbu un ļaujot policijai koncentrēties uz tās pamatfunkcijām – kārtības uzturēšanu un izmeklēšanu.⁵⁹

Licencēšana un atļauju izsniegšana

Valsts policija izsniedz licences un atļaujas ieroču, munīcijas, speciālo līdzekļu, civilām vajadzībām paredzēto sprāgstvielu un spridzināšanas ietaišu, pirotehnisko izstrādājumu un atsevišķu šo priekšmetu sastāvdaļu aprites jomā, kā arī apsardzes un detektīvdarbības jomā.⁶⁰

Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Licencēšanas un atļauju sistēmas biroja Atļauju sistēmas funkciju metodikas nodaļā un Sertificēšanas un licencēšanas nodaļā ir nodarbināti gan policisti, gan darbinieki:

Atļauju sistēmas funkciju metodikas nodaļa, galvenie pienākumi		Sertificēšanas un licencēšanas nodaļa, galvenie pienākumi		
Faktiski nodarbinātie	 2 galvenie, vecākie inspektori	❖ izskata iesniegumus, sagatavo administratīvo aktu projektus; ❖ izstrādā, sniedz metodiskus ieteikumus, koordinē vienveidīgu normatīvo aktu piemērošanu; ❖ pārbauda darba organizāciju un amata pienākumu izpildi; ❖ apkopo un analizē datus u. c.	 9 galvenie vecākie, inspektori	❖ nodrošina licenču, atļauju, sertifikātu izsniegšanu, uzraudzību un kontroli; ❖ organizē kvalifikācijas pārbaudījumus; ❖ izskata iesniegumus, sūdzības u. c.
	 2 galvenie, vecākie speciālisti	❖ veic izņemto, nodoto ieroču, munīcijas pārbaudi, nodod iznīcināšanai; ❖ nodrošina nodaļas amatpersonu pārvadāšanu; ❖ pieņem apmeklētājus atļauju sistēmas jautājumos u. c.	 3 galvenie, vecākie speciālisti	❖ izskata iesniegumus apsardzes darbības jomā, veic pārbaudes; ❖ nodrošina apsardzes darbinieka kvalifikācijas pārbaudījumu norisi; ❖ veic sertificēto apsardzes darbinieku kontroli un monitoringu

Tāpat kā Prevencijas vadības biroja nodaļu darbinieki, arī Licencēšanas un atļauju sistēmas birojā nodarbināto amata pienākumi ir saistīti ar administratīvu darbu birojā. Neatkarīgi no nodarbinātības statusa tie ir tiesīgi viens otru aizvietot. Tātad arī šajā gadījumā dienestam specifiskās prasībām nav obligātas.

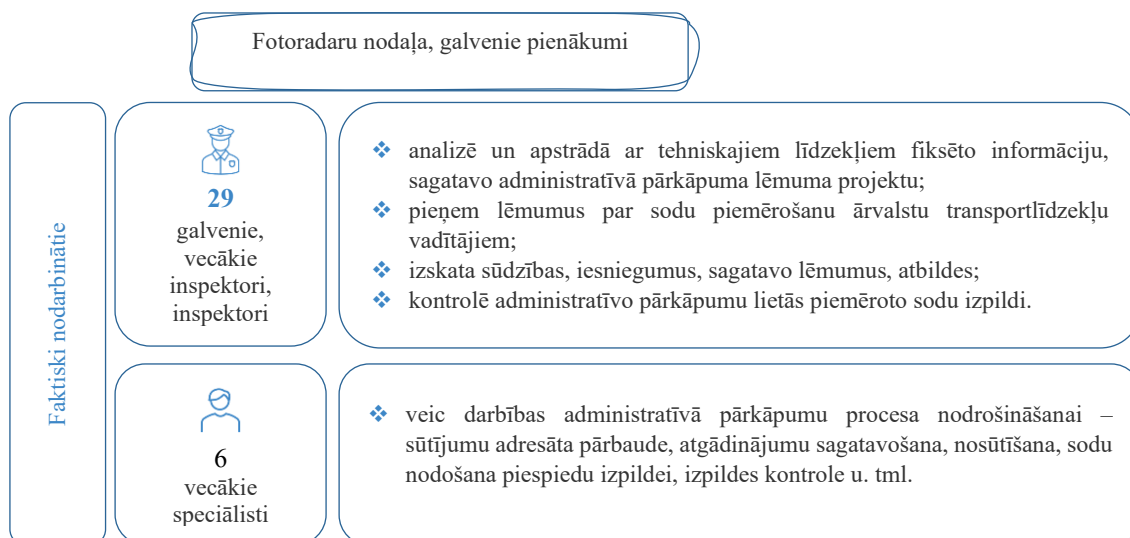
Licencēšanas un atļauju sistēmas biroja policisti atļauju prasību izpildes kontroli nodrošina, izmantojot informācijas sistēmu tiešsaistes monitoringu. Tādēļ amata pienākumi veicami tikai birojā telpās un bez nepieciešamības saskarties ar paaugstinātu risku veselībai un dzīvībai. Kontroles pasākumi ārpus biroja notiek reti – ja jāveic darba organizācijas un amata pienākumu izpildes pārbaudes vai jākonstatē prasību izpilde ieroču, munīcijas u.c. aprites vietās.⁶¹

Reģionālajās pārvaldēs atļauju sistēmas struktūrvienībās kopā ir nodarbināti 38 policisti. To pienākumi ir veikt prevencijas pasākumus un kontrolēt noteikumu ievērošanu ieroču, munīcijas u. c. saistīto līdzekļu aprītē, izņemt ieročus, to sastāvdaļas un munīciju un nodot tos iznīcināšanai. Tie izskata arī iesniegumus, sūdzības, noformē, reģistrē atļaujas un uzskaites dokumentus, sniedz atzinumus, kontrolē administratīvo sodu izpildi u. c. Šie policisti amata pienākumus veic gan dienesta telpās, gan izbraucot uz objektu pārbaudi dabā un ne retāk kā reizi ceturksnī pārbaudot ieroču, munīcijas, speciālo līdzekļu u. c. aprites noteikumu ievērošanu, kā arī ne retāk kā reizi pusgadā – pārbaudot apsardzes komersantu un iekšējās drošības dienestu objektus.⁶²

Būtu vērtējama iespēja licencēšanas un atļauju sistēmas jomas amatpersonām noteiktos pienākumus sadalīt atkarībā no veicamo pienākumu rakstura vai arī paredzēt, ka attiecīgos pienākumus veic nodarbinātais bez speciālās dienesta pakāpes, kuru nepieciešamības gadījumā pavadā policists.

Satiksmes uzraudzība ar tehniskajiem līdzekļiem

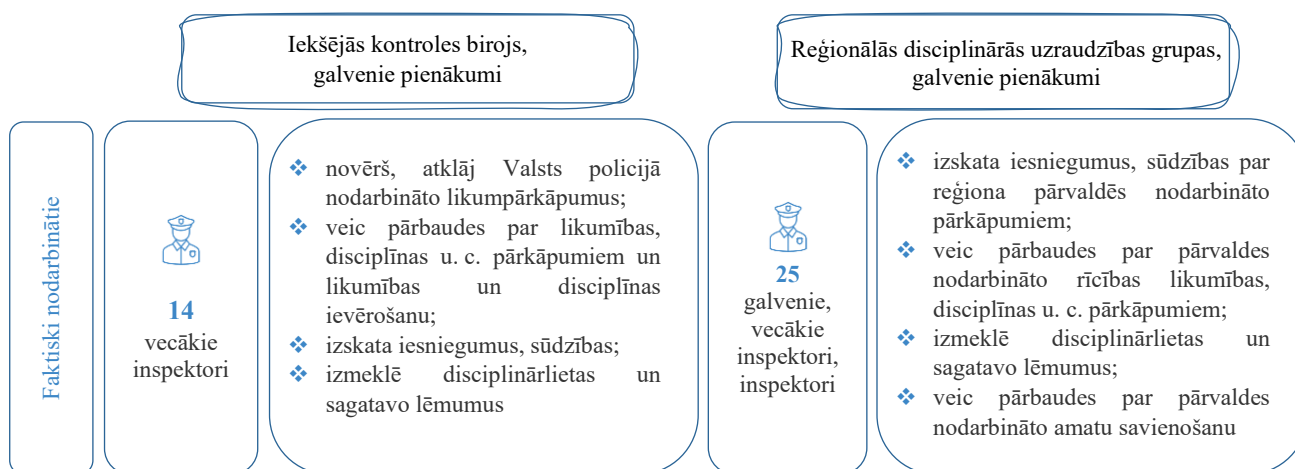
Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes – Fotoradaru nodaļā – nodarbināti 29 policisti un seši darbinieki. Policistu galvenie pienākumi ir veikt administratīvā pārkāpuma procesu par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli. Darbinieki veic tehniskus darbus – kontrolē piespiedu izpildi, gatavo un nosūta atgādinājumus u. tml.

Fotoradaru nodaļas amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amata pienākumi ir saistīti ar administratīvu darbu birojā, tādēļ arī šajā gadījumā atbilstība dienestam specifiskajām prasībām nav nepieciešama. Valsts kontroles vērtējumā, Fotoradaru nodaļā nodarbinātie policisti ir resurss, kas būtiski var palīdzēt uzlabot situāciju Rīgas reģiona pārvaldē, mazinot policistu iztrūkumu.

Disciplinārā uzraudzība

Valsts policijas amatpersonu un darbinieku disciplināro uzraudzību nodrošina Galvenā administratīvā pārvaldes Iekšējās kontroles birojs un reģionu pārvalžu ievaros – disciplinārās uzraudzības struktūrvienības. Kopā ar to nodarbojas 39 policisti.

Korupcijas, interešu konflikta, likumpārkāpumu un disciplīnas pārkāpumu nepieļaušana un novēršana ir neatņemama iestādes iekšējās kontroles sistēmas sastāvdaļa. Tā ir ikvienas iestādes atbildība

nepieciešamības gadījumā vērtēt iestādē nodarbināto rīcības likumību, ētiskumu u. tml., piemēram, iestāžu ētikas komisijās vai izmantojot citus mehānismus.

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likums paredz, ka disciplinārlietas izmeklēšanas veicējs ir iestādes amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi vai amatpersonas, kurām ir uzdots veikt disciplinārlietas izmeklēšanu. Disciplinārlietas izmeklēšanai var izveidot komisiju.⁶³ Attiecīgi likums neparedz, ka disciplinārlietas izmeklēšanas veicējs var būt vienīgi amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi.

Arī vispārējā valsts civildienestā vērtē ierēdņu disciplinārbildību, nosakot, ka vispārīgā gadījumā disciplinārlietu izskata iestāde (disciplinārlietas izmeklētājs), kurā ierēdnis pilda valsts civildienestu, vai izņēmuma gadījumā – augstāka iestāde.⁶⁴

Attiecīgi disciplinārās lietas vērtēšanu veic iestādes nodarbinātie. Tātad izmeklēšanu var veikt jebkura iestādes amatpersona, kurai šāds uzdevums ir dots un kura ir kompetenta uzdevumu veikt, nevis tas ir atkarīgs no dienesta pakāpes esamības.

Hipologu (zirgu speciālistu) grupa

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Hipologu grupa ir vienīgā militarizētā struktūrvienība Latvijā, kas patrulē ar zirgiem un iesaistās preventīvajā darbā, piedaloties izglītojošos un publiskos pasākumos.

Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju divu no sešiem Hipologu grupā nodarbinātajiem policistiem (jaunākajiem inspektoriem) pienākumi ir saimnieciska rakstura. Proti, nogādāt zirgu uz un no patruļas vai sabiedrisko pasākumu norises vietām, ikdienā apkalpot zirgu treileri, atbildēt par tā tehnisko stāvokli, uzturēšanu un nogādāšanu uz apkopi. Tāpat šo amatpersonu pienākums ir organizēt struktūrvienības dienesta automašīnu regulāru apkopi un remontu.⁶⁵ Lai arī amata pienākumi paredz reaģēšanas uzdevumu (kārtības policijas funkcija), faktiski pienākumi to neietver vai ietver minimālā apmērā. Praksē Hipologu grupas divi jaunākie inspektori veic tādus pašus saimnieciskus atbalsta pienākumus kā speciālists ar darbinieka statusu.

Ieteikums

Lai identificētu visus amatus, kuru izpildei objektīvi nav nepieciešama atbilstība dienestam specifiskajām prasībām, un lemtu par amatu ar speciālajām dienesta pakāpēm pārveidošanu par cita nodarbinātības statusa amatiem, Iekšlietu ministrijai sadarbībā ar Valsts policiju visaptveroši izvērtēt Valsts policijas funkcijas, uzdevumus un no tiem izrietošo amata pienākumu saturu, atbildību un riskus.

4. Dienesta gaitas nosacījumi jāpadara elastīgāki

Periodiska dienestam nepieciešamo prasību izvērtēšana paplašinātu dienestā pieņemamo personu loku.

Ikgadējas veselības pārbaudes būtu jānosaka tikai tām amatpersonām, kam dienesta pienākumi prasa īpaši labu veselības stāvokli, savukārt pārējām amatpersonām pārbaudes varētu veikt retāk.

Nav izmantotas visas iespējas motivēt policistus uzlabot fizisko formu. Vienlaikus tām amatpersonām, kuru darba pienākumi nav saistīti ar paaugstinātu fizisku slodzi, prasības ir iespējams padarīt elastīgākas.

Ir iespējams mīkstināt pilsonības nosacījumu prasības attiecībā uz ES, Eiropas Ekonomikas zonas, NATO un citu sabiedroto valstu pilsoņiem, nosakot skaidrus drošības kritērijus.

Laika ierobežojums policistam atgriezties dienestā pēc disciplinārsoda saņemšanas ir nesamērīgi ilgs un nav saskaņots ar disciplinārsoda darbības termiņu.

Valsts policijā noteiktā kārtība dienesta laika pagarināšanai nemotivē policistu pēc izdienas vecuma sasniegšanas dienestu turpināt.

Prasības dienesta uzsākšanai un turpināšanai var padarīt samērīgākas un diferencētākas

Personai, kura kandidē uz amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi statusu, ir jābūt vecumā no 18 līdz 40 (55⁶⁶) gadiem, Latvijas pilsonim, vismaz vidējai izglītībai, jāprot latviešu valoda, jābūt nevainojamai reputācijai, tās fiziskajai sagatavotībai, veselības stāvoklim un psiholoģiskajām īpašībām jāatbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām.⁶⁷ Tāpat kandidāts nedrīkst būt iepriekš atvaļināts no dienesta sakarā ar piemēroto disciplinārsodu, sodīts par tīšu noziedzīgu nodarījumu, notiesāts vai saukts pie kriminālatbildības par tīšu noziedzīgu nodarījuma izdarīšanu, izņemot gadījumus, kad kriminālprocess izbeigts uz rehabilitējoša pamata.

Atlases nosacījumi teorētiski nodrošina augstus profesionālos standartus un to, ka dienestā strādā piemērotas amatpersonas. Tomēr tie arī sašaurina iespējamo pretendentu loku, it sevišķi apstākļos, kad dienestam ir grūtības piesaistīt jaunus policistus un aizpildīt vakances. Tāpēc būtu lietderīgi pārskatīt ierobežojumu atbilstību esošajai situācijai, mainīgajiem darba tirgus apstākļiem, sabiedrības novecošanās un demogrāfijas tendencēm.

Fiziskās sagatavotības prasībām jābūt elastīgākām

Fiziskās sagatavotības prasības amatpersonām ar speciālo dienesta pakāpi ir noteicis Ministru kabinets, un tās ir diferencētas, ņemot vērā amatpersonas dzimumu, vecumu un amata grupu, kas savukārt noteikta atkarībā no amata pienākumu fiziskās slodzes rakstura⁶⁸:

- ❖ 1. amatu grupa – ikdienā ir pastiprināta fiziskā slodze (piemēram, speciālo uzdevumu vienība);

- ❖ 2. amatu grupa – nav nepieciešama palielināta fiziskā slodze, bet jā saglabā teicama vispārējā fiziskā sagatavotība un gatavība rīkoties ārkārtas situācijās (piemēram, kārtības policijā reaģēšanā iesaistītie jaunākie inspektori, inspektori un vecākie inspektori reģionu pārvaldēs un iecirkņos);
- ❖ 3. amatu grupa – darba pienākumi nav saistīti ar paaugstinātu fizisku slodzi, bet nepieciešama laba vispārējā fiziskā forma (piemēram, izmeklēšanā, prevencijā, vadības funkciju izpildē iesaistītie policisti).

Būtiski lielākā daļa jeb 81 % no visiem policistu amatiem ir iekļauta 3. amatu grupā.⁶⁹

Dienestā esošajiem policistiem un arī reflektantiem, stājoties Valsts policijas koledžā, fiziskās sagatavotības pārbaudē ir iekļautas četras disciplīnas – krosa skrējieni, sprints (vai atspoles skrējieni), pievilkšanās pie stieņa (vai roku saliekšana un iztaisnošana balstā guļus) un ķermeņa augšdaļas pacelšana un nolaišana.

Saskaņā ar Valsts policijas koledžas revīzijā sniegto informāciju no visām personām, kas izrādījušas interesi uzsākt mācības programmā “Policijas darbs”, tikai puse spēj izturēt iestājpārbaudījumus un izpildīt uzņemšanas prasības. Ap 20 % no visiem reflektantiem nespēj izpildīt fiziskās sagatavotības prasības.⁷⁰ Lielākās grūtības gan dienestā esošajiem policistiem, gan reflektantiem sagādā krosa skrējiena pārbaudījums.

Lai uzlabotu situāciju, pēc Iekšlietu ministrija ierosinājuma 2018. un 2022. gadā veiktas izmaiņas fiziskās sagatavotības prasībās⁷¹ – krosa skrējiena pārbaudījumā saīsināta distance un vairākās vecuma grupās pazeminātas fizisko normatīvu prasības. Būtiskākās izmaiņas skāra tieši tos reflektantus, kam šobrīd tiek dota iespēja tikt uzņemtiem koledžā arī tad, ja kādā no disciplīnām tie nespēj izpildīt prasības, bet citās disciplīnās ir atbilstoša sagatavotība. Strādājot pēc individuāla plāna, šie kadeti pirmajā mācību pusgadā var iegūt nepieciešamo fizisko sagatavotību. Valsts policijas koledža revīzijā norādīja, ka šīm izmaiņām ir pozitīvs efekts. Savukārt Iekšlietu ministrijas padotības iestāžu amatpersonu ikgadējās fiziskās sagatavotības pārbaudžu rezultāti⁷² liecina, ka joprojām krosa disciplīna rada grūtības.

Problēmas ar fizisko normatīvu izpildi un pēdējos gados veiktā prasību pārskatīšana liecina, ka, iespējams, ir jārod vēl papildu piedāvājumi policistu iesaistei fiziskajās aktivitātēs. Lai gan iekšlietu nozarē tiek rīkoti čempionāti 10 dažādos individuālajos un komandu sporta veidos – galda tenisā, peldēšanā, vieglatlētikas krosā, šaušanā, volejbolā, basketbolā, futbolā stadionā, futbolā telpās, strītbolā un pludmales volejbolā –, būtu atbalstāmas arī citas sportiskās nodarbes.

No 2025. gada maksimālais limits, ko vienai amatpersonai kompensē no valsts budžeta līdzekļiem veselības aprūpes izdevumu segšanai, ir 1100 *euro*. Valsts kontroles vērtējumā, būtu jāvērtē iespēja kompensējamajos izdevumos iekļaut arī fitnesa, kardio, spēka, funkcionālo u.tml. treniņu izdevumus, nepārsniedzot noteikto kopējo limitu, lai policistiem būtu nodrošinātas plašākas iespējas uzturēt nepieciešamo fizisko formu.

Iepazīstoties ar citu valstu pieredzi, secināts, ka Latvijā izvirzītās prasības fiziskajai sagatavotībai nav vērtējamās kā augstas. Zviedrijas augstākās revīzijas iestāde revīzijā par jauno policistu rekrutēšanas sistēmu⁷³ ir apkopojusi informāciju par fiziskās sagatavotības prasībām Eiropas ziemeļvalstīs. No šī ziņojuma izriet, ka Norvēģijā ir sešas dažādas disciplīnas (papildus skriešanai un spēka vingrinājumiem arī peldēšana un niršana), Dānijā arī sešas (koordinācijas pārbaude, tāllēkšana, divas skriešanas distances un spēka vingrinājumi), Somijā – četras (skriešana, koordinācijas pārbaude un divi spēka vingrinājumi) un vienīgi Zviedrijā ir divas disciplīnas – spēka tests ar īpašu mēriekārtu vairākām muskuļu grupām un fiziskās slodzes pārbaude uz velotrenažiera.

Savukārt Igaunijā ir alternatīvas iespējas ieskaitīt fiziskās sagatavotības prasību izpildē dalību sacensībās. Piemēram, 3000 metru krosa vietā ieskaita vismaz 10 kilometru distanci sporta sacensībās vai populārā

sporta pasākumos skriešanā, soļošanā, ritenbraukšanā, trīscīņā, orientēšanās sportā, distanču slēpošanā, ātrslogošanā, soļošanā. Tāpat fiziskās pārbaudes uzskatāmas par nokārtotām, ja policists kalendārā gadā ir piedalījies vismaz četros Igaunijas Policijas sporta asociācijas gada čempionātos, no kuriem vismaz divi ir individuālajos sporta veidos.⁷⁴

Valsts kontroles ieskatā, iespējams zemākajai grupai, kuras darba pienākumi nav saistīti ar paaugstinātu fizisku slodzi, efektīvs risinājums būtu amatpersonai, tāpat kā Igaunijā, krosa disciplīnas nokārtošanai piedāvāt izvēlēties dažādus alternatīvus (bet pēc iespējas līdzvērtīgus) sporta veidus, ja veselības vai citu objektīvu apstākļu dēļ krosa skrējieni nav piemērots, bet izvēlēta alternatīva nodrošinās līdzvērtīgu slodzi un pārbaudes mērķa sasniegšanu.

Veselības stāvokļa pārbaudžu biežums ir pārvērtējams

Prasības attiecībā uz amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi veselības stāvokli un psiholoģiskajām īpašībām ir noteicis Ministru kabinets, un iestādei ir pienākums ne retāk kā reizi gadā nosūtīt amatpersonu uz Centrālo medicīniskās ekspertīzes komisiju, lai tiktu pārbaudīta amatpersonas veselības stāvokļa atbilstība dienestam.⁷⁵

Līdzīgi kā ar prasībām fiziskajai sagatavotībai, arī attiecībā uz dienestam nepieciešamo veselības stāvokli un psiholoģiskajām īpašībām amati ir sadalīti trīs grupās, ņemot vērā veicamos dienesta pienākumus:

- ❖ paaugstinātas slodzes amati – ikdienā nepieciešama palielināta fiziskā slodze, spēka paņēmieni lietošana, spēja ātri reaģēt ekstremālās situācijās un darbs dažādos apstākļos;
- ❖ vidējas slodzes amati – nepieciešama periodiska fiziska un psiholoģiska noslodze, labas iemaņas situāciju kontrolē un paaugstināta stresa noturība;
- ❖ zemākas slodzes amati – pienākumi nav saistīti ar palielinātu fizisku slodzi vai spēka paņēmieni lietošanu; pieļaujamas ar organisma novecošanu saistītas vai dienesta laikā konstatētas un kontrolētas veselības novirzes.

Valsts kontroles vērtējumā, daļai policistu būtu pārvērtējamas prasības par ikgadējās veselības pārbaudes veikšanas biežumu. Piemēram, izmeklētājiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā un Nodokļu un muitas policijā⁷⁶, tāpat kā lielākajai daļai valsts pārvaldē strādājošo, nav izvirzītas īpašas prasības ne fiziskajai sagatavotībai, ne veselības stāvoklim un psiholoģiskajām īpašībām. Minētajām iestādēm un Valsts policijai funkcijas ir līdzīgas, bet prasības izmeklētājiem ir atšķirīgas. Iespējams, ikgadēja veselības pārbaude būtu jāveic tikai tām amatpersonām, kam nepieciešams īpaši labs veselības stāvoklis amata pienākumu izpildei, tas ir, 1. un 2. amatu grupas amatiem, bet pārējām amatpersonām prasības būtu nosakāmas vieglākas.

Ierobežojumi pēc disciplinārsoda nesekmē atgriešanos dienestā

Normatīvais regulējums paredz, ka disciplinārsodu piemēro, individuāli izvērtējot katru gadījumu. Vienlaikus ir izņēmums, kad sods – atvaļināšana no dienesta – piemērojams obligāti. Tas attiecas uz gadījumiem, kad pārkāpums izdarīts alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē vai amatpersona nav izpildījusi rīkojumu par attiecīgās ietekmes pārbaudi.⁷⁷

Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju piecu gadu laikā (no 2020. līdz 2024. gadam) disciplinārsods – atvaļināšana no dienesta – piemērots 42 Valsts policijas amatpersonām. Kā norāda Valsts policija, obligātais pamats bijis piemērots 27 gadījumos. Pārējos gadījumos atvaļināšana no dienesta piemērota par neattaisnotu darba kavējumu (sešām amatpersonām), prettiesiskām darbībām (piecām amatpersonām) un nepamatotu vai pārmērīgu fiziskā spēka pielietošanu (četrām amatpersonām).

Dienesta gaitas likums paredz, ka persona, kura disciplinārsoda rezultātā atvaļināta no dienesta, var pretendēt uz atgriešanos dienestā tikai pēc pieciem gadiem, turklāt vienīgi ar iestādes vadītāja veiktu individuālu izvērtējumu.⁷⁸ Kopš 2019. gada vēlmi atgriezties dienestā ir izteikušas tikai četras personas, no kurām trīs ir atjaunotas amatā.

Valsts kontroles vērtējumā, minētais piecu gadu ierobežojums samazina iespējas atgriezt dienestā pieredzējušus speciālistus. Šo gadu laikā personai, visticamāk, būs mazinājušās gan policista darbam nepieciešamās prasmes, gan interese par darbu policijā. Turklāt normatīvajā regulējumā noteiktais ierobežojums atgriezties dienestā (pieci gadi) nav saskaņots ar disciplinārsoda darbības termiņu, jo persona ir uzskatāma par disciplināri nesodītu, ja gada laikā pēc disciplinārsoda izpildes nav izdarīts jauns disciplinārpārkāpums⁷⁹.

Citām amatpersonām (kuru pienākumi arī ir saistīti ar personām ierobežojošu lēmumu pieņemšanu), piemēram, civildienesta ierēdņiem, prokuroriem un tiesnešiem, noteiktais termiņš, kad pēc disciplinārsoda piemērošanas var atgriezties amatā, arī ir pieci gadi, taču būtiski atšķiras atgriešanās mehānisms. Civildienesta ierēdņi pēc pieciem gadiem tiek uzskatīti par disciplināri nesodītiem un var atgriezties amatā bez individuālas izvērtēšanas, arī prokurori un tiesneši uz amatu atkārtoti var pretendēt pēc minētā termiņa.⁸⁰

Salīdzinājumam: Igaunijā⁸¹ un Lietuvā⁸² atgriešanās dienestā termiņi ir būtiski īsāki (attiecīgi viens un trīs gadi) un atgriešanās nav pakļauta obligātai individuālai izvērtēšanai.

Valsts kontroles vērtējumā, piecu gadu ierobežojums atgriezties dienestā pēc disciplinārsoda piemērošanas ir nesamērīgi ilgs, nav saskaņots ar disciplinārsoda darbības termiņu un neveicina motivāciju personām atgriezties dienestā. Būtu vērtējama iespēja pielāgot minēto termiņu disciplinārsoda darbības ilgumam. Vienlaikus būtu saglabājama individuālā izvērtēšana, kas ļauj analizēt pārkāpuma raksturu, personas attieksmi un citus būtiskus faktorus, lai nodrošinātu, ka dienestā atgriežas tikai piemērotas personas. Ar rūpīgu individuālo izvērtējumu iespējams sasniegt leģitīmo mērķi līdzvērtīgā kvalitātē un nodrošināt, ka ierobežojums stiprina sabiedrības un katra indivīda uzticēšanos dienesta amatpersonām, apliecinot, ka tās pienākumus pilda godprātīgi, ievērojot personu un sabiedrības intereses.

Pilsonības prasības var tikt mīkstinātas

Šobrīd Valsts policijas dienestā drīkst uzņemt tikai Latvijas pilsoņus⁸³. Prasība pēc pilsonības ir vispārpieņemta norma valsts dienestā, taču likumdevējs jau ir atzinis, ka noteiktos apstākļos, ja to pamato valsts drošības vai sabiedrības interešu apsvērumi, pilsonības nosacījums var tikt mīkstināts. To apliecina arī nesenie grozījumi Militārā dienesta likumā, kas paredz iespēju armijā iesaistīt Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas, NATO un citu sabiedroto valstu pilsoņus⁸⁴.

Latvijas Republikas Satversme⁸⁵ garantē pilsoņiem tiesības pildīt valsts dienestu, bet tas neizslēdz iespēju likumdevējam likumā paredzēt plašāku personu loku, kam atļauts pildīt konkrētus amatus dienestā⁸⁶. Tas nozīmē: ja citas valsts pilsoņi atbilst likumā noteiktajām prasībām (piemēram, valsts valodas prasmes, sodāmības neesamība, lojalitāte), likumdevējam ir tiesības ļaut pildīt konkrētus amatus valsts dienestā, piemēram, dienēt policijā.

Viens no būtiskākajiem kritērijiem valsts dienesta pildīšanai, ko atzinusi gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa⁸⁷, gan Satversmes tiesa⁸⁸, ir lojalitāte. Taču lojalitātes pienākuma ievērošanu valsts var nodrošināt arī ar citiem līdzekļiem, ne tikai pieprasot pilsonību, bet, piemēram, ar amata zvērestu, obligātiem uzvedības noteikumiem vai drošības pārbaudēm.

Likums šobrīd nosaka, ka ikvienam, kurš strādā valsts pārvaldē, ir pienākums būt lojālam pret valsti. Lojalitātes pārkāpums var būt tiesisks pamats atbrīvošanai no amata.⁸⁹ Tādējādi lojalitātes prasība jau

šobrīd faktiski tiek piemērota plašāk nekā pilsonības nosacījums, jo tā attiecas ne tikai uz pilsoņiem, bet uz visiem valsts pārvaldē nodarbinātajiem. Personāla piesaistes grūtības un vakanto vietu skaits Valsts policijā rada pamatu vērtēt, vai pašreizējais regulējums ir pietiekami elastīgs mūsdienu apstākļiem un sabiedrības drošības vajadzībām.

Čehija ir viena no valstīm, kas saskaras ar līdzīgu problēmu – grūtībām piesaistīt pietiekami daudz policistu. Lai to risinātu, ir izstrādāts likumprojekts, kas paredz, ka Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstu pilsoņi, kam vismaz trīs gadus dzīvesvieta ir Čehijā un kuriem ir čehu valodas zināšanas, varēs pieteikties dienestam policijā un citos drošības dienestos. Pilsonības prasība paliks spēkā tikai īpaši jūtīgās jomās, piemēram, slepenajos dienestos. Šo soli Čehijas valdība pamato ar konkrētu vajadzību nodrošināt cilvēkresursus.⁹⁰

Vācijā vairākas federālās zemes atļauj pieņemt policijā arī citu valstu pilsoņus, ja viņi atbilst stingriem kritērijiem – piemēram, dzīvo valstī jau daudzus gadus, brīvi pārvalda vācu valodu un ir integrējušies sabiedrībā.⁹¹ Savukārt Lielbritānijā pietiek ar to, ka persona ir Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas pilsonis vai tai ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, kā arī dzīvo valstī noteiktu laiku⁹². Abās valstīs atvērtība tiek kombinēta ar drošības pārbaudēm un augstām prasībām.

Iekšlietu ministrijai būtu lietderīgi veikt analīzi par to, vai Latvijā ir objektīva nepieciešamība un kuros Valsts policijas amatos būtu pieļaujams piesaistīt citu valstu pilsoņus, piemēram, akūta darbinieku trūkuma vai specifisku prasmju trūkuma dēļ. Iespējams ir apsverami likuma grozījumi, kas noteiktu, kuru citu valstu pilsoņi un ar kādiem priekšnoteikumiem var kandidēt dienestam policijā. Primārais uzdevums būtu panākt, ka policijas dienestā nonāk tikai augsti kvalificētas, lojālas un pārbaudītas personas, neatkarīgi no viņu pilsonības.

Dienesta laika pagarināšanas process nemotivē turpināt dienestu

Dienesta gaitas likums paredz, ka amatpersona var dienēt līdz 50 gadu vecumam un, sasniedzot šo vecumu, tā tiek atvaļināta. Ņemot vērā dienesta nepieciešamību, amatpersonas fiziskās un profesionālās spējas, kā arī veselības stāvokli, iestādes vadītājs var lemt par dienesta laika pagarināšanu ne ilgāk kā līdz 60 gadu vecuma sasniegšanai⁹³.

Dienesta gaitas likums detalizētāku dienesta laika pagarināšanas kārtību nenosaka, bet Valsts policijas iekšējie noteikumi⁹⁴ paredz, ka tikai pēc amatpersonas pašas iniciatīvas uzsāk procesu, kura laikā vērtē un pieņem lēmumu par dienesta laika pagarināšanu. Ja amatpersona vēlas turpināt dienestu, tā ne vēlāk kā trīs mēnešus pirms 50 gadu sasniegšanas iesniedz Valsts policijas priekšniekam iesniegumu par dienesta laika pagarināšanu. Ja amatpersona iesniegumu nav iesniegusi, personāla daļa gatavo dokumentus par atvaļināšanu no dienesta.

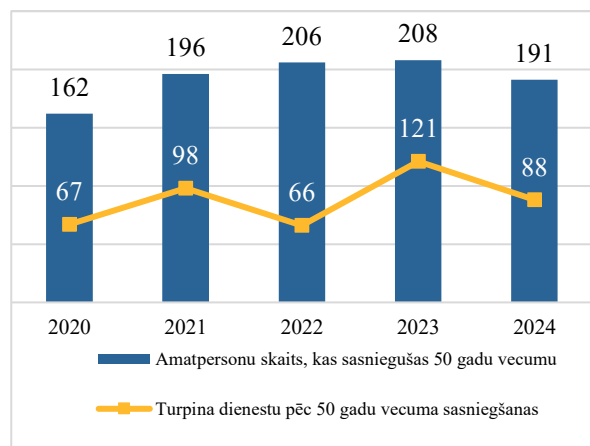
Jau 2016.gadā apstiprinātajā Valsts policijas attīstības koncepcijā⁹⁵ bija aktualizēts jautājums par dienesta laika pagarināšanu un tādas kārtības iedibināšanu, kurā ar amatpersonām, kuras vēl nav pieņēmušas galīgo lēmumu par dienesta termiņa pagarināšanu, veic motivējošas pārrunas, uzklusot pašas amatpersonas un viņas tiešā priekšnieka viedokļus, meklējot un konstatējot iespējas motivēt un pārliecināt personu turpināt dienestu. Tomēr kārtība, ka dienesta laika pagarināšanas procedūras uzsākšanas atkarīga tikai no amatpersonas iniciatīvas, nav mainīta.

Dienesta laika pagarināšanas procesā, sniedzot izvērtējumu, ieteikumus un sagatavojot dokumentāciju, ir iesaistīta gan vairāku līmeņu vadība, gan personāla daļas darbinieki. Veselības un fiziskās sagatavotības novērtējumam izmanto ikgadējās pārbaudes rezultātus. Savukārt, raksturojot amatpersonu un tās darba rezultātus par laiku ne mazāku kā seši mēneši, struktūrvienības vadītājam jāveic atsevišķs novērtējums, jo amatpersonas kārtējās darbības un tās rezultātu novērtēšanas rezultāti bieži vien neaptver noteikto sešu

mēnešu periodu. Šāda kārtība jāpiemēro ik reizi, kad amatpersona izsaka vēlmi dienestu turpināt. Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju⁹⁶ dienesta laiks pārsvarā tiek pagarināts uz trim gadiem. Ja amatpersona vēlas dienēt līdz 60 gadu vecumam, šī procedūra 10 gadu periodā var atkārtoties pat četras reizes.

Saskaņā ar Valsts policijas revīzijā sniegto informāciju⁹⁷ no 2020. līdz 2025. gada 31. maijam bijuši tikai 10 gadījumi, kad amatpersonai, kura izteikusi vēlēšanos dienestu turpināt, dienesta laiks nav pagarināts. Tomēr vidēji tikai 46 % no amatpersonām, kuras sasniedz likumā noteikto 50 gadu vecumu, ir lūgušas dienesta laiku pagarināt (skatīt 26. attēlu).

Valsts kontroles ieskatā, esošā kārtība var būt iemesls, kāpēc amatpersona izvēlas dienestu neturpināt, jo šī kārtība var radīt sajūtu, ka tās pieredze un ieguldījums netiek novērtēts. Valsts kontrole arī uzskata, ka ir jā rūpējas par policistu labbūtību un piederības sajūtu dienestam, tādēļ ir svarīgi laikus radīt pārliecību par pieredzējušu un profesionālu policistu nepieciešamību dienestā, lai mazinātu vēlmi priekšlaicīgi meklēt citas nodarbinātības iespējas.

26. attēls. Amatpersonu, kuras sasniedza likumā noteikto 50 gadu vecumu un kuras turpina dienestu Valsts policijā, skaits.

2025. gada oktobrī Ministru kabinets ir pieņēmis⁹⁸ Iekšlietu ministrijas sagatavotos grozījumus Dienesta gaitas likumā un Valsts kanceleja tos iesniegusi⁹⁹ Saeimā. Grozījumi paredz – lai amatpersonu no dienesta atvaļinātu, ir jākonstatē, ka nav dienesta nepieciešamības vai amatpersona ir atteikusies no piedāvātā amata.

Vērtējot dienesta nepieciešamību, ir jābalstās uz pamatotām un objektīvām policijas cilvēkresursu vajadzībām. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka “nepieciešamība dienestam” ir atklātais tiesību jēdziens, kas iestādei ir jāpiepilda ar saturu. Dienesta gaitas likuma 46. panta otrā daļa dod iespēju izvērtēt plašu apstākļu kopumu katrā konkrētā gadījumā, izsverot attiecīgās personas nepieciešamību attiecīgajā amatā, struktūrvienībā, kā arī iestādē vispār. Formāls izvērtējums pēc vecuma, izglītības vai fiziskās sagatavotības vien nav pietiekams. Jāvērtē personas personīgās īpašības un spējas saskaņā ar personālpilnvarojuma politiku iestādē kopumā.¹⁰⁰

Revīzijā detalizēti analizēti 26 amatpersonu iesniegumi par dienesta pagarināšanu un ar lēmuma pieņemšanu saistītā dokumentācija (10 gadījumos pieņemts lēmums dienestu nepagarināt, bet 16 – pagarināt). Nevienas amatpersonas fiziskās spējas un veselības stāvoklis nav atzīts par tādu, kas neatbilstu dienesta prasībām brīdī, kad amatpersona lūgusi dienesta pagarinājumu. Visos gadījumos pagarinājums atteikts, jo ārpuskārtas darba novērtējums ir bijis negatīvs, lai gan iepriekšējais kārtējais amatpersonas darba novērtējums ir bijis atbilstošs.

Valsts kontroles ieskatā, svarīga ir kārtējā amatpersonas darba rezultātu novērtēšana, kurā objektīvi izvērtē amatpersonas profesionālo darbību, zināšanas, prasmes, spējas un atbilstību ieņemamajam amatam. Ārpuskārtas novērtēšanai nevajadzētu būt kā instrumentam, lai amatpersonu atbrīvotu no dienesta.

Valsts policijas personāla uzskaites dati liecina, ka 2025. gada sākumā ap 20 % jeb ap 900 amatpersonu jau ir sasnēgušas vai tuvāko trīs gadu laikā sasniegs 50 gadu vecumu. Valsts kontroles vērtējumā, Valsts policijai dienesta laika pagarināšanas process ir jāpadara skaidrs, atklāts un pretimnākošs, lai motivētu amatpersonas turpināt dienestu. Proti, jānosaka kritēriji dienesta nepieciešamības vērtējumam

amatpersonas turpmākai nodarbināšanai. Turklāt amatpersonai jau laikus būtu svarīgi zināt par iespējamo vadības lēmumu – tai būtu ļauts turpināt dienestu esošajā amatā vai tiks piedāvāts cits amats.

Tikai konstatējot, ka objektīvi Valsts policijā nav iespēju turpmāk nodarbināt šo amatpersonu, varētu tikt pieņemts lēmums nepagarināt dienestu. Ņemot vērā lielo vakanču skaitu, dienesta nepieciešamības neesamībai nevajadzētu būt biežam pamatojumam dienesta nepagarināšanai.

Ieteikumi

Lai paplašinātu dienestā pieņemamo personu loku, Iekšlietu ministrijai pārskatīt Dienesta gaitas likumā noteiktās prasības, kas ir izvirzītas personai, kura var kandidēt uz amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu.

Lai motivētu amatpersonas turpināt dienestu, Valsts policijai mainīt dienesta laika pagarināšanas procesu, nosakot skaidrus kritērijus dienesta nepieciešamības izvērtējumam.

5. Policistu izdienas pensiju sistēmas izmaiņas nerisinās ilgtspējas problēmas

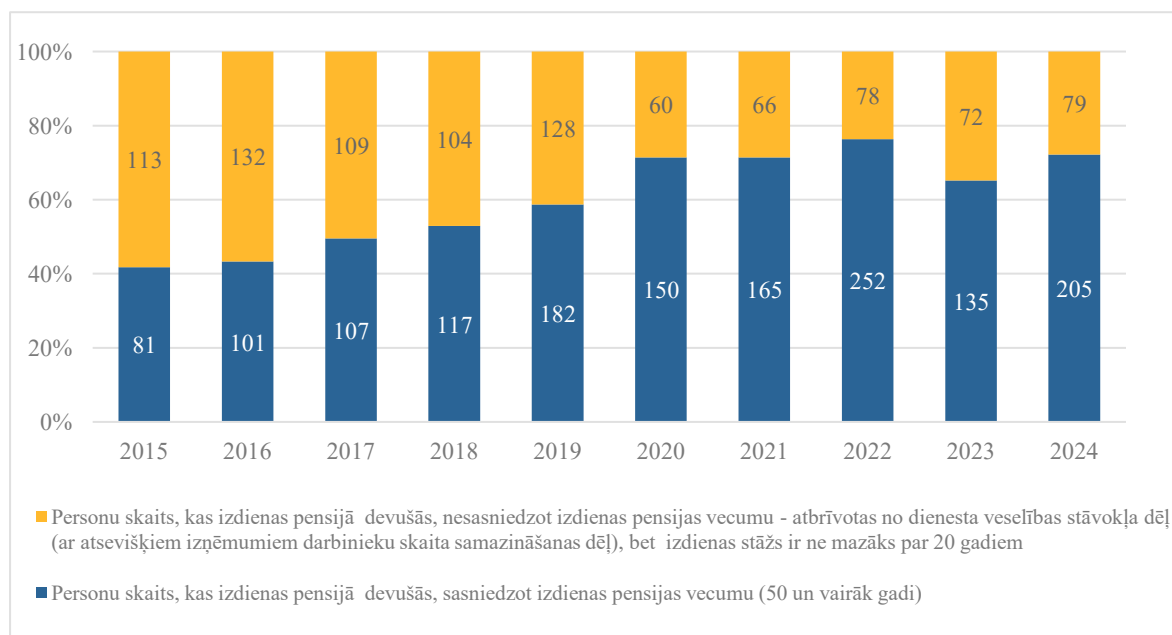
Plānotās izmaiņas izdienas pensiju sistēmā nerisinās apzinātās problēmas un būtiski ietekmēs valsts budžetu. Izmaiņas būs ļoti lēnas un kopumā būtiski neuzlabos līdzšinējo sistēmu, kas vairs neatbilst kopējai valsts pensiju politikai, demogrāfiskajām tendencēm un sabiedrības interesēm kopumā.

Izdienas pensiju politika turpinās negatīvi ietekmēt Valsts policijas spēju nodrošināt dienestu ar nepieciešamajiem cilvēkresursiem. Izdienas vecums un izdienas stāžs pieaugs lēni, turklāt izmaiņas neattieksies uz visiem policistiem.

Latvijas izdienas pensiju sistēma turpinās būtiski atšķirties no citu Eiropas Savienības dalībvalstu sistēmām, kurās ir atšķirīgi pensionēšanās noteikumi vai pat ir atceltas izdienas pensijas.

Lai nodrošinātu taisnīgu, samērīgu un valsts interesēm atbilstošu izdienas pensiju sistēmu, ir jāturpina reformēt izdienas pensiju sistēma.

Revīzijā analizētie Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras dati liecina, ka pēc dienesta Valsts policijā izdienas pensijā ik gadu vidēji dodas 244 personas un to vidējais vecums ir 48 gadi. Pozitīvi vērtējams, ka pēdējos gados vidējais pensionēšanās vecums ir palielinājies no 46 gadiem 2015. gadā uz 49 gadiem 2024. gadā. Šīs izmaiņas saistītas ar to, ka pēdējos piecos gados izdienas pensijā vairāk dodas izdienas pensijas vecumu (vismaz 50 gadus) sasnieguši policisti. Tomēr joprojām trešā daļa policistu izdienas pensijā dodas neilgi pēc 40 gadu vecuma, jo tie ir sasnieguši izdienas pensijai nepieciešamo 20 gadu izdienas stāžu un tiem konstatēts izvirzītajām prasībām neatbilstošs veselības stāvoklis (skatīt 24. attēlu).

24. attēls. Pēc dienesta Valsts policijā (pēdējā darbavieta) izdienas pensijā devušos policistu skaits sadalījumā pa vecuma grupām, %.

Iekšlietu nozares izdienas pensiju saņēmēji atstāj vislielāko ietekmi uz valsts budžetu, jo tie veido vairāk nekā 80 % no visiem izdienas pensiju saņēmējiem.¹⁰¹ 2024. gadā izdienas pensijas saņēma 8844 no iekšlietu iestādēm atvaļinātās personas. Kopējās gada izmaksas sasniedz ap 72 miljonus *euro*.¹⁰²

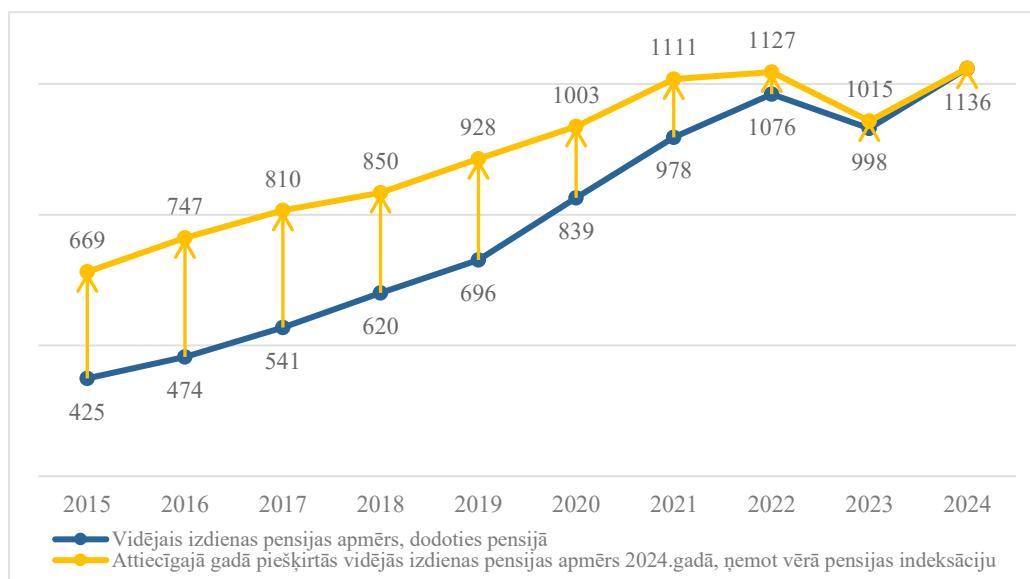
Kopš 2013. gada ir bijušas vairākas ieceres reformēt izdienas pensiju (tajā skaitā policistu izdienas pensiju) sistēmu, lai palielinātu izdienas pensionēšanās vecumu un izdienas stāžu, kā arī risinātu personu pārkvalifikācijas problēmu pēc izdienas pensijas vecuma sasniegšanas. Tomēr mēģinājumi bija nesekmīgi.

Grozījums¹⁰³ izdienas pensiju normatīvajā regulējumā, kas stāsies spēkā 2027. gada 1. janvārī, Saeima skatīja un pieņēma kā valsts budžeta likumu pavadošos likumprojektus. Grozījumi pieņemti divos lasījumos, un likumdošanas procesā tie netika pietiekami izskaidroti un izdiskutēti. Tas rada risku, ka nav ņemti vērā visi būtiskie aspekti, kādēļ šāda reforma bija nepieciešama.

Valsts kancelejas sagatavotajā informatīvajā ziņojumā ir dots precīzs pamatojums, kāpēc nepieciešama izdienas pensiju reforma. Reforma pamatota ar pārlietu lielu izmaksu slogu valsts budžetam, proti, izdienas pensiju sistēma ir kļuvusi par būtisku valsts budžeta pozīciju ar tendenci strauji pieaugt. Izdienas pensiju sistēma ir veidojusies, balstoties uz novecojušiem kritērijiem un vairs neatbilst mūsdienu situācijai. Tā nav sekojusi darba tirgus pārmaiņām, valsts pārvaldes atlīdzības sistēmas un sociālās drošības sistēmas attīstībai, kā arī izmaiņām valsts vispārējā pensiju sistēmā. Būtisks ir jautājums par sistēmas ilgtspēju un taisnīgumu attiecībā pret vecuma pensijas saņēmējiem. Izmaiņām izdienas pensiju regulējumā būtu jānodrošina taisnīga, samērīga un sabiedrības atbalstīta izdienas pensiju sistēma.¹⁰⁴

Minētajā Valsts kancelejas informatīvajā ziņojumā arī norādīts, ka pēdējos gandrīz 15 gados izdienas pensijas saņēmēju skaits ir palielinājies par 69 %. Valsts budžeta izdevumi šim mērķim pieauguši gandrīz trīs reizes, un 2024. gadā tie sasniedza 115,9 miljonus *euro*. Prognozējams, ka valsts budžeta izdevumi izdienas pensijām turpinās strauji pieaugt un 2030. gadā sasniegs jau vairāk nekā 200 miljonus *euro*.

Revīzijā veiktā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datu analīze par pensijas apmēru tām personām, kuras izdienas pensijā devušās pēc dienesta Valsts policijā, parāda, ka izdienas pensijas apmērs pēdējo desmit gadu laikā ir pieaudzis vairāk nekā divas reizes. 2015. gadā vidējā no jauna piešķirtā izdienas pensija bija 425 *euro*, bet 2024. gadā jau gandrīz trīs reizes lielāka – vidēji 1136 *euro*. Ņemot vērā, ka izdienas pensija periodiski tiek indeksēta atbilstoši inflācijas un algu pieauguma rādītājiem, tās apmērs laika gaitā pakāpeniski palielinās. Piemēram, 2020. gadā piešķirtā 839 *euro* lielā izdienas pensija 2024. gadā jau bija sasniegusi 1003 *euro* – par 164 *euro* jeb aptuveni 19,6 % lielāka (skatīt 25. attēlu).

25. attēls. Pēc dienesta Valsts policijā (pēdējā darbavieta) piešķirtās izdienas pensijas apmērs un piešķirtās izdienas pensijas apmērs 2024. gadā, ņemot vērā pensijas indeksāciju, *euro*.

Saskaņā ar VSAA datiem 78 % personu, kas 2015.–2024. gadā devās izdienas pensijā pēc dienesta Valsts policijā, turpināja strādāt (bez pārtraukuma vai ar nelielu pārtraukumu). No tām aptuveni ceturtdaļa turpināja darbu pašā Valsts policijā, bet jau citā tiesiskajā statusā – kā darbinieki, nevis amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Tas nozīmē, ka ne visos gadījumos personas spējas turpināt darbu ir ierobežotas. Vienlaikus tas raisa arī jautājumus par izdienas pensiju sistēmas atbilstību tās sākotnēji noteiktajam mērķim – nodrošināt sociālo aizsardzību pēc dienesta pienākumu pildīšanas veselības vai vecuma ierobežojumu dēļ. Faktiski izdienas pensija funkcionē kā papildu ienākums, ko var saņemt no pirmās atvaļināšanās dienas.

Vismaz daļēji reformas ietekme uz policistu noturēšanu dienestā būs pozitīva, jo pakāpeniski 10 gadu laikā izdienas stāžs pieaugs no 20 līdz 25 gadiem un izdienas vecums pieaugs no 50 uz 55 gadiem. Tomēr Ministru kabinetam ir dotas tiesības noteikt amatus, kurus ieņemot amatpersonas joprojām saglabās tiesības doties izdienas pensijā 50 gadu vecumā. Tas nozīmē, ka uz šīm amatpersonām izdienas vecuma pieaugums neattieksies.

Vēl nav skaidrs amatpersonu loks, kas varētu turpināt doties izdienas pensijā 50 gadu vecumā. Likumdošanas procesā¹⁰⁵ Iekšlietu ministrijas atbildīgās amatpersonas pauda viedokli, ka 50 gadu pensionēšanās vecumu arī turpmāk varētu saglabāt reaģējošie policisti kārtības policijas jomā, policijas specvienību amatpersonas, kā arī ugunsdzēsēji glābēji un valsts zaļo robežu apsargājošie robežsargi. Tas nozīmē, ka izdienas vecuma paaugstināšana varētu neskart gandrīz 50 % jeb ap 4000 no visām iekšlietu nozares amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Arī pieņemto izmaiņu ietekme uz valsts budžetu būs ļoti pakāpeniska un lēna.

- ❖ Vienīgie grozījumi, kas dos tūlītēju finansiālu efektu jau no 2027. gada 1. janvāra, ir izmaiņas pensijas aprēķinā, kas paredz pensijas aprēķinā neiekļaut atlīdzību par pēdējiem diviem mēnešiem. Tas novērsīs gadījumus, kad vidējā izpeļņa ir nepamatoti liela, ja policistam ir bijis liels neizmantotā atvaļinājuma uzkrājums, kas pirms atvaļināšanās kompensēts naudā. Pēc Valsts kancelejas aprēķiniem, šīs izmaiņas pirmo trīs gadu laikā varētu dot jau 2,2 miljonus *euro* ietaupījumu.¹⁰⁶

- ❖ Pēc 15 gadiem izdienas pensijas apmēru sāks ietekmēt noteikums, ka to rēķina no darba samaksas par pēdējiem 10 gadiem, nevis pieciem, kā tas ir šobrīd.
- ❖ Pēc 15 gadiem izdienas pensijas apmēru sāks ietekmēt izdienas pensijas aprēķina formulas izmaiņas – minimālā pensija būs 45 % no vidējās izpeļņas (šobrīd 55 %), bet maksimālā 70 % (šobrīd 80 %).
- ❖ Pēc 25 gadiem (attieksies uz amatpersonām kuras sāks dienēt pēc 2027. gada 1. janvāra) sāks darboties noteikums, ka izdienas pensiju nepiešķir uz mūžu, bet tikai līdz vispārējā pensionēšanās vecuma sasniegšanas brīdim.

Reformas ietekme uz valsts budžetu ir aplēsta tikai par vienu no minētajām izmaiņām. Pārējo izmaiņu ietekmes aprēķins likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējumā nav iekļauts. Tāpēc nav pārlicības, ka tiks sasniegts galvenais reformas mērķis – mazināt pieaugošo izdienas pensiju izdevumu spiedienu uz valsts budžetu. Jāatzīst, ka pagaidām izdienas pensiju sistēmas izmaiņu patieso finanšu ietekmi ticami aplēst nemaz nav iespējams, jo visi ietekmējošie apstākļi nav zināmi. Kā jau norādīts, Ministru kabinets vēl nav noteicis amatus, kurus ieņemot amatpersonas joprojām saglabās tiesības doties izdienas pensijā 50 gadu vecumā.

Lēnā izmaiņu ieviešana sekmēs arvien lielāku netaisnību starp izdienas pensijas saņēmējiem un vecuma pensijas saņēmējiem. Valsts kancelejas informatīvajā ziņojumā norādīts, ka 2024. gadā atalgojuma atvietošanas līmenis izdienas pensiju saņēmējiem ir 93 %, bet vecuma pensijas saņēmējiem tikai 42 %. Nav pamata domāt, ka piedāvātā reforma tuvākajās desmitgadēs varētu sākt izlīdzināt lielās atšķirības. Izdienas pensijas aprēķina formulas izmaiņas rezultātus sāks dot tikai pēc 15 gadiem, savukārt izdienas pensiju piešķiršana uz mūžu turpināsies vēl 25 gadus. Tas nozīmē, ka vēl vairākus gadu desmitus no valsts pamatbudžeta personām kompensēs starpību starp vecuma pensiju un izdienas pensiju (ja tā lielāka par vecuma pensiju).

Piedāvātās izmaiņas Latviju netuvinās arī Eiropas Savienības valstu pēdējo gadu kopējām tendencēm. Vēl pēc 10 un vairāk gadiem Latvijas izdienas pensiju sistēmas noteikumi būs mazāk prasīgi pret izdienu pelnošajām amatpersonām, nekā tas jau šobrīd ir vairumā revīzijā aptaujāto Eiropas valstu (skatīt 2.pielikumu).

- ❖ Izdienas pensijas vecums citās valstīs jau šobrīd ir no 55 līdz 65 gadiem, kamēr Latvijā 55 gadi būs tikai 2036. gadā, turklāt pat puse iekšlietu nozares amatpersonu varētu saglabāt tiesības doties izdienas pensijā 50 gadu vecumā.
- ❖ Izdienas stāžs citās valstīs jau šobrīd ir no 25 līdz 30 gadiem un vairāk, kamēr Latvijā tas 25 gadus sasniegs tikai 2036. gadā.
- ❖ Būtiski lielāks salīdzinājumā ar dienesta laikā saņemto atlīdzību ir izdienas pensijas apmērs. Citās valstīs pensijas minimālais apmērs ir no 20 % līdz aptuveni 45 %. Latvijā tas šobrīd ir 55 % un tikai 2042. gadā sasniegs 45 %. Maksimālais pensijas apmērs Latvijā šobrīd ir vislielākais – 80 % no vidējās izpeļņas. Par 10 procentpunktiem tas samazināsies tikai no 2042. gada.
- ❖ No 2027. gada maksimālo dienesta vecumu plānots palielināt no 60 uz 65 gadiem. Vairumā citu valstu tas ir lielāks vai vispār nav ierobežots, ja amatpersona atbilst tai izvirzītajām veselības un fizisko spēju prasībām.

Vairākas valstis pēdējos gados turpina reformēt savas izdienas pensiju (speciālo pensiju, arodpensiju) sistēmas – paaugstinot dienesta vecumu vai pat atsakoties no izdienas pensijām vispār. Igaunijā vairs netiek piešķirtas izdienas pensijas policistiem, kas stājušies dienestā no 2020. gada 1. janvāra. Igaunijā, tāpat kā Latvijā, viens no būtiskākajiem pamatojumiem izdienas pensiju reformas nepieciešamībai bija strauji pieaugošie valsts budžeta izdevumi izdienas pensiju izmaksai. Zviedrijā nav izdienas pensijas, bet

darbojas arodpensiju uzkrājumu sistēma. Tas nozīmē, ka darba devējs papildu darba samaksai veic speciālas iemaksas, kas uzkrājas un veidos piemaksu pie vispārējās pensijas.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – *OECD*), ir salīdzinājusi pensiju noteikumus profesijās, kurās tiek veikti bīstami vai smagi darbi, tostarp dienestā policijā, glābšanas dienestos, militārajā dienestā un citās pielīdzināmās profesijās. Secinājums: daudzas *OECD* valstis ir pārskatījušas šāda veida pensiju sistēmas jau 90. gados vai pat agrāk, kad paredzamā mūža ilguma pieaugums sāka radīt finansiālu spiedienu uz pensiju sistēmām. Pieaugot vispārējam pensionēšanās vecumam, ļoti zems pensionēšanās vecums atsevišķās profesijās kļuva arvien grūtāk pamatojams.¹⁰⁷

Tā kā jautājums par izdienas pensiju sistēmu pārsniedz revidējamās vienības kompetenci, Valsts kontrole vēršīsies Ministru kabinetā par nepieciešamību turpināt izdienas pensiju sistēmas pilnveidošanu, tajā skaitā, ņemot vērā ārvalstu praksi, lai panāktu, ka izdienas pensiju sistēma Latvijā atbilstu valsts iekšējās drošības interesēm, dienestiem nepieciešamo cilvēkresursu nodrošinājumam, būtu finansiāli panesama valsts budžetam un arī taisnīga pret pārējo sabiedrību.

6. Policijas darba atslogošanā vairāk jāiesaista sabiedrība un uzņēmēji

Valsts policija nav izmantojusi iespējas aktīvo un ieinteresēto sabiedrības daļu iesaistīt sabiedriskās kārtības un drošības uzraudzībā.

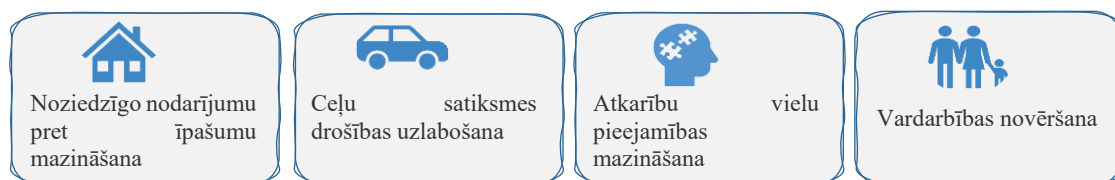
Brīvprātīgo policijas atbalstītāju institūts nav attīstīts, lai gan tas varētu policiju atslogot prevencijas un sabiedriskās kārtības jomā.

Jāattīsta plašāka Valsts policijas un privātā apsardzes sektora sadarbība dažādu objektu apsardzē un palīdzībā institūcijām un subjektiem to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu realizācijā.

Nav izveidots Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbības formāts problēmjaudājumu risināšanai, kā arī ērts risinājums ziņošanai par zādzībām un pierādījumu iesniegšanai.

Ilgtermiņā efektīvāka un ekonomiskāka pieeja ir novērst problēmas, pirms tās rodas, nevis cīnīties ar to sekām. Policijas preventīvā darbība ietver sabiedrības informēšanu un izglītošanu, profilaktiskus pasākumus, riska personu un vietu uzraudzību, sadarbību ar pašvaldībām, skolām, komersantiem, kā arī citām organizācijām un iedzīvotājiem.

Prevencijas darbam Valsts policija ir noteikusi četras prioritārās darbības jomas¹⁰⁸ (skat. 27. attēlu):

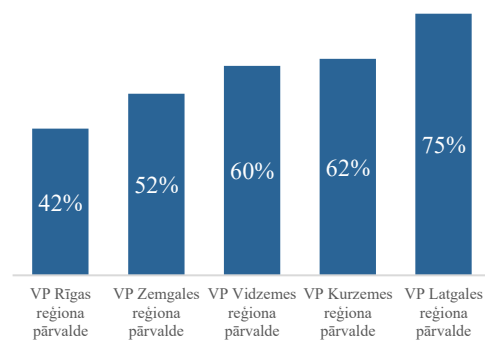

27. attēls. Valsts policijas prevencijas darba prioritārās jomas.

Prevencijas darbs Valsts policijā ir organizēts trīs līmeņos. Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas vadības birojs nodrošina prevencijas sistēmas stratēģisko un metodisko vadību, nosaka darbības prioritāros virzienus un aktivitātes, īsteno prevencijas sistēmas uzraudzību un kontroli, izstrādā un organizē nacionālās preventīvās aktivitātes, uzskaita un izvērtē to rezultātus u. c. Reģionālo pārvalžu prevencijas nodaļas plāno teritoriālo pārvalžu prevencijas darbu un uzrauga iecirkņu prevencijas grupu darbu u. c. Savukārt iecirkņu prevencijas grupas īsteno preventīvos pasākumus apkalpojamajā administratīvajā teritorijā – veic vispārējās un individuālās prevencijas pasākumus, izskata iesniegumus un sūdzības, izpilda un organizē drošības līdzekļu, papildsodu un tiesas lēmumu izpildi, kā arī pilda procesa virzītāju, prokuratūras un tiesas uzdevumus saskaņā ar normatīvo aktu prasībām u. c.¹⁰⁹

Kopumā prevencijas jomā Valsts policijā 2024. gadā bija 234 policistu amata vietas, no kurām 25 % vakantas. Rīgas reģiona pārvaldē vakances veidoja vairāk nekā trešo daļu no visiem amatiem.

Neviens no iecirkņiem preventīvo darbu nespēj veikt plānotajā apmērā (skatīt 28. attēlu). Teju pusē policijas iecirkņu preventīvais darbs apkalpojamajā teritorijā tiek paveikts minimālā apjomā. Galvenokārt laiks tiek veltīts individuālajam preventīvajam darbam ar riska personām – drošības līdzekļu izpildei, nepilngadīgo uzskaites lietu uzraudzībai, atbilžu uz pieprasījumiem gatavošanai. Toties nepietiekams ir preventīvais darbs ar riska vietām (teritorijām). Pusi darba laika policijas iecirkņu preventijas amatpersonas velta izmeklēšanai un citiem ar preventīvo darbu nesaistītiem papildu pienākumiem, jo trūkst cilvēkresursu citu uzdevumu izpildei.¹¹⁰

28.attēls. Preventīvā darba faktiskā izpilde Valsts policijā.

Situācijā, kad policijas personāla resursi ir tik ierobežoti, Valsts policijai ir jāmeklē risinājumi, kā sabiedrība un dažādas tās grupas var līdzdarboties noziedzības novēršanā, piemēram, piesaistot brīvprātīgos policijas darbinieku palīgus, informējot un skaidrojot to, kā izmantot vidi, tajā skaitā būvētās vides plānošanu noziedzības mazināšanai¹¹¹, kā arī sadarbojoties ar uzņēmējiem.

Jāattīsta brīvprātīgo palīgu institūts Latvijā

Brīvprātīgo iesaiste policijas darbā, tiem sniedzot palīdzību policistiem vai tieši iesaistoties dažādu uzdevumu izpildē, var dot vairākas priekšrocības. Brīvprātīgie var piedāvāt arī specializētas prasmes noteiktās jomās, kuru pašiem policistiem nav, piemēram, specifisku nozaru (finanšu, informācijas tehnoloģiju u. c.) jautājumos. Tāpat viena no jomām, kurā brīvprātīgo darbs varētu būt īpaši noderīgs un kurā to sniegto palīdzību varētu efektīvi iekļaut policijas darbā, ir dažādu preventīvo darbību īstenošana (piemēram, patrulēšana, iedzīvotāju izglītošana).

Latvijā brīvprātīgo iesaiste policijas darbā, izmantojot policijas darbinieku palīgu darbu, vēsturiski ir bijusi nozīmīgāka un plašāka, bet šobrīd tā ir epizodiska un mazskaitlīga.

Sākotnēji (no 1992. līdz 2004. gadam¹¹²) uzsvars bija uz palīga aktīvu un patstāvīgu dalību kārtības nodrošināšanā un likumpārkāpumu apkarošanā. Policijas darbinieku palīgam bija piešķirtas plašas un vairākos aspektos līdzvērtīgas tiesības kā policistiem, piemēram, sastādīt protokolus, nogādāt personas policijas iestādē, medicīnas iestādē vai dzīvesvietā, pielietot spēku. Bija izstrādāta arī īpaša apmācību programma, kā arī izdevumu un zaudējumu kompensēšana kārtība. Kopumā bija iesaistīti ap 1500 brīvprātīgo.

Atklājoties, ka liela daļa brīvprātīgo savas tiesības izmanto savtīgos nolūkos, palīga apliecību demonstrē kā privilēģiju, mēģinot izvairīties no soda, piemēram, par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, policistu palīgu institūtu 2003. gadā likvidēja. Pēc gada to formāli atjaunoja, paredzot stingrākas prasības palīga pieņemšanai un darba rezultātu uzskaiti un izvērtējumam. Līdz ar šīm izmaiņām mazinājās arī palīgu pilnvaras.¹¹³

Spēkā esošais regulējums paredz, ka palīgs galvenokārt sniedz atbalstu, veicot tehniskus un organizatoriskus uzdevumus, vai palīdz vadošajam policistam noteiktās situācijās, piemēram, notikuma vietas apsardzē, liecinieku noskaidrošanā. Palīgam vairs nav tiesību veikt pasākumus nozieguma pēdu saglabāšanai, pieprasīt, lai personas ievēro sabiedrisko kārtību un pārtrauc likumpārkāpumus.¹¹⁴ Nav paredzēta arī īpaša apmācību programma, kā arī izdevumu vai zaudējumu kompensācija.

Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju šobrīd ir 27 brīvprātīgie policijas palīgi, un vairumā gadījumu tie ir bijušie policisti:

- ❖ kriminālpolicijas jomā ir 12 palīgi, kas iesaistīti bezvēsts pazudušu personu meklēšanā, personu novērošanā, operatīvajā darbā, noziedzīgu nodarījumu atklāšanā;
- ❖ kārtības policijas jomā ir 15 palīgi, kas iesaistīti sabiedriskās kārtības un satiksmes uzraudzībā, normatīvo aktu prasību pārbaudēs dažādās jomās (ierocu glabāšanas, medību noteikumu u. c.), operatīvajā darbā (kontrolpirkumi u. c.). Tie var sniegt arī tehnisko atbalstu, izmantojot personisko transportlīdzekli.

Bez iepriekš minētajiem brīvprātīgajiem palīgiem Valsts policijā preventīvajā darbā iesaisti arī tā dēvētie drošības vēstneši. Praksē tie ir pedagogi izglītības iestādēs. Tie īsteno apmācības, izglītojot skolēnus par drošību, tomēr drošības vēstneši nav policistu palīgi spēkā esošo Ministru kabineta noteikumu izpratnē.

Saskaņā ar Valsts policijas sniegto skaidrojumu budžetā nav paredzēts finansiālais nodrošinājums policijas darbinieku palīgiem. Arī policists, kurš strādā kopā ar palīgu un to apmāca, nesaņem papildu atlīdzību. Šobrīd Valsts policijai nav resursu, lai plašāk attīstītu brīvprātīgo iesaisti.

Citu valstu pieredze liecina, ka brīvprātīgie var būt būtisks atbalsts un sadarbības resurss sabiedriskās kārtības uzturēšanā un preventīvās darbības īstenošanā. Tomēr tas prasa arī skaidru rīcības plānu, ieguldījumus un motivācijas instrumentus, kā šobrīd trūkst.

Valsts kontroles vērtējumā, atbilstošs veids, kā izvērtēt turpmākās iespējas attīstīt brīvprātīgo palīgu institūtu Latvijā, būtu pilotprojektu īstenošana konkrētās pilsētās, novados vai apkaimēs. Pilotprojektos būtu iespējams pārbaudīt labākos sadarbības virzienus un metodes, kā vislabāk motivēt aktīvo un ieinteresēto sabiedrības daļu iesaistīties sabiedriskās kārtības un drošības uzraudzībā. Tas ļautu Valsts policijai saprast, kādas ir iespējas un izaicinājumi, kādas izmaiņas un resursi ir nepieciešami turpmākai brīvprātīgo palīgu institūta attīstībai ilgtermiņā.

Iekšlietu ministrijai jau ir veiksmīga pieredze, kad pilotprojekti palīdzējuši aktivizēt brīvprātīgo ugunsdzēsēju kustību un piesaistīt valsts finansējumu šim mērķim vairākos Latvijas novados, kur Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam ir ierobežotas iespējas ierasties uz notikumu notiektajā laikā. Pilotprojekti deva pārlicību, ka jāattīsta brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizācija un pašvaldību ugunsdzēsības dienestu atbalsta mehānismi un iesaiste Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbā.¹¹⁵

Lai brīvprātīgo iesaiste ilgtermiņā sniegtu ievērojamu izmaksu ietaupījumu, ir jāveic sākotnējie ieguldījumi. Turklāt jāņem vērā, ka brīvprātīgā veikums nebūs tāds pats kā pilnas slodzes policistam. Brīvprātīgie parasti strādā mazāk stundas nekā algots personāls, un to mainības rādītāji ir augstāki. Lai radītu ievērojamu ietekmi noziedzības mazināšanā, ir nepieciešams noteikts brīvprātīgo policijas darbinieku skaits. Ja brīvprātīgo iesaiste nav efektīvi pārvaldīta, tā drīzāk var būt slogs. Ārvalstu pieredze rāda, ka policijas iestādes kā brīvprātīgos bieži piesaista pensionētus policistus, kuriem jau ir nepieciešamās prasmes un pieredze, tādēļ to iesaiste brīvprātīgo palīgu darbā ir būtiski vienkāršāka.¹¹⁶

Revīzijā analizētā citu valstu pieredze liecina, ka lielāku brīvprātīgo skaitu policijas darbā ir iespējams piesaistīt, ja izmanto mehānismus, lai kompensētu to ieguldījumu. Piemēram, kompensē dažādus izdevumus, izmaksā dienas naudu, nodrošina apdrošināšanu, piešķir noteiktas atlaides, atlīdzina zaudējumus un kaitējumu. Tāpat svarīgi ir nodrošināt regulāru apmācību un sekmēt palīgu nemateriālo motivāciju (regulāras sanāksmes, saliedēšanas pasākumi u. tml.).

Daudzās valstīs brīvprātīgajiem policijas palīgiem ir plašākas pilnvaras nekā Latvijā. Būtiskākie virzieni, kā iesaistīt brīvprātīgos policijas palīgus, ir patrulēšana un sabiedriskās kārtības nodrošināšana, atbalsts operatīvajā darbā un izmeklēšanā, administratīvie un prevencijas uzdevumi, kā arī specializēta palīdzība atbilstoši brīvprātīgā prasmēm. Par to liecina arī Igaunijas un Lietuvas pieredze. Detalizētāk skatīt 3.

pielikumā “Latvijas, Lietuvas un Igaunijas normatīvā regulējuma par brīvprātīgajiem policijā salīdzinājums”.

Igaunija policijas palīga institūtu aktīvi ir attīstījusi jau daudzus gadus, un tam ir atvēlēts būtisks valsts budžeta finansējums. Igaunijā 2024. gadā policijas palīgu iesaistīšanai budžetā bija plānoti 2,06 miljoni *euro*, galvenokārt šādām aktivitātēm: informatīvajam darbam, brīvprātīgo atzinības un mentoru sistēmas attīstībai, brīvprātīgo apmācībai, normatīvās vides modernizācijai. 2025. gadā budžeta finansējums šīm aktivitātēm ir jau 2,91 miljoni *euro*.¹¹⁷

Igaunijā policijas palīgu pilnvaras vairākos aspektos ir pat pielīdzināmas policista pilnvarām. Palīgs policijas norīkojumā ir tiesīgs noskaidrot personas identitāti, pratināt, aizturēt, pārbaudīt personu, veikt alkohola un citu vielu pārbaudi, iekļūt telpās un pārbaudīt tās, apturēt transportlīdzekli, noteikt aizliegumu uz laiku tuvojties personai u. c. Noteiktos gadījumos palīgs ir tiesīgs izmantot arī speciālos līdzekļus, ieročus, kā arī pielietot fizisku spēku.

2023. gada beigās Igaunijā bija ap 1200 policijas palīgu, kas katrs sniedza atbalstu policijai vidēji 102 stundas gadā. Kopā tās ir 122 700 stundas, kas atbilst vidēja lieluma policijas iecirkņa darba apjomam. Publiski pieejamā informācija liecina, ka Igaunijas policijai ir plāns līdz 2030. gadam palielināt brīvprātīgo skaitu vairāk nekā divas reizes.¹¹⁸

Lietuvā ir trīs veidu brīvprātīgie policijas palīgi:

- ❖ policijas atbalstītāji, kas iesaistīti sabiedriskās kārtības uzturēšanā un reaģēšanā uz zemākas kategorijas notikumiem;
- ❖ goda policijas atbalstītāji, kas galvenokārt sniedz intelektuālo pienesumu, piemēram, izglītojošos pasākumos;
- ❖ jaunie policijas atbalstītāji, kas ir 12–17 gadu veci bērni un jaunieši, un to aktivitātes saistītas ar nepilngadīgo noziedzības un pārkāpumu novēršanu sadarbībā ar policijas un izglītības iestādēm.

Policijas atbalstītājiem ir plašas pilnvaras un to norādījumi ir saistoši visām fiziskajām un juridiskajām personām un amatpersonām. Policijas atbalstītājus piesaista divos virzienos – preventijā un sabiedriskās kārtības uzturēšanā. Kopā ar policijas darbinieku atbalstītāji ir tiesīgi apturēt transportlīdzekļus, pārbaudīt personas identitāti, ieiet telpās u. c. Vienlaikus policijas darbinieka uzdevumā tie var patrulēt arī patstāvīgi. Noteiktos gadījumos policijas atbalstītājiem ir tiesības lietot arī fiziskos piespiedu līdzekļus. Plašākas pilnvaras ir speciāli apmācītajiem atbalstītājiem. Lietuvā regulējums paredz arī noteikta aprīkojuma (roku dzelžu, gāzes baloniņu u. c.) piešķiršanas kārtību policijas atbalstītājiem.

2023. gadā Lietuvā bija 732 policijas atbalstītāji, kuri brīvprātīgajam darbam katrs vidēji bija veltījuši 37 stundas gadā. Preventīvo darbu kopā ar policistiem 2024. gadā veica arī 635 jaunie policijas atbalstītāji.¹¹⁹

Jāpaplašina apsardzes komersantu loma sabiedriskās kārtības un drošības uzturēšanā

Ārvalstu prakse liecina, ka arvien vairāk apsardzes pakalpojumu sniedzēji piedāvā pakalpojumus, kas vērsti uz noziedzības novēršanu, tajā skaitā likumpārkāpēju aizturēšanu. Pieaugošais spiediens uz tiesībsardzības iestāžu resursiem ir novedis pie tā, ka noteiktas policijas funkcijas un uzdevumi tiek nodotas privātajam sektoram. Tas kļūst par arvien nozīmīgāku spēlētāju noziedzības novēršanā un sabiedrības drošības nodrošināšanā. Ārvalstu praksē privātajam sektoram nereti uztic aizturēto uzraudzību, konvojēšanu un kritiskās infrastruktūras apsardzi, tā ļaujot policijai koncentrēties uz pamatfunkcijām.¹²⁰

Revīzijā biedrības “Drošības Nozares Kompāniju Asociācija” pārstāvji norādīja, ka kopumā apsardzes nozares komersanti ir atvērti sadarbībai ar Valsts policiju un ir gatavi uzņemties noteiktus uzdevumus, ko

pašlaik veic policija. Uzdevumu nodošanas vai deleģēšanas gadījumā, iespējams, būtu nepieciešamas izmaiņas normatīvajā regulējumā, paredzot skaidrākas apsardzes komersantu un darbinieku tiesības un pienākumus. Piemēram, paredzot, ka apsardzes darbinieks ir tiesīgs aizturēt personu un to nogādāt policijā, nosakot maksimālo laiku, cik ilgi apsargs ir tiesīgs personu aizturēt u. tml. Biedrības pārstāvji minēja vairākas jomas, kurās apsardzes komersanti būtu gatavi lielākai iesaistei – aizturēto personu apsardze, objektu apsardze (vēstniecību, kritiskās infrastruktūras objektu, publisko pasākumu apsardze), sabiedriskās kārtības uzturēšana un patrulēšana publiskās vietās, kā arī satiksmes ierobežošana un regulēšana un autotransporta novietošanas noteikumu pārbaude autostāvvietās.¹²¹

Biedrības pārstāvji arī norādīja, ka praksē apsardzes darbinieku pienākumi var ievērojami atšķirties, piemēram, darbs pie videonovērošanas kamerām vai darbs fiziskajā apsardzē atšķirīgu drošības līmeņu objektos. Tādēļ būtu nepieciešams normatīvā līmenī diferencēt prasības apsardzes darbinieku apmācībai un sertifikācijai, paredzot atšķirīgu pilnvaru apjomu atkarībā no sagatavotības līmeņa. Šādu pieeju īsteno, piemēram, Zviedrijā¹²², kur privātās apsardzes darbinieki tiek iedalīti trīs tipos ar atšķirīgu apmācību un pilnvaru apjomu.

Valsts kontroles ieskatā, ir jāizvērtē iespēja apsardzes komersantiem nodot objektu apsardzi vismaz daļēji. Ministru kabinets ir noteicis, kādus objektus Valsts policijai jāapsargā¹²³ – tie ir gan kritiskās infrastruktūras objekti, gan ārvalstu pārstāvniecības u. c. objekti. Kopumā Valsts policijas speciālo objektu apsardzi nodrošina 280 amatpersonas un 49 darbinieki (video novērošanas operatori).

Revīzijā piesaistītā eksperta vērtējumā, iespējas nodot apsardzes uzdevumu citām institūcijām ir atkarīgas no apsargājamā objekta veida. Valstij piederoša objekta apsardze pēc būtības nav atsevišķs valsts pārvaldes uzdevums, bet gan palīgdarbība, kas ir saistīta ar attiecīgā objekta apsaimniekošanu, tostarp drošības nodrošināšanu tajā, un kas jāveic attiecīgā īpašuma īpašniekam. Tā ir izteikti tehniska darbība, kuru ir iespējams nodot apsardzes komersantiem, ja nepieciešams, izvirzot paaugstinātas kvalifikācijas prasības attiecībā uz kritiskās infrastruktūras objektu apsardzi. Valsts policijas iesaisti objektu apsardzē būtu lietderīgi saglabāt vien atsevišķos objektos (piemēram, diplomātiskajās un konsulārajās pārstāvniecībās), taču citos objektos Valsts policija veic tehnisku, ar valsts varas īstenošanu nesaistītu darbu, kuru var veikt arī apsardzes komersants.¹²⁴

Arī starptautiskā līmenī ir secināts, ka policijas personāla izmantošana diennakts apsardzei un signalizācijas un videonovērošanas sistēmu uzraudzībai nav labākais augsti kvalificētu policijas resursu izmantošanas veids. Tādēļ tādas valstis kā Zviedrija, Šveice, Kipra, Japāna un citas slēdz līgumus ar apsardzes komersantiem, lai aizsargātu valsts kritisko infrastruktūru.¹²⁵

Otrs virziens, kurā Valsts kontrole saredz iespēju iesaistīt privātās apsardzes komersantus, ir saistīts ar vienu no likumā noteiktajiem policijas pamatuzdevumiem – sniegt palīdzību iestādēm, privātpersonām un personu apvienībām to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu realizācijā.¹²⁶ Institūcijas un personas, kurām policijas darbiniekam savas kompetences ietvaros ir pienākums palīdzēt, ir noteiktas likumā “Par policiju”, Tiesu izpildītāju likumā, Epidemioloģiskās drošības likumā, Augu aizsardzības likumā u. c. normatīvajos aktos.¹²⁷

Valsts policijas sniegtais atbalsts dažādu institūciju darbībā ir pamatojams ar to, ka šīm institūcijām nav savu “spēka resursu”, lai gan tādi dažkārt ir nepieciešami to darbībā. Piemēram, pienākums sniegt atbalstu zvērinātam tiesu izpildītājam ir veicams samērā bieži, lai valsts pārvaldes funkciju un uzdevumu izpilde būtu efektīva un iedarbīga. Savukārt Valsts policijas pienākums sniegt palīdzību ārstniecības iestādēm un ārstniecības personām ir saistīts ar Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta pienākumu nogādāt specializētajā medicīnas iestādē psihiski nelīdzsvarotas personas vai pavadīt brigādi uz izsaukumu, ja ir aizdomas par iespējamu agresiju (diennaktī vidēji ap 11 gadījumiem).¹²⁸ Šo uzdevumu izpilde Valsts

polīcijai prasa būtiskus resursus un būtu apsverams, vai drošības un kārtības nodrošināšanā citi subjekti un institūcijas nevarētu piesaistīt apsardzes komersantus.

Valsts policijas un mazumtirdzniecības komersantu sadarbībai jāklūst efektīvākai

Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju zādzības no tirdzniecības vietām veido būtisku daļu no visu zādzību skaita. Noziedzības rādītāji liecina, ka lielu daļu no saviem resursiem Valsts policija patērē, lai izmeklētu zādzības, krāpšanas un piesavināšanās nelielā apmērā. 2023. gadā Latvijā bija 9 340 zādzības, krāpšanas un piesavināšanās nelielā apmērā jeb 28 % no visiem Valsts policijā reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, bet 2024. gadā – jau 11 024 jeb 32 %. Piemēram, Rīgas reģiona Austrumu pārvaldē un Pārdaugavas pārvaldē 2020. līdz 2022. gadā attiecīgi 40 % un – 55 % no reģistrētajām zādzībām bija zādzības no tirdzniecības objektiem.¹²⁹ Turklāt šie rādītāji atspoguļo tikai daļu no faktiskā šādu noziedzīgo nodarījumu skaita.

Revīzijā Valsts kontrole apzināja pārtikas, degvielas un būvmateriālu mazumtirgotāju ķēžu komersantu un asociāciju viedokļus par to, kā iespējams mazināt policijas iesaisti zādzību nelielā apmērā izmeklēšanā, kā arī sadarbības iespējas starp policiju un komersantiem zādzību mazināšanai vai to izmeklēšanā.

Tirgotāju vērtējumā, nav nepieciešams noteikt obligātas prasības saistībā ar veicamajiem pasākumiem zādzību mazināšanai tirdzniecības vietās, piemēram, noteikt apsardzes darbinieku vai videokameru skaitu atkarībā no tirdzniecības vietas platības un iepriekšējo zādzību skaita. Komersanti pielāgo drošības pasākumus pēc nepieciešamības un vērtē, cik lielā mērā ieguldīt drošības risinājumos, ņemot vērā gan noziedzības tendences, gan samērojot zādzību radītos zaudējumus ar ieguldījumiem. Komersantiem ir arī dažādas finansiālās un administratīvās iespējas. Mazākiem vai reģionālajiem tirgus dalībniekiem varētu rasties būtiski šķēršļi un izmaksas, kas radītu nevienlīdzību starp komersantiem. Šāda pieeja varētu arī sekmēt preču pārdošanas cenu pieaugumu.

Vienlaikus, analizējot gan Valsts policijas, gan komersantu dažādos viedokļus, Valsts kontroles vērtējumā, ir vairāki iespējamie risinājumi, lai mazinātu zādzības tirdzniecības vietās, kā arī uzlabotu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas procesu:

- ❖ ciešāka un efektīvāka Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbība, īpaši informācijas un pierādījumu apmaiņā;
- ❖ noteikt tādu normatīvo regulējumu, kas dotu tiesības tirdzniecības komersantiem ieviest papildu pasākumus savas mantas aizsardzībai saistībā ar personas (apmeklētāju) datu apstrādi.

Jāpilnveido komersantu un Valsts policijas sadarbība informācijas apmaiņā

Visi revīzijā aptaujātie tirdzniecības komersanti puda viedokli, ka būtu nepieciešams efektīvāks informācijas apmaiņas risinājums ar Valsts policiju, kas ļautu iesniegt Valsts policijai iesniegumu un visus ar zādzību saistītos materiālus un informāciju digitālā formātā uzreiz pēc notikušās zādzības, piemēram, izmantojot tiešsaistes sistēmu. Pašreiz pieejamie risinājumi un formāti informācijas apmaiņai, komersantu ieskatā, nav pietiekami ērti un efektīvi. Kā norādīja komersanti, kuri komercdarbību veic arī ārvalstīs, šāda iespēja ir, piemēram, Lietuvā un Igaunijā – šajās valstīs informācijas apmaiņas un izmeklēšanas process kopumā, komersantu vērtējumā, ir vienkāršāks un ātrāks.

Šobrīd trūkst risinājumu ātrai un efektīvai informācijas apmaiņai un pierādījumu iesniegšanai noziedzīga nodarījuma gadījumā, kas būtu ērts gan tās iesniedzējiem, gan Valsts policijai. Informācijas apmaiņas process (jo īpaši videomateriālu iesniegšana) ir atkarīgs no katra komersanta iespējām un pieejas, kā arī Valsts policijas ierobežotajām tehniskajām iespējām videomateriālu uzglabāšanai, pirms tie tiek ierakstīti CD. Piemēram, vieni komersanti iesniegumu iesniedz papīra formātā, bet pierādījumus (fotomateriālus

un videomateriālus) iesniedz, izmantojot ārējos datu nesējus (piemēram, *USB* vai *CD*). Savukārt citi iesniegumu iesniedz elektroniski, norādot informāciju par tīmekļvietni, kurā ir iespējams piekļūt fotomateriāliem un videomateriāliem. Šajā gadījumā videomateriālu saglabāšana savos resursos jānodrošina Valsts policijai. Videomateriālus par notikušo zādzību Valsts policija ieraksta *CD* un, noslēdzot izmeklēšanu, kopā ar pārējiem krimināllietas materiāliem nodod prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai. Šāda pieeja saistīta ar to, ka Kriminālprocesa informācijas sistēmā tās tehnisko resursu ierobežojuma dēļ nav iespējams elektroniski pievienot videomateriālus. Savukārt prokuratūra šādu *CD* formātā iesniegto video tehniski apstrādā, lai samazinātu tā datu apjomu un nodrošinātu iespēju to elektroniskā veidā iekļaut Prokuratūras informācijas sistēmā.

Valsts kontroles ieskatā, šāda pieeja videomateriālu aprītē un uzglabāšanā (izmantojot *CD*) neatbilst mūsdienu iespējām, tādēļ ir jāmeklē risinājumi, kā to uzlabot, lai kopumā sekmētu efektīvāku informācijas apriti.

Pierādījumu iesniegšanu kavē arī trūkumi Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbībā un atšķirīga normatīvo aktu interpretācija. Piemēram, daļa uzņēmumu ar videonovērošanas kamerām fiksētos pierādījumus par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pievieno uzreiz iesniegumam policijai, bet daļa informē policiju par šādu pierādījumu esamību un izsniedz tos tikai pēc policijas pieprasījuma, uzskatot, ka šāda rīcība ir nepieciešama saskaņā ar regulējumu personas datu aizsardzības jomā.

Atbilstoši Datu valsts inspekcijas sniegtajam skaidrojumam: ja komersants ir skaidri definējis videonovērošanas mērķi – piemēram, noziedzīgu nodarījumu novēršana vai pierādījumu iegūšana – un par to ir informējis personas, kas nonāk videokameru redzeslokā (piemēram, ar informatīvu zīmi), tad šāda datu apstrāde tiek veikta leģitīmo interešu ietvaros.¹³⁰ Šādā gadījumā komersantam nav nepieciešams sagaidīt policijas pieprasījumu, lai nodotu videoierakstu – tas drīkst pievienot videoierakstu iesniegumam policijai.¹³¹

Revīzijā noskaidrotā informācija liecina, ka atšķiras arī komersantu pieeja, iesniegumā aprakstot notikušo noziedzīgo nodarījumu, proti, atšķiras gan satura detalizācija, gan sniegtā informācija pēc būtības. Piemēram, vieni komersanti iesniegumā precīzi norāda informāciju par konkrētu brīdi pievienotajā video materiālā, kurā redzami svarīgākie ar zādzību saistītie notikumi, savukārt citi komersanti šādu informāciju nesniedz. Lai satura un detalizācijas ziņā komersantu sniegtā informācija par notikušo noziedzīgo nodarījumu būtu iespējami vienāda, Valsts policija kā risinājumu varētu izveidot iesnieguma standartformu.

Šobrīd nav izveidots pastāvīgs Valsts policijas, tirdzniecības komersantu un to pārstāvošo organizāciju (piemēram, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Tirgotāju asociācija) sadarbības un saziņas formāts, kurā būtu iespējams pārrunāt un risināt iesaistītajām pusēm aktuālus ar zādzībām tirdzniecības vietās saistītus jautājumus, veicamos pasākumus šādu zādzību mazināšanai un sekmīgai izmeklēšanai u. tml.

Praksē radušies jautājumi lielākoties tiek risināti individuāli Valsts policijas iecirkņa līmenī. Tādēļ pieeja var būt atšķirīga, jo sadarbības kvalitāti un rezultātus ietekmē iecirkņa darba organizācija, noslodze, personāla iesaiste un citi cilvēciskie faktori. Sadarbībai būtu jābūt regulārai un identificētie jautājumi jārisina plānveidīgi, prioritāri iesaistoties Valsts policijas Centrālajam aparātam.

Plašāka rīcības brīvība ieviest papildu pasākumus komersantu mantas aizsardzībai

Revīzijā aptaujātie tirdzniecības komersanti norādīja, ka būtu gatavi darīt vairāk savas mantas aizsardzībai, īpaši saistībā ar tirdzniecības vietu apmeklētāju datu apstrādi.

Biometrisku datu (piemēram, sejas attēlu vai pirkstu nospiedumu) apstrāde Eiropas Savienībā ir stingri ierobežota un komersantiem praktiski nav atļauta, jo tā pārmērīgi ietekmē personas privātumu. Īpaši riskanta tā kļūst, kombinējot ar mākslīgā intelekta tehnoloģijām, kas var novest pie automatizētas personas datu analīzes, lai novērtētu vai prognozētu personas īpašības un uzvedību (personas profilēšana)¹³², tāpēc šāda datu izmantošana atļauta tikai tiesībaizsardzības iestādēm īpašos gadījumos.¹³³

Citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze rāda, ka valsts var lietot nestandarta risinājumus, ar kuriem tirdzniecības komersanti aizsargā savu mantu. Nīderlandē ir ieviesta kolektīvās iepirkšanās aizlieguma sistēma, kurai par samaksu var pievienoties tirdzniecības uzņēmumi, lai apmainītos ar informāciju par personām, kas citās tirdzniecības vietās izdarījušas zādzības vai pārkāpumus. Sistēma balstās uz personu vizuālu atpazīšanu, neizmantojot biometrisku datu apstrādi, tādējādi tā nav uzskatāma par īpašas kategorijas datu apstrādi. Pirmreizēju pārkāpumu gadījumā persona saņem brīdinājumu uz gadu, bet atkārtota pārkāpuma gadījumā tiek piemērots aizliegums klātienē apmeklēt konkrēto vai visas iesaistītās tirdzniecības vietas uz vienu līdz diviem gadiem. Sistēmu pārvalda kopīgi iecelts pārzinis, un tās ieviešana būtiski samazinājusi veikalu zādzību un traucējošas uzvedības gadījumu skaitu.¹³⁴

Vērtējot iespēju Latvijā pārņemt Nīderlandes pieeju, Datu valsts inspekcija norādīja, ka šādas sistēmas ieviešanai būtu nepieciešams ārējs tiesību akts, jo Latvijā šobrīd nav normatīvā pamata, kas ļautu tirdzniecības vietām vai to apsardzei liegt piekļuvi tirdzniecības vietai tām personām, kuras vizuāli ir atpazītas kā pārkāpējas. Šādi datu apstrādei – pat ja netiek veikta biometriskā identifikācija – jābūt tiesiski pamatotai un samērīgai attiecībā pret personas tiesībām uz privātumu un vienlīdzīgu piekļuvi pakalpojumiem. Turklāt inspekcija uzsvēra, ka Nīderlandes pieeja var darboties tikai ar aktīvu policijas iesaisti un uzraudzību, jo pastāv risks, ka subjektīva vizuāla atpazīšana var novest pie kļūdainas vai diskriminējošas rīcības.¹³⁵

Valsts policijai būtu jāvērtē iespējas rosināt izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas dotu tiesības tirdzniecības komersantiem ieviest papildu pasākumus savas mantas aizsardzībai. Proti, regulēt plašāku personas datu apstrādi noteiktiem mērķiem (piemēram, zādzību novēršanai vai atklāšanai) un ļautu tirdzniecības komersantiem veikt tādu personas datu apstrādi, kas nav īpašas kategorijas (biometriskie) dati.

Ieteikumi

Lai motivētu aktīvo un ieinteresēto sabiedrības daļu iesaistīties sabiedriskās kārtības un drošības uzraudzībā, Iekšlietu ministrijai un Valsts policijai attīstīt brīvprātīgo palīgu institūtu Latvijā, piemēram, īstenojot pilotprojektus konkrētās pilsētās, novados vai apkaimēs, lai pārbaudītu labākos sadarbības virzienus un veidus.

Lai atslogotu Valsts policiju no iesaistes mazāk sarežģītos un mazāk nozīmīgos sabiedriskās kārtības un drošības pasākumos, Iekšlietu ministrijai un Valsts policijai pārskatīt jomas, kurās Valsts policijas uzdevums būtu iespējams nodot vai deleģēt privātajam apsardzes sektoram, tā rodot iespēju policistus novirzīt svarīgāku uzdevumu izpildei.

Lai uzlabotu Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbību, mazinātu zādzību risku un atvieglotu zādzību izmeklēšanu, Iekšlietu ministrijai un Valsts policijai attīstīt Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbību ātrai un efektīvai informācijas apmaiņai un pierādījumu iesniegšanai, tajā skaitā, apzinot un vērtējot Lietuvas un Igaunijas īstenoto pieeju, kā arī vērtēt iespējas plašākai personas datu apstrādei, lai ieviestu papildu pasākumus komersantu mantas aizsardzībai.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis – izvērtēt, vai pastāv efektīvi risinājumi, lai novērstu policistu nepietiekamību.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Kā nodrošināt pietiekamu skaitu policistu?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Otrā revīzijas departamenta 20.08.2024. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-71/2024.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente Linda Freidenfelde-Purgaile, vecākā valsts revidente juriste Agnese Oļševska, vecākā valsts revidente Ilona Kronberga, vecākā valsts revidente Sarmīte Baltusa (no 14.04.2025.), valsts revidente juriste Kristīne Evertovska (no 10.02.2025. līdz 07.05.2025.), atbildīgā sektora vadītāja Kaiva Skalbiņa.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Iekšlietu ministrija un tās padotības iestāde Valsts policija ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem publiskā sektora revīzijas standartiem lietderības revīzijās: *ISSAI 300*, *ISSAI 3000*, *GUID 3910*, *GUID 3920*.

Revīzija veikta par laiku no 01.01.2022. līdz 31.12.2024. Pilnīga priekšstata iegūšanai informācija apkopota un analizēta arī par laiku ārpus minētā perioda.

Revīzijas apjomā iekļauta Iekšlietu ministrija un Valsts policija.

Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārlicību par pārbaudāmo priekšmetu un tā sasaisti ar revīzijas kritērijiem, vērtējot, vai:

- nepieciešamais un apstiprinātais policistu amata vietu skaits ir noteikts, ņemot vērā policijai noteikto funkciju un uzdevumu apjomu;
- ir veikti pietiekami pasākumi, lai motivētu policistus uzsākt dienestu un nepamest to, tajā skaitā, vai dienesta uzsākšanas kārtība sekmē jaunu policistu piesaisti, atlīdzības sistēma ir konkurētspējīga, noslodze ir vienlīdzīga un dienesta laika pagarināšana ir motivējoša;
- izdienas pensiju politika sekmē policistu palikšanu dienestā līdz brīdim, kad amatpersona reāli zaudē dienestam nepieciešamās profesionālās iemaņas, kā arī vai plānotā reforma veicinās policistu noturēšanu ilgāk dienestā, atbilst mainīgajiem dzīves apstākļiem – demogrāfijas tendencēm, kopējai pensiju politikai valstī u. c. –, ir līdzīga kā citviet ES valstīs un atlogos valsts budžetu;
- ir tādas Valsts policijas funkcijas, uzdevumi un no tiem izrietošie amata pienākumi, kuru izpildei objektīvi nav nepieciešama atbilstība dienestam specifiskajām prasībām un kurus varētu izpildīt nodarbinātie citā amata tiesisko attiecību statusā vai kurus var nodot vai deleģēt citiem subjektiem – publiskām vai privātām personām;

- vai tiek veicināta sabiedrības un uzņēmēju līdzdalība kārtības un drošības nodrošināšanā, tādējādi samazinot policijas resursu iesaisti.

Revīzijā netika vērtēts, vai Valsts policijas izmantoto informācijas sistēmu (piemēram, Vienotais notikumu reģistrs, Kriminālprocesa informācijas sistēma u. c.) funkcionalitāte sniedz iespēju tās efektīvi izmantot uzdevumu izpildē, tādējādi nodrošinot, ka policistu darbs ar šīm informācijas sistēmām norit ērti un mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām atbilstoši.

Revīzijas metodes

Turpmāk aprakstītas revīzijā izmantotās galvenās metodes.

Analizēti Latvijas tiesību akti, politikas plānošanas dokumenti, informatīvie ziņojumi u. c. dokumenti par Valsts policijas darbu un tā plānoto attīstību noteiktās policijas darbības jomās.

Analizēti Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas vadības dokumenti, gada pārskati, stratēģijas, darba plāni, tiesību akti, pētījumi, ziņojumi, nodarbināto amatu apraksti, dienesta gaitas pagarināšanas lēmumi u. c. ar revidējamo jautājumu saistīti dokumenti un informācija.

Analizēti un apkopoti valsts oficiālie statistikas dati (Centrālās statistikas pārvaldes sagatavotie statistikas pārskati) un Eiropas Savienības statistikas biroja (*Eurostat*) dati.

Datu analīzei:

- par Valsts policijas noteiktajām un aizpildītajām amata vietām, personālu, tā vecumu, stāžu, noteiktajām mēnešalgām, kopējo atlīdzību, veikto virsstundu darbu izmantoti Valsts policijas resursu vadības uzskaites sistēmas *Horizon* dati par laiku no 01.01.2020. līdz 30.09.2025.;
- par izdienas pensiju saņēmējiem, kuri izdienas pensijā devušies pēc dienesta Valsts policijā, un izdienas pensiju apmēru izmantoti Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras dati no informācijas sistēmas *LabIS* par laiku no 01.01.2015. līdz 14.12.2024.

Lai iegūtu informāciju un noskaidrotu dažādus viedokļus, ir notikušas tikšanās ar šādu institūciju, nevaldības organizāciju un privātā sektora pārstāvjiem:

- Iekšlietu ministriju (20.03.2025.);
- Valsts policiju (03.10.2024., 27.11.2024., 31.01.2025., 20.03.2025., 04.04.2025., 08.05.2025., 27.08.2025., 18.09.2025., 28.08.2025.);
- Valsts policijas koledžu (18.02.2025.);
- Iekšlietu ministrijas veselības un sporta centru (03.04.2025.);
- Iekšlietu ministrijas Centrālās medicīniskās ekspertīzes komisiju (08.04.2025.);
- Datu valsts inspekciju (23.09.2025.);
- Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrību (16.01.2025.);
- biedrību “Latvijas Arhitektu savienība” (10.06.2025.);
- biedrību “Drošības Nozares Kompāniju Asociācija” (16.01.2025.);
- sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Lidl Latvija” (06.08.2025.);
- sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Circle K Latvia” (06.08.2025.);
- akciju sabiedrību “VIRŠI-A” (08.08.2025.);
- sabiedrību ar ierobežotu atbildību “DEPO DIY” (13.08.2025.);
- sabiedrību ar ierobežotu atbildību “MAXIMA Latvija” (27.08.2025.).

Informācijas iegūšanai un viedokļa noskaidrošanai ir saņemta arī informācija no Ekonomikas ministrijas, Rīgas Tehniskās universitātes, biedrībām “Latvijas Tirgotāju asociācija”, “Latvijas Pārtikas tirgotāju asociācija” un “Latvijas apdrošinātāju asociācija”.

Revīzijas jautājuma izvērtēšanai par Valsts policijas funkciju un uzdevumu iespējamo nodošanu vai deleģēšanu citiem subjektiem (publiskām vai privātām personām) piesaistīts eksperts – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes asociētais profesors *Dr. iur.* Edvīns Danovskis, kurš sagatavojis vērtējumu “Eksperta vērtējums lietderības revīzijā Nr. 2.4.1-71/2024 “Kā nodrošināt pietiekamu skaitu policistu?””.

Ārvalstu pieredzes un prakses apzināšana:

- analizēts ārvalstu normatīvais regulējums par dienesta uzsākšanas un pagarināšanas prasībām;
- analizēts ārvalstu normatīvais regulējums un tā izmaiņas, lai konstatētu tendences – pensionēšanās vecuma izmaiņas, attieksšanās no izdienas pensijām u. c.;
- veikta anketēšana par izdienas pensiju sistēmu (izdienas vecumu, izdienas ilgumu, sociālajām garantijām u. c.) policistiem 10 Eiropas Savienības valstīs (Lietuva, Igaunija, Polija, Somija, Čehija, Zviedrija, Portugāle, Bulgārija, Slovākija, Īrija);
- analizēti Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības apkarošanas biroja (UNODC), Starptautiskās policijas priekšnieku asociācijas (*The International Association of Chiefs of Police (IACP)*), akadēmiskās vides pārstāvju pētījumi u. c. dokumenti par noziedzības prevenciju, brīvprātīgo iesaisti policijas darbā, kā arī pieeju policijas funkciju un uzdevumu nodošanā un deleģēšanā;
- analizēts Lietuvas un Igaunijas normatīvais regulējums un īstenotā pieeja brīvprātīgo policijas atbalstītāju un policijas darbinieku palīgu jomā, kā arī aplūkota citu valstu (Beļģijas, Lielbritānijas, ASV) prakse un secinājumi par brīvprātīgo atbalstītāju un palīgu iesaisti policijas darbā;
- analizēta Nīderlandes, Lielbritānijas, ASV pieeja privātpersonu, tajā skaitā tirdzniecības komersantu, īstenoto pasākumu savas mantas aizsardzībai pret zādzībām jomā (tostarp saistībā ar tirdzniecības vietu apmeklētāju personas datu apstrādi), kā arī Lielbritānijas un Zviedrijas pieeja privātās apsardzes komersantu iesaistē objektu apsardzē un drošības pasākumu īstenošanā;
- analizēta Nīderlandes, Francijas, Apvienotās Karalistes, ASV pieeja noziedzības mazināšanai, izmantojot vidi (tajā skaitā būvēto vidi), nosakot prasības normatīvā līmenī, kā arī pielietojot dažādus brīvprātīgi izmantojamus mehānismus sava īpašuma aizsardzībai.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas galvenais jautājums: Vai pastāv efektīvi risinājumi, lai novērstu policistu nepietiekamību?

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
1. Vai ir iespējams palielināt esošo policistu skaitu?		
1.1. Vai nepieciešamais un apstiprinātais policistu amata vietu skaits ir	Ir izstrādāta un skaidra dokumentēta	☑ Kritērijs sasniegts daļēji. Ir izstrādāti kritēriji nepieciešamā policistu skaita aprēķināšanai reģionu pārvalžu teritoriālajām

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
noteikts, ņemot vērā policijai noteikto funkciju un uzdevumu apjomu?	metodoloģija nepieciešamā policistu skaita noteikšanai.	struktūrvienībām (iecirkņiem) izmeklēšanas, prevencijas un reaģēšanas jomā. Kritēriji un aprēķins par nepieciešamo policistu skaitu Valsts policijas augstākā līmeņa struktūrvienībās nav veikts, jo to darbībai ir citāds raksturs un tās nevar tieši salīdzināt ar pārvalžu teritoriālo struktūrvienību uzdevumiem. Vienlaikus augstākā līmeņa struktūrvienībās nodarbināto policistu skaits veido gandrīz ceturto daļu no kopējā policistu skaita.
	Ir aktuāls aprēķins, un nepieciešamais policistu skaits ir pamatots ar iedzīvotāju skaitu, blīvumu, demogrāfijas tendencēm, noziedzības līmeni, policijas darba apjomu.	☑ Kritērijs ir sasniegts. Kritēriji nepieciešamā policistu skaita aprēķināšanai reģionu pārvalžu struktūrvienībām (iecirkņiem) satur gan konkrētu darba apjoma informāciju katrā jomā, gan rādītājus, kas raksturo apkalpojošo teritoriju.
	Aprēķinātais nepieciešamo policistu skaits un apstiprinātais amata vietu skaits neatšķiras par 5 %.	☑ Kritērijs sasniegts daļēji. Pēc reorganizācijas apstiprināto amata vietu skaits bija par 3 % mazāks nekā aprēķinātais nepieciešamais policistu skaits. Savukārt 2024. gada beigās amata vietu skaits ir vēl samazināts un neatbilst aprēķinātajam nepieciešamajam policistu skaitam jau par 10 %.
	Faktiskais policistu skaits ne vairāk kā par 10 % neatšķiras no ES vidējā rādītāja.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Latvijā 2023. gadā policistu skaits bija par 58 % mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā.
1.2. Vai ir veikti pietiekami pasākumi, lai motivētu policistus uzsākt dienestu un nepamest to?	Dienesta uzsākšanas kārtība sekmē jaunu policistu piesaisti, un prasības dienesta uzsākšanai Latvijā u. c. ES valstīs nav būtiski atšķirīgas.	☑ Kritērijs sasniegts daļēji. Ja pārskatītu prasības dienesta uzsākšanai, varētu paplašināt dienestā pieņemamo personu loku. Iepazīstoties ar citu valstu pieredzi, secināms, ka Latvijā izvirzītās prasības fiziskajai sagatavotībai nav raksturojamas kā augstas, tomēr fiziskās sagatavotības un veselības stāvokļa prasības varētu atvieglot, piemēram, izmeklētājiem. Var tikt mīkstinātas pilsonības prasības attiecībā uz Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas, NATO un citu sabiedroto valstu pilsoņiem, ja tiktu atzīts, ka tas ir valsts un sabiedrības drošības interesēs. Šādu praksi izmanto arī citas Eiropas valstis.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	Tiek īstenoti pasākumi policistu motivēšanai, palielinot atbildību un sociālās garantijas, izlīdzinot policistu slodzi starp struktūrvienībām.	☑ Kritērijs sasniegts daļēji. Atbildības sistēmas izmaiņas un papildu finansējums ir devis rezultātu – policistu atbildība ir virs darba tirgus vidējā līmeņa. Pēdējo piecu gadu laikā policistu atbildība ir pieaugusi vidēji par 78 % un pārsniedz vidējo bruto atbildību sabiedriskajā sektorā par 56 %. Lai arī veikti mēģinājumi, policistu noslodze nav izlīdzināta un cilvēkresursi starp struktūrvienībām nav sadalīti taisnīgi. Rīgas reģiona pārvaldē ir nodrošināti tikai 44 % no nepieciešamā policistu skaita. Tas nozīmē, ka esošie policisti ir pārslogoti, visticamāk, ietekmējot arī amatpersonu lēmumu dienestu pamest.
	Dienesta laika pagarināšanas process (amatpersonai sasniedzot 50 gadu vecumu) ir pamatots ar policijas vajadzībām un to iniciē policijas vadība.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Dienesta laika pagarināšanu rosina paši policisti, nevis Valsts policijas vadība. Esošā kārtība, visticamāk, neveicina amatpersonas vēlmi palikt dienestā un var radīt sajūtu, ka līdzšinējais ieguldījums un pieredze netiek pienācīgi novērtēta.
	70 % no tiem policistiem, kas sasniedz izdienas vecumu, paliek dienestā Valsts policijā.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Vidēji tikai 46 % no amatpersonām, kuras sasniedz likumā noteikto 50 gadu vecumu, turpina dienestu.
	90 % policistu paliek dienestā pēc trīs gadu dienesta Valsts policijā.	☑ Kritērijs sasniegts daļēji. Pēc pirmajiem trīs gadiem dienestā Valsts policijā vidēji gandrīz piektā daļa (jeb 18 %) amatpersonu no dienesta atvaļinās. Tātad pēc trīs nostrādātiem gadiem Valsts policijā dienestu turpina 82 %.
1.3. Vai policistu izdienas pensiju politika sekmē policistu palikšanu dienestā līdz brīdim, kad amatpersona reāli zaudē dienestam nepieciešamās profesionālās iemaņas?	Policistu izdienas pensiju politika atbilst mainīgajiem dzīves apstākļiem – demogrāfijas tendencēm, kopējai pensiju politikai valstī u. c.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Esošā sistēma neatbilst sākotnējam mērķim, dzīves apstākļu, darba tirgus, demogrāfijas tendencēm un budžeta iespējām. Izdienas pensiju reforma, kas pakāpeniski stāties spēkā no 01.01.2027., nedos būtisku ietekmi vēl vismaz 25 gadus. Izmaiņas būs ļoti lēnas un radikāli neizmainīs līdzšinējo sistēmu, sekmēs arvien lielāku netaisnību starp izdienas pensijas un vecuma pensijas saņēmējiem.
	Policistu izdienas pensiju politika Latvijā ir līdzīga kā	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Vairumā Eiropas valstu jau šobrīd izdienas vecums, izdienas stāžs un pensijas apmērs ir augstāks, nekā

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	citviet Eiropas Savienības valstīs.	Latvijā tas būs vēl tikai pēc desmit un vairāk gadiem. Ir valstis, kas ir vispār atteikušās no izdienas pensijām.
	Plānotās izmaiņas policistu izdienas pensiju piešķiršanas kārtībā nerada budžetam nepanesamu slogu.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Aprēķini par izdienas pensiju reformas ietekmi uz budžetu nav visaptveroši, tie veikti tikai par vienu no paredzētajām izmaiņām, kuras ietekme uz budžetu būs niecīga. Kopumā finanšu ietekme uz budžetu būs tikai pēc 15 gadiem, kad izdienas pensijas apmēru sāks ietekmēt pensijas minimālā un maksimālā apmēra pazemināšana par 10 %, tikai pēc 25 gadiem izdienas pensiju vairs nepiešķirs uz mūžu, bet līdz vecuma pensijas saņemšanai u. c.
2. Vai policistus ir iespējams atbrīvot no kādām tiem noteiktajām funkcijām un uzdevumiem?		
2.1. Vai ir tādas policijai noteiktās funkcijas un uzdevumi, kuras policistu vietā varētu veikt nodarbinātie citā amata tiesiskajā statusā?	Ir veikts aktuāls Valsts policijas funkciju un uzdevumu izvērtējums, nosakot funkcijas, uzdevumus un no tiem izrietošos amata pienākumus, kurus ir tiesīgi veikt tikai policisti un kurus var veikt nodarbinātie citā amata tiesiskajā statusā.	⊗ Kritērijs sasniegts daļēji. Valsts policijai noteiktās funkcijas un uzdevumi ir pārskatīti vairākkārt. 2017. gadā tika pabeigta atbalsta funkciju vērtēšana un attiecīgo amata vietu pārveidošana no amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm uz darbinieku amatiem. Aktuālāks dokumentēts izvērtējums nav veikts, izņemot attiecībā uz atsevišķām jomām (konvojšana, ekspertīzes u. c.), kurās šobrīd tiek ieviestas reformas.
	Praksē policisti neveic tādus pienākumus, kuru izpildei nav nepieciešama amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm darbībai raksturīgā paaugstinātā atbildība, paaugstinātās prasības pret dienesta disciplīnas ievērošanu, darbs bīstamos apstākļos un paaugstināta riska situācijās.	⊗ Kritērijs sasniegts daļēji. Revīzijā ir konstatētas vairākas Valsts policijas funkcijas, uzdevumi un no tiem izrietošie amata pienākumi, kurus veic vismaz 700 policisti, kaut arī to amata pienākumi neprasa paaugstinātu atbildību, paaugstinātas prasības pret dienesta disciplīnas ievērošanu, darbu bīstamos apstākļos un paaugstināta riska situācijās.
2.2. Vai ir tādas policijas funkcijas un uzdevumi, kurus var veikt citas publiskās vai privātās personas?	Ir veikts aktuāls Valsts policijas uzdevumu izvērtējums, kas ir dokumentēts un izsekojams, nosakot, kuru funkciju un uzdevumu	⊗ Kritērijs sasniegts daļēji. Valsts policijai noteikto funkciju un uzdevumu izpilde ir pārskatīta vairākkārt (pēdējā apjomīgākā pārskatīšana 2018. gadā), un vairāku uzdevumu izpilde nodota vai deleģēta citām institūcijām. Šobrīd ir uzsākts vai turpinās process, kas paredz Valsts

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	nodošana vai deleģēšana citām publiskām vai privātām personām būtu iespējama un lietderīga.	policijas uzdevumus atsevišķās jomās nodot vai deleģēt citām organizācijām (konvojšana, ekspertīzes u. c.).
	Valsts policija neveic tādas funkcijas un uzdevumus, kurus ir iespējams un ir lietderīgi nodot vai deleģēt citiem subjektiem – publiskām vai privātām personām.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Valsts policijā objektu apsardzi nodrošina 280 policisti, kas nav optimālākais veids, kā izmantot dienestam speciāli sagatavotu un apmācītu policistu spējas. Apsardzes komersantus būtu iespējams iesaistīt gan objektu apsardzē, gan palīdzības sniegšanā noteiktām institūcijām. Turklāt objektu apsardze ir izteikti tehniska palīgdarbība, kas jāveic attiecīgā īpašuma īpašniekam. Citu Valsts policijas funkciju un uzdevumu izpildes nodošana vai deleģēšana citiem subjektiem ir nosakāma pēc visu policistu pienākumu pārvērtēšanas.
2.3. Vai tiek veicināta sabiedrības līdzdalība kārtības un drošības nodrošināšanā, tādējādi samazinot policijas resursu iesaisti?	Valsts policijā ir veikti pasākumi brīvprātīgo policijas darbinieka palīgu institūta attīstībai (piemēram, veikti pilotprojekti).	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Valsts policija neizmanto iespēju savā darbā iesaistīt brīvprātīgos policijas atbalstītājus – šobrīd Valsts policijā ir tikai 27 brīvprātīgie palīgi. Nav veikti pasākumi mērķtiecīgai un plānveidīgai brīvprātīgo policijas darbinieka palīgu institūta attīstībai.
	Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbība saistībā ar zādzībām tirdzniecības vietās ir vērtējama kā efektīva	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Nav izveidots pastāvīgs Valsts policijas un tirdzniecības komersantu sadarbības formāts, kur pārrunāt aktualitātes un risināt ar zādzībām tirdzniecības vietās saistītus problēmjautājumus. Nav arī vienota un ērta digitālā risinājuma informācijas iesniegšanai un apmaiņai. Zādzību tirdzniecības vietās prevencijai ir iespēja izmantot apmeklētāju personas datu apstrādi, ja tiktu noteikts normatīvais regulējums personas datu aizsardzības jomā.

Sektora vadītāja
Departamenta direktors

Kaiva Skalbiņa
Gatis Litvins

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. pielikums. Eurostat dati par policijas izdevumiem

Vispārējās valdības sektora izdevumu statistiku *Eurostat* apkopo, pamatojoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (turpmāk – ESA 2010)¹³⁶ datu iesniegšanas grafiku/programmu. ESA 2010 ir saskaņots Eiropas Savienības uzskaites ietvars, kas nodrošina sistemātisku, detalizētu un starptautiski salīdzināmu ekonomikas aprakstu valstu un reģionu līmenī. Tā balstās uz vienotiem jēdzieniem, klasifikācijām un uzskaites noteikumiem, ļaujot ticami aprēķināt makroekonomiskos rādītājus, piemēram, iekšzemes kopprodukta (IKP) un valsts budžeta deficītu. ESA 2010 ir saskaņota ar Apvienoto Nāciju Organizācijas izstrādāto globālo standartu *SNA 2008* (*System of National Accounts 2008*), taču pielāgota ES politikas vajadzībām. *SNA 2008* ir Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Komisijas, Starptautiskā Valūtas fonda, *OECD* un Pasaules Bankas kopīgi izstrādāts starptautisks standarts nacionālo kontu sistēmai. Tas nosaka metodoloģiju, kā valstīm vienoti mērit savas ekonomikas makroekonomiskos rādītājus (IKP, investīcijas, patēriņu u. tml.).

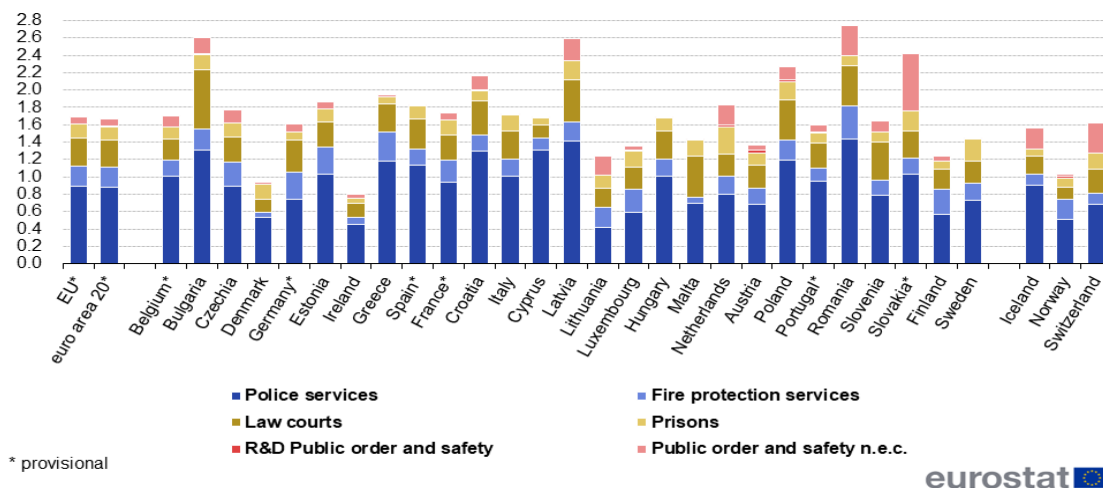
ESA 2010 ir juridiski saistoša visām Eiropas Savienības dalībvalstīm un kalpo kā pamats datu iesniegšanai *Eurostat*, un tie tiek izmantoti ES budžeta aprēķinos, strukturālo fondu sadalē un valstu fiskālās disciplīnas uzraudzībā.

Saskaņā ar ESA 2010 Eiropas Savienības dalībvalstīm ir pienākums iesniegt, arī 1100. tabulu “Vispārējās valdības izdevumi pēc funkcijām” vienpadsmit mēnešu laikā pēc attiecīgā pārskata gada beigām. Šī tabula sniedz informāciju par vispārējās valdības sektora izdevumiem, klasificētiem pēc galvenajām *COFOG* funkcijām un ESA 2010 kategorijām.

COFOG (no angļu valodas – *Classification of the Functions of Government*) ir valdības funkciju klasifikācija – starptautiski saskaņota sistēma, ko izstrādājusi Apvienoto Nāciju Organizācija un kuru izmanto, lai strukturēti sadalītu valdības izdevumus pēc to funkcijām jeb sabiedrisko pakalpojumu mērķiem. *COFOG* iedala valdības izdevumus 10 galvenajās kategorijās (jeb sadaļās, kas pazīstamas kā *COFOG* I līmeņa klasifikācija): (I) vispārējie valdības dienesti, (II) aizsardzība, (III) sabiedriskā kārtība un drošība, (IV) ekonomikas jautājumi, (V) vides aizsardzība, (VI) mājokļu un sabiedrisko lietu pārvaldība, (VII) veselība, (VIII) atpūta, kultūra un reliģija, (IX) izglītība, (X) sociālā aizsardzība. Šīs sadaļas tālāk tiek sadalītas grupās (*COFOG* II līmenis). Kategorijā “sabiedriskā kārtība un drošība” *COFOG* II līmeņa grupas ir:

- ❖ policijas dienesti,
- ❖ ugunsdzēsības dienesti,
- ❖ tiesas,
- ❖ cietumi,
- ❖ pētniecība un attīstība sabiedriskās kārtības un drošības jomā,
- ❖ sabiedriskā kārtība un drošība, citur neklasificēta.

Atbilstoši *Eurostat* datiem Latvijā sabiedriskās kārtības un drošības izdevumi 2023. gadā sasniedza 2,6 % no IKP, tajā skaitā izdevumi policijas dienestiem 1,4 %, ugunsdzēsības dienestiem 0,2 %, tiesām 0,5 %, cietumiem 0,2 %, bet citi izdevumi sabiedriskajai kārtībai un drošībai 0,2 % (skatīt pielikuma attēlu).

Attēls. Eurostat dati par valdības izdevumiem sabiedriskajai kārtībai un drošībai 2023. gadā.

Saskaņā ar COFAG rokasgrāmatu¹³⁷ grupā “policijas dienesti” (kods 03.1) tiek iekļauti izdevumi, kas saistīti ar policijas darbības un ar to saistīto pakalpojumu pārvaldību, tostarp ārzemnieku reģistrāciju, darba un ceļošanas dokumentu izsniegšanu imigrantiem, arestu uzskaites uzturēšanu, kā arī statistikas apkopošanu par policijas darbu. Šajā grupā ietilpst arī izdevumi, kas saistīti ar ceļu satiksmes regulēšanu un uzraudzību, kontrabandas novēršanu un zvejas kontroli piekrastes un atklātajos ūdeņos. Tā attiecas uz regulārās un palīgpolicijas, ostas, robežsardzes, krasta apsardzes un citu īpašo policijas vienību, kuras uztur valsts institūcijas, darbību. Tāpat šajā grupā ietilpst arī policijas laboratoriju uzturēšana un policijas apmācību programmu īstenošana vai atbalsts.

Latvijā attiecīgo statistiku apkopo un tālāk Eurostat iesniedz Centrālā statistikas pārvalde. Saskaņā ar statistikas datu aprakstu¹³⁸ galvenie vispārējās valdības sektora finanšu statistikas datu avoti ir Finanšu ministrijas gada pārskati par valsts un pašvaldību budžetu izpildi un statistikas veidlapu informācija par valsts un pašvaldību kontrolēto komersantu darbību.

Saskaņā ar Likumu par budžetu un finanšu vadību¹³⁹, lai nodrošinātu budžeta līdzekļu izlietošanas kontroli un dotu iespēju veikt nepieciešamo analīzi atbilstoši administratīvajām, funkcionālajām un ekonomiskajām kategorijām, Ministru kabinets nosaka budžetu (valsts budžeta un pašvaldību budžetu) ieņēmumu, izdevumu un finansēšanas klasifikāciju, kā arī nosaka pašvaldībām vienotu budžeta ieņēmumu, izdevumu, finansēšanas un parādu uzskaites klasifikāciju, kā arī izvirza noteikumus budžeta pārskatu sagatavošanai. Pamatojoties uz Likumu par budžetu un finanšu vadību, Ministru kabinets izdevījis noteikums¹⁴⁰ par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām. Budžetu izdevumu klasifikācija kodificē izdevumu veidus atbilstoši funkcionālajām kategorijām, lai nodrošinātu budžeta līdzekļu izpildes analīzi, statistiskās informācijas sistematizēšanu, apkopošanu un analīzi.

Attiecīgie Ministru kabineta noteikumi paredz, ka kodā 03.100 “Policija” tiek izdalīti trīs apakškodi: 03.110 “Policijas dienesti”, 03.120 “Robežsardze” un 03.130 “Pilsonības un migrācijas lietas” (skatīt pielikuma 1. tabulu).

1. tabula. Koda 03.100 "Policija" iedalījums saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem¹⁴¹

Koda numurs	Koda nosaukums	Ko uzskaita attiecīgajā kodā?
03.110	Policijas dienesti	Policijas darbības un dienestu vadību, policijas vai tās funkcijas izpildes nodrošināšanai izveidoto iestāžu darbību, tajā skaitā kārtības, kriminālās policijas, pārējo specializēto policijas vienību darbību, bruņojuma, materiāli tehnisko līdzekļu apgādi, sakaru un informācijas sistēmu izveidi un uzturēšanu, informācijas apmaiņas nodrošināšanu starp iestādēm. Citu valsts varas iestāžu uzturēto speciālo policijas spēku darbību; policijas laboratoriju darbību; policijas apmācības programmu darbību un atbalstu.
03.120	Robežsardze	Robežsardzes darbību un dienestu vadību, valsts robežas joslas uzturēšanu, specializēto vienību bruņojumu, materiāli tehnisko līdzekļu iegādi, sakaru un informācijas sistēmu izveidi un uzturēšanu, valsts robežas apsardzību un kontroli, ārzemnieku ieceļošanas, uzturēšanās, izceļošanas un tranzīta kontroli un robežsargu apmācības programmu darbību un atbalstu.
03.130	Pilsonības un migrācijas lietas	Vadību, personu tiesiskā statusa noteikšanu, iedzīvotāju uzskaiti, ceļošanas dokumentu noformēšanu, migrācijas un patvēruma lietas, ārvalstnieku reģistrāciju, darba un ceļošanas dokumentu izsniegšanu imigrantiem.

Saskaņā ar Oficiālās statistikas portāla datiem 2023. gadā policijas dienestu izdevumi bija 554 milj. *euro* jeb 1,4 % no IKP (skatīt 2. tabulu).

2. tabula. Sabiedriskās kārtības un drošības izdevumi 2023. gadā

	Vispārējā valdība	
	vispārējās valdības kopējie izdevumi, milj. <i>euro</i>	% pret iekšzemes kopproduktu
PAVISAM	17 187	43,988
Sabiedriskā kārtība un drošība, t. sk.	1 018,008	2,6
Policijas dienesti	554,332	1,4
Ugunsdrošības dienesti	90,467	0,2
Tiesas	188,989	0,5
Cietumi	87,817	0,2
Pētniecība un izstrāde sabiedriskās kārtības un drošības jomā	0,000	0,0
Citur neklasificēta sabiedriskā kārtība un drošība	96,403	0,3

Avots: CSP¹⁴²

Oficiālās statistikas portālā nav pieejams detalizētāks datu atšifrējums, t. i., nav iespējams iegūt informāciju par to, kas veido attiecīgos izdevumus (piemēram, cik no attiecīgajiem izdevumiem attiecināmi uz Valsts policiju, Valsts robežsardzi u. tml.). Taču ir pieejami dati atsevišķi par centrālās valdības un pašvaldību izdevumiem (skatīt 3. tabulu).

3. tabula. Sabiedriskās kārtības un drošības izdevumi 2023. gadā sadalījumā pa sektoriem, milj. euro

	Vispārējā valdība	Centrālā valdība	Pašvaldība
Sabiedriskā kārtība un drošība, t. sk.	1 018,008	956,942	61,066
Policijas dienesti	554,332	500,993	53,339
Ugunsdrošības dienesti	90,467	89,221	1,246
Tiesas	188,989	187,020	1,969
Cietumi	87,817	87,817	0,000
Pētniecība un izstrāde sabiedriskās kārtības un drošības jomā	0,000	0,000	0,000
Citur neklasificēta sabiedriskā kārtība un drošība	96,403	91,891	4,512

Avots: CSP¹⁴³

Valsts kase atvērto datu portālā (data.gov.lv) publicē datu kopas “Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijas kodiem”, kurā iekļauta informācija arī par izdevumiem funkciju griezumā. Lai gan Valsts kase publicē nekonsolidētos datus, savukārt Centrālā statistikas pārvalde, kā minēts iepriekš, izmanto Finanšu ministrijas gada pārskatus par valsts un pašvaldību budžetu izpildi un statistikas veidlapu informāciju par valsts un pašvaldību kontrolēto komersantu darbību, tomēr arī no atvērto datu portālā publicētajiem datiem iespējams gūt priekšstatu par policijas dienestu izdevumu struktūru.

Saskaņā ar Valsts kases publicētajiem nekonsolidētajiem datiem 2023. gadā centrālās valdības izdevumi policijas dienestiem bija 296 milj. euro. Savukārt citur neklasificēti sabiedriskās kārtības un drošības izdevumi saskaņā ar Valsts kases datiem bija 272 milj. euro (skatīt 4. tabulu).

Centrālā statistikas pārvalde no Finanšu ministrijas saņemtos datus *Eurostat* statistikas pārskata sagatavošanai koriģē, jo *Eurostat* metodoloģija paredz, ka citur neklasificētu sabiedriskās kārtības un drošības izdevumu īpatsvars nedrīkst pārsniegt 10 % no kopējās pirmā līmeņa kategorijas izdevumiem. Latvija citur neklasificētos sabiedriskās kārtības un drošības izdevumus, kas pārsniedz 10 %, uzrāda grupā “policijas dienesti”.

4. tabula. Sabiedriskās kārtības un drošības izdevumi 2023. gadā saskaņā ar Valsts kases publicētajiem nekonsolidētajiem datiem sadalījumā pa funkcijām un iestādēm

Kods	Funkcijas zemākajā līmenī nosaukums [Zemākā līmeņa funkcijas nosaukums // Funkcijas nosaukums (zemākajā līmenī)]	Izdevumi
03.100	Policija	21 790,82
	Valsts policija	4 353,37
	Valsts policijas koledža	7 351,48
	Valsts robežsardzes koledža	10 085,97
03.110	Policijas dienesti	185 810 024,91
	Izmeklēšanas atbalsta pārvalde	10 792 543,59
	Nodrošinājuma valsts aģentūra	233 769,27
	Valsts policija	168 106 452,74
	Valsts policijas koledža	6 677 259,31
03.120	Robežsardze	79 297 558,30
	Nodrošinājuma valsts aģentūra	7 006,48
	Valsts policijas koledža	40 659,55
	Valsts robežsardze	74 279 689,90

Kods	Funkcijas zemākajā līmenī nosaukums [Zemākā līmeņa funkcijas nosaukums // Funkcijas nosaukums (zemākajā līmenī)]	Izdevumi
	Valsts robežsardzes koledža	4 970 202,37
03.130	Pilsonības un migrācijas lietas	30 424 009,75
	Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija	34 090,97
	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	30 389 918,78
03.200	Ugunsdrošības, ugunsdzēsības, glābšanas un civilās drošības dienesti	89 107 112,86
	Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža	1 827 911,84
	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	87 279 201,02
03.310	Tiesu darbība	11 057 921,66
	Latvijas Republikas Augstākā tiesa	7 873 227,31
	Latvijas Republikas Satversmes tiesa	3 184 694,35
03.311	Tiesu sistēmas darbība	100 992 413,53
	Juridiskās palīdzības administrācija	4 563 832,49
	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs	4 302,00
	Tieslietu ministrija	2 213 745,93
	Tiesu administrācija	91 859 135,07
	Valsts tiesu ekspertīžu birojs	2 351 398,04
03.320	Prokuratūras darbība	44 583 813,57
	Latvijas Republikas prokuratūra	44 583 813,57
03.330	Valsts probācijas dienests	15 049 167,98
	Valsts probācijas dienests	15 049 167,98
03.390	Pārējās tieslietu iestādes	16 253 310,62
	Datu valsts inspekcija	1 551 524,15
	Ieslodzījuma vietu pārvalde	6 018 242,73
	Kultūras ministrija	1 719 147,80
	Latviešu valodas aģentūra	72 998,51
	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs	49 945,91
	Maksātspējas kontroles dienests	21 741,15
	Satversmes aizsardzības birojs	3 161,40
	Tieslietu ministrija	726 737,70
	Tiesu administrācija	1 760 891,42
	Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija	1 891 867,25
	Valsts probācijas dienests	51 063,87
	Valsts tiesu ekspertīžu birojs	302 211,28
	Valsts zemes dienests	2 083 777,45
03.410	Ieslodzījuma vietu vadība	87 432 180,52
	Ieslodzījuma vietu pārvalde	66 730 521,52
	Tieslietu ministrija	20 701 659,00
03.600	Pārējie iepriekš neklasificētie sabiedriskās kārtības un drošības pakalpojumi	274 595 229,46
	Bērnu aizsardzības centrs	148 840,85
	Finanšu izlūkošanas dienests	5 693 782,41
	Iekšējās drošības birojs	4 632 201,87
	Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs	30 392 344,97

Kods	Funkcijas zemākajā līmenī nosaukums [Zemākā līmeņa funkcijas nosaukums // Funkcijas nosaukums (zemākajā līmenī)]	Izdevumi
	Ieslodzījuma vietu pārvalde	1 968,00
	Izmeklēšanas atbalsta pārvalde	281 588,17
	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	16 200 076,03
	Labklājības ministrija	161 600,18
	Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija	15 076 652,87
	Nodrošinājuma valsts aģentūra	128 823 368,73
	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	2 686 048,02
	Tieslietu ministrija	9 822 431,27
	Valsts drošības dienests	43 240 798,88
	Valsts policija	6 861 979,93
	Valsts robežsardze	4 169 217,92
	Valsts robežsardzes koledža	2 062 201,45
	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	2 973 937,87
	Valsts valodas centrs	1 366 190,04
KOPĀ		934 624 533,98

2. pielikums. Policistu izdienas pensiju sistēmu raksturojošie rādītāji (standarta situācijā) Latvijā un citās revīzijā aptaujātajās valstīs 2025. gadā

Valsts	Izdienas pensija (ir/nav)	Vecuma pensijas vecums (gadi)	Izdienas pensijas vecums (gadi)	Izdienas pensijai nepieciešamais darba stāžs (gadi)	Pensijas apmērs	Maksimālais dienesta vecums
Latvija (šobrīd)	Ir	65	50	20	No 55 % līdz 80 %	60
Latvija (reformas piedāvājums)	Ir	65	55 No 2036. gada	25 No 2036. gada	No 45 % līdz 70 % No 2042. gada	65 No 2027. gada
Čehija	Ir	53–67, atkarībā no dzimšanas gada un dzimuma	65	15	No 20 % līdz 50 % no ikmēneša ienākumiem atkarībā no stāža	65
Igaunija	Ir, bet tikai tiem, kas iestājās dienestā līdz 31.12.2019.	65	55	20	50 % līdz 75 % no amatalgas (bez prēmijām un piemaksām) atkarībā no stāža	Nav ierobežots, ja atbilst prasībām
Polija	Ir	60 gadi sievietes 65 gadi vīrieši	Nav noteikts vecums	15 gadi, ja sākuši dienēt pirms 2013. gada; 25 gadi, ja sākuši dienēt no 2013. gada	No 40 % līdz 75 % no ikmēneša ienākumiem atkarībā no stāža	Nav ierobežots, ja atbilst prasībām
Lietuva	Ir	64 gadi 8 mēneši sievietes 64 gadi 10 mēneši vīrieši	No 55 līdz 65 atkarībā no dienesta pakāpes	25	No 27,5 % līdz 79,5 % no ikmēneša ienākumiem atkarībā no stāža	No 60 līdz 65 gadiem atkarībā no dienesta pakāpes
Zviedrija	Ir uzkrājums arodpensijai	Ap 67 gadiem, atkarībā no dzimšanas gada	No 61 līdz 63 atkarībā no dzimšanas gada	Nav noteikts	Nav informācijas	69 gadi, bet var ilgāk, ja ir dienesta nepieciešamība un atbilst prasībām
Īrija	Ir	66	60	30	Nav informācijas	70
Portugāle	Ir	66,7	No 55 gadiem no 60	36	Nav informācijas	70
Somija	Ir, bet tikai tiem, kas sāka dienestu	-	-	-	-	-

	pirms 01.07.1989. un to pieprasīja līdz 30.06.1999.					
Slovākija	Ir	Ap 64 gadiem	Nav noteikts	25	37,5 % līdz 65 % no vidējās izpelnas atkarībā no izdienas stāža	Nav ierobežots, ja atbilst prasībām
Bulgārija	Ir	62 gadi un 4 mēneši sievietes; 64 gadi un 8 mēneši vīrieši. Turpina pieaugt līdz 65 gadiem	54 gadi 4 mēneši, bet turpina pieaugt līdz 55 gadiem	Kopējais stāžs 27 gadi, no kura 2/3 iekšlietu sistēmā	No 36,45 %, bet maksimālā summa 1734 <i>euro</i>	60

3. pielikums. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas normatīvā regulējuma par brīvprātīgajiem policijā salīdzinājums

	Latvija ¹⁴⁴ Policijas palīgi	Lietuva ¹⁴⁵ Policijas atbalstītāji	Igaunija ¹⁴⁶ Policijas darbinieka palīgi
Aptuvenais skaits	27	732* <i>* Policijas atbalstītāji, neskaitot jaunos policijas atbalstītājus (t. i., 12–17 gadus veci bērni un jaunieši).</i>	1200
Prasības, lai kļūtu par brīvprātīgo	- policista ieteikums; - Latvijas Republikas pastāvīgais iedzīvotājs; - vecumā no 20 līdz 65 gadiem; - piemērotas personiskās un morālās īpašības; - nav sodāmības.	- Lietuvas Republikas pilsonis vai citas ES dalībvalsts pilsonis, kurš pastāvīgi dzīvo Lietuvas Republikā; - vismaz 18 gadus vecs; - lietuviešu valodas prasmes; - vismaz vidējā izglītība; - piemērotas personiskās un morālās īpašības; - ja ir tiesāts par tīšu noziegumu, pagājuši ne mazāk kā 5 gadi u. c.	- Igaunijas Republikas pilsonis; - vismaz 18 gadu vecs; - vismaz pamatizglītība; - igauņu valodas prasmes noteiktā līmenī; - var izpildīt fizisko pārbaužu normas; - konkrēti noteiktas piemērotas personiskās un morālās īpašības; - nav sodīts par tīši izdarītu noziedzīgu nodarījumu; - nav aizdomās turētais vai apsūdzētais kriminālprocesā; - izgājis veselības pārbaudi u. c.
Galvenās darbības jomas	- sniegt palīdzību policistam, veicot tehniskus vai organizatoriskus uzdevumus; - nepārsniedzot pilnvaras, atklāt noziedzīgu nodarījumu un administratīvo pārkāpumu cēloņus un tos veicinošos apstākļus; - palīdzēt apsargāt administratīvā pārkāpuma vai noziedzīga nodarījuma notikuma vietu; - noskaidrot likumpārkāpumā iesaistītās personas un aculieciniekus; - sniegt palīdzību cietušajiem; - ziņot policijai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas tiek gatavoti vai notiek, un personām, kas tos gatavo vai izdara. Neatliekamajos gadījumos	- palīdzēt policijai sabiedriskās kārtības uzturēšanā vai ar aktīvu rīcību novērst noziedzīgas darbības un likumpārkāpumus; - darbojoties kopā ar policistiem, var: - izmantot speciālos līdzekļus; - noteikt pārkāpēja identitāti; - palīdzēt policijas darbiniekiem aizturēt un nogādāt personu policijas iestādē; - ieiet dzīvojamās un citās telpās; - ja ir aizdomas, ka ir izdarīts noziedzīgs nodarījums vai administratīvais pārkāpums, apturēt transportlīdzekļus; - patrulēt patstāvīgi (ne mazāk kā 2 personām), bet tad neiegūst valsts pārvaldes pilnvaras; - saņemot informāciju vai pamanot noziedzīgu darbību, nekavējoties ziņot policijai, apsargāt notikuma vietu līdz policijas ierašanās brīdim,	- palīdzēt policijai novērst, noskaidrot un apkarot draudus, kas apdraud sabiedrisko kārtību, un novērst sabiedriskās kārtības pārkāpumus; - pēc policijas darbinieka rīkojuma palīgs var: - apturēt un pratināt personu, noskaidrot tās identitāti, aizturēt personu; - izmantot novērošanas iekārtas, lai uzraudzītu notiekošo publiskā vietā ar mērķi konstatēt un novērst apdraudējumu vai izbeigt pārkāpumu; - veikt alkohola reibuma, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošo vielu pārbaudi; - nogādāt reibumā esošu personu atskurbšanai; - aizliegt personai atrasties noteiktas personas tuvumā vai noteiktā vietā; - apturēt transportlīdzekli, tajā skaitā piespiedu kārtā;

	Latvija¹⁴⁴ Polijas palīgi	Lietuva¹⁴⁵ Polijas atbalstītāji	Igaunija¹⁴⁶ Polijas darbinieka palīgi
	iespēju robežās patstāvīgi veikt pasākumus noziedzīgu nodarījumu novēršanai un pārtraukšanai; ▪ sniegt palīdzību policijas darbiniekiem noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu novēršanā, pārtraukšanā un atklāšanā, kā arī sabiedriskās kārtības nodrošināšanā; ▪ nav tiesības lietot piespiedu līdzekļus.	identificēt lieciniekus un sniegt palīdzību cietušajiem.	- pārbaudīt personu vai tās apģērbu, lai pārliecinātos, ka personai nav priekšmetu vai vielu, ar kurām viņš var apdraudēt sevi vai citus cilvēkus; - iekļūt nekustamajā īpašumā un pārbaudīt to; - arestēt mantu u. c. ▪ palīgs ar krīzes lomu palīdz policijai ārkārtas situācijā, ārkārtas stāvokļa vai kara stāvokļa draudu laikā.
Apmācība	▪ nav paredzēta specifiska apmācība; ▪ vadošajam policijas darbiniekam ir pienākums iepazīstināt palīgu ar normatīvajiem aktiem par policistu uzdevumiem un to izpildes taktiku.	▪ ir nodrošināta sākotnējā teorētiskā un praktiskā apmācība, kā arī teorētiskais un praktiskais eksāmens (nav nepieciešams bijušajiem policistiem); ▪ reizi gadā jāapmeklē profesionālās pilnveides kursi un jākārtos eksāmens.	▪ ir nodrošināta pirmā posma 40 stundu apmācība un pārbaudījums; ▪ pēc 100 stundu dalības policijas darbā paredzēta otrā posma 40 stundu apmācība un pārbaudījums; ▪ lai uzturētu pietiekamu kvalifikāciju, vismaz reizi kalendārajā gadā palīgam ir jākārtos pārbaudījums; ▪ prasības par apmācībām neattiecas uz bijušo policistu, robežsargu, vai drošības iestādes amatpersonu, kā arī apsarga kvalifikāciju ieguvušu personu; ▪ ja nepieciešams nēsāt šaujamieroči vai elektrošoka ierīci, papildus jāapgūst vēl 40 stundu apmācība šaujamieroču jomā un jākārtos pārbaude šaušanā vai jāiziet 16 stundu apmācība elektrošoka ierīču lietošanā.
Atlīdzība, izdevumu atlīdzināšana, sociālās garantijas u. c.	▪ nav paredzēta atlīdzība, izdevumu atlīdzināšana un sociālās garantijas; ▪ var izteikt pateicību vai apbalvot ar vērtīgu balvu vai naudas balvu.	▪ nav paredzēta atlīdzība; ▪ var tikt atlīdzināti transporta, sakaru un citi izdevumi, kas radušies, pildot pienākumus; ▪ pienākas vienreizējs pabalsts, ja nodarīti miesas bojājumi un noteikta invaliditāte vai atbalstītājs gājis bojā; ▪ atlīdzināms materiālais un morālais kaitējums, ja radīts sakropļojums vai nodarīts kaitējums; ▪ var apbalvot vai piešķirt naudas prēmiju.	▪ pienākas bezalgas atvaļinājums līdz 15 dienām apmācībām un līdz 30 dienām palīga pienākumu izpildei; ▪ ja palīgam netiek saglabāta darba alga, pārvalde var izmaksāt kompensāciju par tām darba devēja nepamaksātajām atvaļinājuma dienām, kurās persona mācās vai pilda palīga pienākumus; ▪ piešķir kompensāciju vai pabalstu nāves vai kaitējuma gadījumā;

	Latvija¹⁴⁴ Policijas palīgi	Lietuva¹⁴⁵ Policijas atbalstītāji	Igaunija¹⁴⁶ Policijas darbinieka palīgi
			▪ atlīdzina transporta, sakaru izdevumus u. c. izdevumus, ko noteikusi pārvalde un kas nepieciešami dežūras veikšanai; ▪ var piešķirt apbalvojumu, naudas balvu, ieroci.

Atsauces

¹ *Police, court and prison personnel statistics*, Eurostat, Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Police_court_and_prison_personnel_statistics, skatīts 03.09.2025.

² *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics CLASSIFICATION OF THE FUNCTIONS OF GOVERNMENT (COFOG) 2019 edition*, pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-19-010>, skatīts 03.09.2025.

³ Valsts policijas anketu apkopojums par amatpersonu atvaļināšanās (pēc pašu vēlēšanās) iemesliem (par laiku no 2020. līdz 2024. gadam); Valsts policijas darbinieku apmierinātības pētījumi 2024. gadā; Iekšlietu iestāžu nodarbināto aptaujas rezultātu pārskats 2023. gadā; Pārskats par iekšlietu iestāžu nodarbināto aptaujas rezultātiem 2022. gadā.

⁴ Valsts policijas darbības un attīstības stratēģija 2023. – 2027. gadam, pieejama: <https://www.vp.gov.lv/lv/media/19845/download?attachment>, skatīts 30.05.2025.

⁵ Apkopojumā iekļauts tikai finansējums, kas piešķirts amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm atlīdzības palielināšanai, nav iekļauts papildus piešķirtais finansējums ārstniecības personu un pedagogu atlīdzības palielināšanai, kā arī nav iekļauts finansējums, kas piešķirts izdienas pabalstu izmaksai, amatpersonu, kas ir misijās ārvalstīs, atlīdzībai.

⁶ Atlīdzību Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (3. panta pirmā daļa) izpratnē veido darba samaksa, sociālās garantijas un atvaļinājumi.

⁷ Darba samaksa Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (3. panta pirmā daļa) izpratnē ir mēnešalga, piemaksas, prēmijas un naudas balvas.

⁸ Sociālās garantijas Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (3. panta pirmā daļa) izpratnē ir pabalsti, kompensācijas, apdrošināšana un Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā noteikto izdevumu segšana.

⁹ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr. 810 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju”.

¹⁰ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr. 806 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru”.

¹¹ Valsts policijas amatpersonas, kuru amati klasificēti 12.1. apakšsaimē “Izmeklēšana” un 12.2.1. apakšsaimē “Operatīvās darbības pasākumu īstenošana”.

¹² Valsts policijas amatpersonas, kuru amati no 23.08.2024. klasificēti 13.1. apakšsaimē “Reaģēšana” un 9. saimē “Resursu un krīzes vadība Valsts policijā”. Ņemot vērā, ka kārtības policijas struktūrvienībās analizētajā periodā 2020. gada–2025. gada I ceturksnim veiktas vairākas reorganizācijas, tajā skaitā gan 2022. gadā, gan 2024. gadā veikti grozījumi Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumos Nr. 810 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju”, kā rezultātā veikta kārtības policijas struktūrvienību amatpersonu amatu pārklasificēšana, šeit un turpmāk vienkopos analizēti amatpersonu amati, kas līdz 20.09.2022. bija klasificēti 9. saimē “Operatīvā vadība Valsts policijā”, līdz 22.08.2024. bija klasificēti 13.1.1. apakšsaimē “Patruļdienests”, 13.1.3. “Satiksmes drošības nodrošināšana”, 13.1.4. “Autopāravadājumu uzraudzība”, no 21.09.2022. līdz 22.08.2024. 9.1. apakšsaimē “Operatīvā vadība” un 9.2. apakšsaimē “Reaģēšana”, savukārt no 23.08.2024. 9. saimē “Resursu un krīzes vadība Valsts policijā” un 13.1. apakšsaimē “Reaģēšana”.

¹³ Lai pēc iespējas korektāk būtu iespējams salīdzināt dažādu amatpersonu bruto atlīdzību, tika analizēta amatpersonu darba samaksa bez piemaksām par dalību starptautiskajās misijās vai operācijās, savukārt no sociālajām garantijām analizē tika iekļauta tikai samaksa par darbnespējas lapu A un atvaļinājuma pabalsts (tajā skaitā analizē nav iekļautas kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu). Šeit un turpmāk ar vidējo bruto atlīdzību mēnesī jāsaprot mēnešalgu un atvaļinājuma samaksa, piemaksas (bez iepriekš minētās piemaksas), prēmijas, naudas balvas, atvaļinājuma pabalsts un samaksa par darbnespējas lapu A. Lai iegūtu vidējo bruto atlīdzību mēnesī, katras amatpersonas bruto atlīdzības kopsumma attiecīgajā periodā (gadā) tika dalīta ar mēnešu skaitu attiecīgajā periodā, kad amatpersona veikusi dienesta pienākumus, atskaitot laiku, kad amatpersona bijusi no Valsts policijas puses neapmaksātā prombūtnē (darbnespējas lapa B, bērna kopšanas atvaļinājums, bezalgas atvaļinājums u. tml.). Analizē nav iekļautas amatpersonas, kuras amata pienākumus attiecīgajā amatā pildījušas mazāk par vienu mēnesi.

¹⁴ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr. 810 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” un 13.12.2016. noteikumi Nr. 806 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru”.

¹⁵ Centrālās statistikas pārvaldes preses relīzes: “2020. gadā vidējā alga pirms nodokļu nomaksas – 1 143 eiro mēnesī” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/6568-darba-samaksa-2020-gada?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.), “2021. gadā vidējā alga pirms nodokļu nomaksas – 1 277 eiro mēnesī” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/8227-darba-samaksas-parmainas-2021-gada?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.), “2022. gadā vidējā alga pirms nodokļu nomaksas – 1 373 eiro mēnesī” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/12247-darba-samaksa-2022-gada-4-ceturksni?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.), “2023. gadā vidējā alga pirms nodokļu nomaksas – 1 537 eiro mēnesī” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/20752-darba-samaksas-parmainas-2023-gada-4-ceturksni-un?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.), “2024. gadā vidējā alga pirms nodokļu nomaksas – 1 685 eiro mēnesī” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/22343-darba-samaksas-parmainas-2024-gada-4-ceturksni-un?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.), “Vidējais atalgojums pirms nodokļu nomaksas 1 757 eiro” (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/preses-relizes/22897-darba-samaksas-parmainas-2025-gada-1-ceturksni?themeCode=DS>, skatīts 30.05.2025.).

¹⁶ Valsts un pašvaldību sektorā bez nodibinājumiem, biedrībām, fondiem un to komercsabiedrībām.

¹⁷ Saskaņā ar Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr. 810 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” 15.punktu kadeta amatā ieceltai amatpersonai, kas pirms mācību uzsākšanas nav ieņēmusi citu amatpersonas amatu iestādē un apgūst II, III vai IV profesionālās kvalifikācijas līmeņa izglītības programmu, mēnešalgas apmēru nosaka atbilstoši Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumiem Nr. 806 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru”.

¹⁸ Valsts policijas koledža. “Lepojamies! Jauno studiju gadu Valsts policijas koledžā uzsāk 217 jaunie kadeti”. 01.09.2025. Pieejams: <https://www.policijas.koledza.gov.lv/lv/jaunums/lepojames-jauno-studiju-gadu-valsts-policijas-koledza-uzsak-217-jaunie-kadeti?>, skatīts 10.10.2025.

¹⁹ Valsts policijas vadības reakcija uz ekspertu sniegtajām rekomendācijām un līdzšinējā progresā pārskats rekomendāciju īstenošanā ziņojumam par 1. aktivitāti: “Rekomendācijas organizatoriskām un funkcionālām pārmaiņām VP, t.sk., jauna organizatoriskās struktūras shēma un rekomendācijas nepieciešamajam darbinieku skaitam”.

²⁰ Valsts policijas 2022. gada publiskais pārskats, pieejams: <https://www.vp.gov.lv/lv/media/18048/download?attachment>, skatīts 10.09.2025.; Valsts policijas 2023. gada publiskais pārskats, pieejams: <https://www.vp.gov.lv/lv/media/22581/download?attachment>, skatīts 10.09.2025.

²¹ Projektā “Latvijas iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana” sagatavotais 1. aktivitātes ziņojums “Ieteikumi organizatorisku un funkcionālu izmaiņu veikšanai Latvijas Valsts policijā, tajā skaitā par jaunas organizatoriskās struktūras izveidi un nepieciešamo darbinieku skaitu” un izstrādātas rekomendācijas (19.03.2021.).

²² Valsts policijas darbinieku apmierinātības pētījumi 2024. gadā.

²³ Projektā “Latvijas iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana” sagatavotais 1. aktivitātes ziņojums “Ieteikumi organizatorisku un funkcionālu izmaiņu veikšanai Latvijas Valsts policijā, tajā skaitā par jaunas organizatoriskās struktūras izveidi un nepieciešamo darbinieku skaitu” un izstrādātas rekomendācijas (19.03.2021.).

²⁴ Analizēti to ES valstu dati, kuras datus Eurostat iesniegušas (piemēram, par 2023. gadu datus nav iesniegušas Igaunija, Itālija un Francija, tāpēc analizēti pārējo 24 valstu dati).

²⁵ Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRS/IRS010/table/tableViewLayout1/ un <https://prognozes.em.gov.lv/lv/demografijas-prognozes>, skatīts 30.09.2025.

²⁶ Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Police,_court_and_prison_personnel_statistics, skatīts 03.09.2025.

²⁷ Valsts policijas kritērijus izstrādāja 2019. gadā, tos minimāli precizēja un apstiprināja, uzsākot reorganizāciju ar 10.08.2022. pavēli Nr. 4057 “Par kritēriju apstiprināšanu”.

²⁸ Projektā “Latvijas iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana” sagatavotais 1. aktivitātes ziņojums “Ieteikumi organizatorisku un funkcionālu izmaiņu veikšanai Latvijas Valsts policijā, tajā skaitā par jaunas organizatoriskās struktūras izveidi un nepieciešamo darbinieku skaitu” un izstrādātas rekomendācijas (19.03.2021.).

²⁹ Valsts policijas 17.01.2025. sniegtais skaidrojums Valsts kontrolei.

³⁰ No Valsts policijas pamatbudžeta apmaksātais virsstundu skaits.

³¹ Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirknī uz 30.04.2025. bija 264 amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amata vietas, savukārt Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Ziemeļu pārvaldē uz 30.04.2025. bija 263 amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amata vieta.

³² Valsts policijas 17.01.2025. e-pasta vēstule Valsts kontrolei.

³³ Valsts policijas 18.12.2024. pavēle Nr. 7312 “Par atskaišu formu apstiprināšanu”, 02.06.2023. pavēle Nr. 2990 “Par tipveida Valsts policijas Reaģēšanas struktūrvienību norīkojuma atskaites apstiprināšanu”, 06.02.2024. pavēle Nr. 771

- “Par tipveida Valsts policijas prevencijas struktūrvienību atskaites apstiprināšanu” un 18.12.2024. pavēle Nr. 7301 “Par standartizētu atskaites veidlapu izmeklētāju palīgiem”.
- ³⁴ Valsts policijas 11.08.2025. skaidrojums Valsts kontrolei.
- ³⁵ Kriminālprocesa likuma 114. panta pirmā daļa, spēkā no 03.11.2022.
- ³⁶ Valsts policijas 13.11.2023. pavēle Nr. 5928.
- ³⁷ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 12. panta pirmās daļas 1., 2. punkts.
- ³⁸ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 24. panta otrā daļa, 29. panta ceturtā daļa, 30. pants un 31. panta otrā daļa.
- ³⁹ Izņemot 13 personas, kurām dienesta vieta noteikta Valsts policijas Galvenā pārvaldē Kinoloģijas nodaļā vai speciālo uzdevumu vienībā.
- ⁴⁰ Valsts policijas Personāla pārvaldes 06.10.2025. un 14.10.2025. skaidrojums Valsts kontrolei.
- ⁴¹ koncepcijas “Par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm specializētajā valsts civildienestā” kopsavilkums (apstiprināts ar Ministru kabineta 15.06.2005. rīkojumu Nr. 388; spēkā līdz 31.12.2020.).
- ⁴² Valsts policijas 04.02.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei; Valsts policijas iegūtie dati 05.02.2018. (netika analizēti pašvaldību saistošie noteikumi, kuros arī tiek noteikta Valsts policijas kompetence konkrētas pašvaldības administratīvajā teritorijā).
- ⁴³ Valsts policijas 07.08.2029. reglaments Nr.9 “Valsts policijas reglaments”.
- ⁴⁴ Kriminālprocesa likuma 386.pants.
- ⁴⁵ No 2026. gada 1. janvāra plānota reorganizācija, izveidojot jaunu iestādi – Nodokļu un muitas policiju.
- ⁴⁶ Kriminālprocesa likuma 28. pants, 31. un 32. nodaļa.
- ⁴⁷ Valsts kontroles revīzijas “Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaita jautājums” ziņojums; pieejams: <https://lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29562-WbZXA-8dkHkQ98VO7Wl4picDzTcCosRb.pdf>.
- ⁴⁸ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 5. panta trešā daļa un 8. panta pirmās daļas 2. punkts; Kriminālprocesa likuma 386. pants.
- ⁴⁹ Likuma “Par Valsts ieņēmumu dienestu” 14. panta pirmā daļa un 16. panta pirmā un trešā daļa; Kriminālprocesa likuma 386. pants; Valsts ieņēmumu dienesta 10.12.2024. reglamenta Nr.15 3., 5.6., 5.7. un 30. punkts, pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/media/10575/download?attachment>; skatīts 21.10.2025., Kriminālprocesa likuma 386. pants; likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. panta pirmās daļas 17. punkts.
- ⁵⁰ Nodokļu un muitas policijas likuma 3. un 7. pants.
- ⁵¹ Nodokļu un muitas policijas likuma anotācija; pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/22FBFCA3091156CCC2258B3C0037E167?OpenDocument>; likumprojekts “Grozījumi Nodokļu un muitas policijas likumā”; pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/7DD431F0CCBE09A5C2258D4F004E45AF?OpenDocument>, skatīts 05.12.2025.
- ⁵² Valsts kontroles revīzijas “Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaita jautājums” ziņojums; pieejams: <https://lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29562-WbZXA-8dkHkQ98VO7Wl4picDzTcCosRb.pdf>.
- ⁵³ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. un 7. pants.
- ⁵⁴ Administratīvās atbildības likuma 115. panta pirmā daļa.
- ⁵⁵ Piemēram, Administratīvās atbildības likuma pirmā un otrā sadaļa.
- ⁵⁶ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr. 810 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” 1. pielikums.
- ⁵⁷ Administratīvās atbildības likuma 71. panta pirmā un otrā daļa.
- ⁵⁸ Valsts policijas 15.08.2022. Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālistikas pārvaldes reglaments Nr. 17.
- ⁵⁹ Informācija par Noziedzības novēršanas un drošības centru (*Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid*); pieejams: <https://hetccv.nl/over-het-ccv/>; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29492-1.html>; skatīts 17.10.2025.
- ⁶⁰ Valsts policijas 22.08.2023. iekšējie noteikumi Nr. 26 “Valsts policijas darba organizācijas noteikumi atļauju sistēmas jomā”; Valsts policijas 22.08.2023. reglaments Nr. 26 “Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Licencēšanas un atļauju sistēmas biroja reglaments”.
- ⁶¹ Valsts policijas 18.09.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei.
- ⁶² Valsts policijas 18.09.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei.
- ⁶³ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplināratbildības likuma 1. pants un 18. panta pirmā daļa.
- ⁶⁴ Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likuma 2. pants, 24. panta pirmā daļa, 26. panta pirmā daļa.

⁶⁵ Valsts policijas 11.07.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei.

⁶⁶ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 7. pants, spēkā no 01.01.2027.

⁶⁷ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums 4. un 7. pants.

⁶⁸ Ministru kabineta 2013. gada 28. maija noteikumu Nr. 288 "Fiziskās sagatavotības prasības Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm" 2., 3., 4. punkts.

⁶⁹ Valsts policijas priekšnieka 29.08.2024. pavēle Nr. 4804 "Par amatpersonu amatu grupām".

⁷⁰ Valsts policijas koledžas un Valsts kontroles 18.02.2025. intervija.

⁷¹ Ministru kabineta 2018. gada 17. aprīļa noteikumi Nr. 218 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 28. maija noteikumos Nr. 288 "Fiziskās sagatavotības prasības Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm", Ministru kabineta 2022. gada 18. oktobra noteikumi Nr. 650 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 28. maija noteikumos Nr. 288 "Fiziskās sagatavotības prasības Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm".

⁷² Iekšlietu ministrijas veselības un sporta centra 25.02.2025. pārskats Nr. 28/1.1.1-26/165 "Par 2024. gada fiziskās sagatavotības pārbaužu rezultātiem".

⁷³ Pieejams: <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/antagningen-till-polisutbildningen.html>, skatīts 13.08.2025.

⁷⁴ Igaunijas Iekšlietu ministrijas 27.04.2019. noteikumu "Profesionālās piemērotības prasības policijas darbiniekam un Policijas un robežsardzes pārvaldes struktūrvienības priekšnieka amatā strādājošai amatpersonai, to pārbaudes nosacījumi un kārtība" 6. punkts, pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042019002>, skatīts 26.03.2025.

⁷⁵ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums likuma 16. panta ceturtā daļa; Ministru kabineta 21.11.2006. noteikumi Nr. 970 "Par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm un amatpersonu amata kandidātiem nepieciešamo veselības stāvokli un psiholoģiskajām īpašībām un veselības stāvokļa un psiholoģisko īpašību pārbaudes kārtību".

⁷⁶ No 2026. gada 1. janvāra plānota reorganizācija, izveidojot jaunu iestādi – Nodokļu un muitas policiju.

⁷⁷ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 15. panta pirmā un ceturtā daļa.

⁷⁸ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 7. panta pirmās daļas 4. punkts un 2.¹ daļa.

⁷⁹ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26. panta piektā daļa.

⁸⁰ Valsts civildienesta ierēdņu disciplinārbildības likuma 16. panta otrā daļa un Valsts civildienesta likuma 7. panta pirmās daļas 6. punkts. Prokuratūras likuma 37. panta pirmās daļas 3. punkts. Likuma "Par tiesu varu" 55. panta 7. punkts.

⁸¹ Igaunijas Republika. Policijas un Robežsardzes pārvaldes likuma (*Politsei ja piirivalve seadus*) 40. panta 4. punkts, pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/519082024018/consolide>, skatīts 04.03.2025.

⁸² Lietuvas Republika. Iekšējā dienesta statūtu apstiprināšanas likuma (*Lietuvos Respublikos Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas*) pirmās daļas 5. punkts, pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.210318/asr>, skatīts 03.03.2025.

⁸³ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. panta pirmās daļas 1. punkts.

⁸⁴ Militārā dienesta likuma 64.¹ pants (pants likumā iekļauts ar 10.10.2024. grozījumiem, kas stājas spēkā 07.11.2024.).

⁸⁵ Latvijas Republikas Satversmes 101. pants.

⁸⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 10. maija spriedums lietā Nr. 2006-29-0103, 17.2. punkts, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/157116-par-valsts-civildienesta-likuma-parejas-noteikumu-5-punkta-un-ministru-kabineta-2001-gada-20-februara-noteikumu-nr-79-ierednim-izvirzamas-obligatas-prasibas---augstaka-izglitiba---piemerosanas-kartiba-un-termins-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-1-91-101-un-106-pantam>, skatīts 12.03.2025.

⁸⁷ Eiropas Komisija apstrīdēja Beļģijas noteikto pilsonības prasību ļoti plašam amatu lokam (piemēram, valsts uzņēmumos, pašvaldībās). Atziņa: "Publiskā dienesta" izņēmums LESD 45(4). p. aptver tikai tādus amatus, kuros ietilpst tieša vai netieša dalība valsts varas īstenošanā un pienākumi valsts (vai pašvaldību) vispārējo interešu aizsardzībai. Šādu amatu izpildei nepieciešama lojalitāte pret valsti un īpašas savstarpējas tiesības/pienākumi, kas izriet no pilsonības saiknes. Savukārt amati, kas formāli ir valsts vai publisko institūciju pakļautībā, bet nesaistās ar valsts varas funkciju izpildi, neietilpst šajā izņēmumā. Dalībvalstij nav atļauts rezervēt visus valsts sektorā esošos amatus tikai pilsoņiem, jo tas pārsniegtu nepieciešamo izņēmuma mērķa robežas. (*Pilns spriedums: curia.europa.eu*).

⁸⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-03-01 16.2. punkts.

⁸⁹ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 102. pants.

⁹⁰ Pieejams: <https://www.ceska-justice.cz/2024/03/cizinci-se-budou-moci-stat-prislusniky-policie-a-bezpecnostnich-sboru-planuje-vnitro/>; <https://schengenvisa.info.com/news/czechia-wants-to-allow-other-eu-eea-citizens-to-become-police-security-forces-members/#:~:text=,if%20the%20proposal%20is%20approved>, skatīts 19.03.2025

⁹¹ Pieejams: <https://www.ausbildungspark.com/news/berufseinstieg-polizei-koennen-auslaender-polizisten-werden?srsltid=AfmBOoqR6wv8tg1AGwxJuT6EwJINThcc2KcM07o0q17UdIybUEVlxopf>, skatīts 13.03.2025.

⁹² Pieejams: <https://www.joiningthepolice.co.uk/application-process/how-to-apply/am-i-eligible-to-apply>; <https://www.scotland.police.uk/jobs/police-staff/entrance-criteria/#:~:text=Residency%20Criteria>, skatīts 13.03.2025.

⁹³ Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 46. panta pirmā un otrā daļa, 47. panta pirmās daļas 9. punkts.

⁹⁴ Valsts policijas 07.11.2018. noteikumi Nr. 22 “Kārtība, kādā Valsts policijā organizē dienesta laika pagarināšanu”.

⁹⁵ Valsts policijas attīstības koncepcija, apstiprināta ar Ministru kabineta 06.04.2016. rīkojumu Nr. 248 “Par Valsts policijas attīstības koncepciju”.

⁹⁶ Valsts policijas 03.12.2024. skaidrojums.

⁹⁷ Valsts policijas 03.12.2024. skaidrojums.

⁹⁸ Ministru kabineta 03.10.2025. ārkārtas sēdes protokols Nr. 42 11. § Likumprojekts “Grozījumi Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumā”, pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/b193fa96-2bc1-4506-9147-114c6632fe2d#meeting-protocol-preview-42>, skatīts 15.10.2025.

⁹⁹ Likumprojekts “Grozījumi Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumā” (Nr. 1113/Lp14, 2. lasījumā steidzamā kārtā izskatīts un pieņemts 03.12.2025., spēkā no 01.01.2027.), pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=1113/Lp14>, skatīts 16.10.2025.

¹⁰⁰ Senāta Administratīvo lietu departamenta 17.03.2010. spriedums lietā Nr. SKA-237/2010.

¹⁰¹ Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 16.04.2025. vēstule Nr. 06-3/16877 “Par statistisko informāciju” Valsts kontrolei.

¹⁰² Valsts kontroles aplēse, ņemot vērā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datus par iekšlietu iestāžu darbinieku, kuriem piešķirtas un izmaksātas izdienas pensijas, 2024., 2023. un 2022. gadā vidējo skaitu un vidējo izmaksāto izdienas pensijas apmēru.

¹⁰³ Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm”” (Nr.: 1111/Lp14, 2. lasījumā steidzamības kārtā izskatīts un pieņemts 03.12.2025., spēkā no 01.01.2026.), pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=1111/Lp14>, skatīts 05.12.2025.

¹⁰⁴ Informatīvais ziņojums “Par izdienas pensiju sistēmas izmaiņām”; pieejams https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/1dcd071e-d53b-4d6d-9956-7d9d540d0e1a.

¹⁰⁵ Saeimas Aizsardzības komisijas 21.10.2025. sēdes ieraksts, pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimasNotikumi.nsf/webSNbyDate?OpenView&count=1000&restrictToCategory=21>. 10.2025., skatīts 23.10.2025.

¹⁰⁶ Tiesību aktu projekta “Grozījumi likumā “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm”” sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojums (anotācija), <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/03F43EAD5A2B87D8C2258D2300610588?OpenDocument>, skatīts 08.12.2025.

¹⁰⁷ *OECD, Pensions at a Glance 2023: OECD and G20 Indicators*, OECD Publishing, 2023, Paris, pieejams: <https://doi.org/10.1787/678055dd-en>, skatīts 16.01.2025.

¹⁰⁸ Valsts policijas prevencijas stratēģiskie uzdevumi 2023.–2027. gadam (apstiprināti ar Valsts policijas 08.02.2023. pavēli Nr. 724).

¹⁰⁹ Prevencijas struktūrvienību reglamenti.

¹¹⁰ Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas vadības biroja priekšnieka p.i. 20.08.2024. ziņojums “Par Valsts policijas preventīvā darba 2024. gada I pusgada vērtējumu pēc strukturālo reformu īstenošanas” Valsts policijas priekšnieka p. i.

¹¹¹ Vides plānojums, ieviešot elementus (piemēram, apgaismojumu, ielu plānojumu, ēku izvietojumu u. c.), kas var samazināt bailes no noziedzības un arī iespēju izdarīt noziedzīgus nodarījumus. Šāda pieeja pazīstama kā noziedzības

novēršana ar vides plānošanu (*CPTED – Crime Prevention Through Environmental Design*); Cozens, P., Love, T., A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED); pieejams: https://www.researchgate.net/publication/281604957_A_Review_and_Current_Status_of_Crime_Prevention..., skatīts 23.04.2025.

¹¹² Nolikums par policijas darbinieka palīgu (apstiprināts ar Latvijas Republikas Ministru padomes 28.09.1992. lēmumu Nr. 405), zaudēja spēku 01.12.2004.

¹¹³ Ministru kabineta 23.11.2004. noteikumi Nr. 958 "Policijas darbinieka palīgu darba organizācijas un pienākumu pildīšanas noteikumi", zaudēja spēku 01.10.2006.; Ministru kabineta 27.11.2007. noteikumi Nr. 812 "Policijas darbinieka palīgu darba organizācijas un pienākumu pildīšanas noteikumi".

¹¹⁴ Ministru kabineta 27.11.2007. noteikumi Nr. 812 "Policijas darbinieka palīgu darba organizācijas un pienākumu pildīšanas noteikumi".

¹¹⁵ Informatīvais ziņojums "Par brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju un pašvaldību ugunsdzēsības dienestu pilotprojekta rezultātiem un tālāko rīcību brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju un pašvaldību ugunsdzēsības dienestu attīstībai" (izskatīts Ministru kabineta 11.01.2022. sēdē prot. Nr. 2/51. §); pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/0362e0b7-52b2-44b2-a109-17f8964e9b35, skatīts 07.04.2025.

¹¹⁶ Koziol, J. *Police Use of Civilian Volunteers. The International Association of Chiefs of Police (IACP)* [Starptautiskā policijas priekšnieku asociācija], pieejams: <https://www.policechiefmagazine.org/police-use-civilian-volunteers/>, skatīts 07.04.2025., Kang, S. C. *Volunteer Involvement and Organizational Performance: The Use of Volunteer Officers in Public Safety*, 2018.; pieejams: https://www.researchgate.net/publication/328210186_Volunteer_Involvement_and_Organizational_Performance_The_Use_of_VolunteerOfficers_in_Public_Safety, skatīts 07.04.2025.

¹¹⁷ Igaunijas Budžeta likuma 2024. gadam paskaidrojumi, 282. un 283. lpp., pieejams: <https://www.fin.ee/2024-riigieelarve#2024-aasta-riigieel>, skatīts 04.06.2025.

Igaunijas Budžeta likuma 2025. gadam paskaidrojumi, 410. un 411. lpp., pieejams: <https://www.fin.ee/riigi-rahendus-ja-maksud/riigieelarve-ja-eelarvestrategia/riigieelarved#2025-aasta-riigieel>, skatīts 04.06.2026.

¹¹⁸ Igaunijas Iekšlietu ministrijas informācija par policijas palīgiem Igaunijā, pieejams: <https://siseministeerium.ee/tegevusvaldkonnad/turvaline-elukeskkond/vabatahtlikuna-tegutsemine>; skatīts 04.06.2025.

¹¹⁹ Lietuvas policijas 2023. gada darbības pārskats; pieejams: <https://policija.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/3/Fp9JkWAyDg.pdf>; Lietuvas policijas 2024. gada darbības pārskats; pieejams: <https://policija.lrv.lt/public/canonical/1740978344/10416/2024%20m.%20policijos%20veiklos%20ataskaita%20fin.pdf>, skatīts 26.03.2025.

¹²⁰ Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības apkarošanas birojs (*United Nations Office on Drugs and Crime*), *State Regulation concerning Civilian Private Security Services and their Contribution to Crime Prevention and Community Safety. Criminal Justice Handbook Series*, 2014, 11. lpp.; pieejams: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Civilian_Private_Security_Services_Ebook.pdf, skatīts 16.10.2025.

¹²¹ Biedrības "Drošības Nozares Kompāniju Asociācija" 16.01.2025. sniegtais viedoklis Valsts kontrolei.

¹²² Löfstrand, C., H., *The everyday reality of private security work in Sweden: negotiations at the front line of public order maintenance*, 2021, pieejams: <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1998049>, skatīts 17.10.2025.

¹²³ Ministru kabineta 25.11.2009. rīkojums Nr. 808 "Par Valsts policijas apsargājamajiem objektiem"; Nacionālās drošības likuma 22.² panta sestā daļa paredz, ka Ministru kabinets nosaka kritiskās infrastruktūras, tajā skaitā Eiropas mērogā īpaši nozīmīgas kritiskās infrastruktūras, apzināšanas, drošības pasākumu, darbības nepārtrauktības un noturības plānošanas un īstenošanas, incidentu pazīpošanas kārtību, kā arī noturības pasākumus".

¹²⁴ Asociētā profesora Dr. iur. Edvīna Danovska vērtējums lietderības revīzijā Nr. 2.4.1-71/2024 "Kā nodrošināt pietiekamu skaitu policistu?".

¹²⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības apkarošanas birojs (*United Nations Office on Drugs and Crime*), *State Regulation concerning Civilian Private Security Services and their Contribution to Crime Prevention and Community Safety. Criminal Justice Handbook Series*, 2014; pieejams: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Civilian_Private_Security_Services_Ebook.pdf, skatīts 16.10.2025.; Cecilia Hansen Löfstrand, *The everyday reality of private security work in Sweden: negotiations at the front line of public order maintenance*, 2021; pieejams: <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1998049>, skatīts 15.10.2025.

¹²⁶ Likuma "Par policiju" 3. pants.

¹²⁷ Likuma "Par policiju" 11. pants, Tiesu izpildītāju likuma 44. pants, Epidemioloģiskās drošības likuma 40. panta pirmā daļa, Augu aizsardzības likuma 19. panta otrā daļa.

¹²⁸ Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Resursu un krīzes vadības pārvaldes Resursu vadības nodaļas 04.03.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei.

¹²⁹ Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Austrumu pārvaldes preventīvās rīcības plāns 2024. gadam un Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Pārdaugavas pārvaldes Preventīvās rīcības plāns 2024. gadam; Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas vadības biroja 04.04.2025. sniegtā informācija Valsts kontrolei.

¹³⁰ Vispārīgās datu aizsardzības regulas 6. panta 1. punkta "f" apakšpunkts; Datu valsts inspekcijas skaidrojums "Vai uzņēmums var nodot videonovērošanas ierakstus policijai, ja tajos fiksēts noziedzīgs nodarījums?"; pieejams: <https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/dviskaidro-vai-uznemums-var-nodot-videonoverosanas-ierakstus-policijai-ja-tajos-fiksēts-noziedzīgs-nodarījums>, skatīts 22.10.2025.

¹³¹ Datu valsts inspekcijas 16.10.2025. vēstulē Nr. 7-4.2/145-N Valsts kontrolei sniegtais skaidrojums.

¹³² Profilēšana ir jebkura veida automatizēta personas datu apstrāde, kas izpaužas kā personas datu izmantošana nolūkā izvērtēt konkrētus ar fizisku personu saistītus personiskus aspektus, jo īpaši analizēt vai prognozēt aspektus saistībā ar minētās fiziskās personas sniegumu darbā, ekonomisko situāciju, veselību, personīgām vēlmēm, interesēm, uzticamību, uzvedību, atrašanās vietu vai pārvietošanos (Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 4. panta 4. punkts).

¹³³ Fizisko personu datu apstrādes likuma 25. pants; Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 4. panta 14. punkts, 5., 6. un 9. pants; Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2024/1689 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā un groza Regulas (EK) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 un (ES) 2019/2144 un Direktīvas 2014/90/ES, (ES) 2016/797 un (ES) 2020/1828; Datu valsts inspekcijas 16.10.2025. vēstulē Nr. 7-4.2/145-N Valsts kontrolei sniegtais skaidrojums.

¹³⁴ Informācija par kolektīvo iepirkšanās aizlieguma sistēmu Nīderlandē; pieejams: <https://hetccv.nl/themas/criminaliteit-tegen-het-bedrijfsleven/collectief-winkelverbod/>; https://hetccv.nl/app/uploads/2023/09/CCV_Modelprotocol_collectief_winkelverbod.pdf, skatīts 10.09.2025.

¹³⁵ Datu valsts inspekcijas 16.10.2025. vēstulē Nr. 7-4.2/145-N Valsts kontrolei sniegtais skaidrojums.

¹³⁶ Eurostat. *European system of accounts - ESA 2010*, pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-02-13-269>, skatīts 10.09.2025.

¹³⁷ Eurostat. *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics CLASSIFICATION OF THE FUNCTIONS OF GOVERNMENT (COFOG) 2019 edition*. 25.09.2019., pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-19-010>, skatīts 10.09.2025.

¹³⁸ Vispārējās valdības sektora rādītāji (pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/metadati/2450-visparejas-valdibas-sektora-raditaji>); precīza saite uz datubāzi: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_VEK_VF_VFV/VFV040/, skatīts 10.09.2025.

¹³⁹ Likuma par budžetu un finanšu vadību 11. panta 1. punkts un 43. panta pirmā daļa.

¹⁴⁰ Ministru kabineta 13.12.2005. noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām".

¹⁴¹ Ministru kabineta 13.12.2005. noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām".

¹⁴² Dati pieejami:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_VEK_VF_VFV/VFV040/table/tableViewLayout1/, skatīts 11.09.2025.

¹⁴³ Dati pieejami:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_VEK_VF_VFV/VFV040/table/tableViewLayout1/, skatīts 10.09.2025.

¹⁴⁴ Likums "Par policiju", Ministru kabineta 27.11.2007. noteikumi Nr. 812 "Policijas darbinieka palīgu darba organizācijas un pienākumu pildīšanas noteikumi".

¹⁴⁵ Lietuvas Republika. Lietuvas Republikas policijas atbalstītāju likums (*Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų įstatymas*), redakcija no 01.01.2017.; pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.59114/asr>, skatīts 09.07.2025.

Lietuvas Policijas ģenerālkomisāra rīkojums Nr. 5-V-578 "Par policijas atbalsta pasākumu organizēšanu" (*Lietuvos Policijos Generalinis komisaras įsakymas "Dėl policijos rėmėjų veiklos organizavimo"*), redakcija no 06.03.2025., kā arī ar šo rīkojumu apstiprinātais Jauno policijas atbalstītāju nolikums; pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1d4f9341f0a011eb866fe2e083228059/asr>, skatīts 09.07.2025.

¹⁴⁶ Igaunijas Republika. Policijas palīgu likums (*Abipolitseiniku seadus*), redakcija no 01.01.2024.; pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023009>, skatīts 15.05.2025.

Igaunijas Republika. Iekšlietu ministra 21.12.2010. noteikumi Nr. 68 “Prasības policijas darbinieka palīga profesionālajai piemērotībai” (*Abipolitseiniku kutsesobivuse nõuded*), redakcija no 30.03.2015., pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127032015028?leiaKehitiv>, skatīts 15.05.2025. Igaunijas Republika. Iekšlietu ministra 01.07.2022. noteikumi Nr. 20 “Policistu palīgu un to personu, kas vēlas kļūt par policistu palīgu, veselības pārbaudes nosacījumi un kārtība, veselības traucējumu saraksts, kas izslēdz iespēju kļūt par policistu palīgu, fizisko traucējumu saraksts, kas izslēdz iespēju pienākumu pildīšanas laikā nēsāt šaujamieroci un elektrošoka ieroci, kā arī veselības apliecības saturs un formas prasības” (*Abipolitseiniku ja abipolitseinikuks astuda soovija tervisekontrolli tingimused ja kord, abipolitseinikuks saamist välistavate tervisehäirete ja abipolitseiniku ülesande täitmisel tulirelva ja elektrišokirelva kandmist välistavate füüsiliste puuete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded*), redakcija no 08.07.2022.; pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105072022007>, skatīts 15.05.2025., Igaunijas Republika. Tiesībaizsardzības likums (*Korrakaitse seadus*), redakcija no 01.09.2023., pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032023029>, skatīts 15.05.2025.